BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

A
SÂNTULUĬ SINOD AL S-TEĬ BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE.

ANUL AL XXII-lea, No. 4.

IULIE.

TABELA MATERIILOR

BUCURESTI
TIPO-LITOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI
1898

CASA BISERICEI.

Localurile şcolare aŭ fost tot-d'auna preocuparea de căpetenie asupra căreea aŭ fost îndreptate privirile acelora ce aŭ iubit şcóla, s'aŭ interesat de avêntul eĭ şi aŭ voit a face ceva pentru ea. Toţĭ aŭ recunoscut că avêntul şi prosperitatea învéţămîntuluĭ stă în cea maĭ strînsă legătură cu localul în care este instalată şcóla. Şi este netăgăduit că desvoltarea şi avêntul ce l'a luat în ultimiĭ anĭ învĕţămîntul nostru se datoreşte în mare parte măreţelor palate, pentru care s'aŭ cheltuit milióne, spre a se instala în ele şcólele nóstre. Acestea aŭ contribuit mult, căcĭ aŭ inspirat deopotrivă, pe dascălĭ şi pe elevĭ, le-a dat impuls şi ĭ-a îndemnat, şi pe uniĭ şi pe alţiĭ cu maĭ multă bună-voinţă la muncă. Când s'aŭ vĕdut în şcólă ca într'un adevĕrat templu al ştiinţeĭ, de unde maĭ înainte eraŭ în casele cele maĭ de rînd, umede, întunecóse, rĕŭ întreţinute şi nu arare-orĭ în ruinĭ, s'aŭ inspirat către adevĕratul ideal urmărit de ştiinţă şi cultură.

Este adevĕrat că pentru a se putea ajunge la dotarea

acestor şcolĭ cu localurĭ reclamate de adevěratele nevoĭ ale şcóleĭ şi de cerinţele pedagogice ale timpuluĭ, Statul a făcut marĭ sacrificiĭ. El şĭ-a impus sarcinĭ, s'ar putea ḑice aprópe maĭ pre sus de puterile sale. Şi dacă aceste sacrificiĭ, cari nu privesc de cât pe dotarea uneĭ părţĭ din totalul şcólelor nóstre, sunt aşa de marĭ, cât de marĭ vor fi ele şi cât de grea va fi sarcina impusă statuluĭ pentru a dota tóte şcólele, de la mică până la mare cu ast-fel de locale? Cât se cere şi cât ne lipseşte încă pentru ca să putem înzestra fie-care şcólă, de la cea de cătun, până la universitate şi institutele eĭ, cu localurĭ propriĭ, aşa precum le pretinde timpul şi nevoile şcóleĭ?

Pentru ca opera începută să fie dusă la bun sfîrşit şi pentru a se veni în ajutorul statuluĭ, dar maĭ ales în ajutorul comunelor, care dupě lege aŭ în sarcina lor localurile de şcólă pentru învěţămîntul primar urban şi rural, iubitoriĭ de cultură a neamuluĭ nostru românesc, cugetând, pe de o parte la nevoile crescênde ale şcóleĭ, iar pe de alta la mijlócele pentru a face faţa acestor nevoĭ şi a le satisface în viitor, aşa în cât şcóla şi învěţămîntul să nu sufere în desvoltarea lor, s'aŭ gândit a-ĭ asigura mersul prin înfiinţarea *Caseĭ şcólelor, instituţiune nepreţuită şi cea maĭ bine-făcětore pentru şcólă. Casa şcólelor* fiind persónă morală, cu un fond bănesc pus de Stat şi menit a creşte prin ofrande benevole ale acelora ce voesc a contribui cu obolul lor la luminàrea neamuluĭ nostru prin cultură şi ştiinţă, s'a constatat că este de mare folos pentru şcólă. Ea satisface multe din nevoile eĭ, promite a fi în viitor sprijinul şi ajutorul real al statuluĭ şi al comunelor, pentru a le înlesni mijlócele ca să înzestreze şcóla română cu localurĭ şi tot ce-ĭ trebue spre a fi adevěrată şcóla, focar de cultură şi educaţiune.

Resultatele salutare pentru şcóla română pe care le-a dat şi le dă acéstă frumósă instituţiune, *casa şcólelor*,

m'a făcut să cuget şi să reflectez serios la *o casă a Bisericei*. Biserica nóstră, întreţinută la început prin ofrandele benevole din partea credincioşilor, ca fruct al pietăţiî lor religióse, ajunsese a avea bunurĭ şi averĭ însemnate. Pretutindenĭ creştiniĭ pioşĭ, după exemplul domnilor, al boerilor cu dare de mână şi al tuturor celor ce dispuneaŭ, se întreceaŭ a ridica Bisericĭ mărețe întru mărirea luĭ Dumneḑeŭ şi ĭertarea păcatelor lor şi le înzestraŭ cu moşiĭ, proprietăţĭ şi avere, pentru a se întreţine d'a pururea împreună cu slujitoriĭ lor, carĭ să se róge pentru ĭertarea pĕcatelor celor ce le-aŭ fondat şi a tuturor bine-credincioşilor creştinĭ. Ast-fel vedem pământul scumpeĭ nóstre patriĭ presărat cu bisericĭ şi monastirĭ, unele maĭ mărețe şi maĭ frumóse de cât altele, tóte atestând credinţa cea tare în Dumneḑeŭ şi marea pietate a Românilor, maĭ mult de cât a tuturor popórelor creştine. Acéstă credinţă şi pietate îĭ deosebeşte chĭar şi în sînul popórelor creştine ortodoxe, Ruşĭ, Grecĭ, Sârbĭ, Bulgarĭ etc., căcĭ nicĭ unul din aceste neamurĭ, nu a avut şi nu are atât de multe şi mărețe monumente religióse în trecutul lor istoric, câte aŭ Româniĭ.

Până la secularizare mănăstirile şi multe bisericĭ îşĭ aveaŭ averile lor; dar clerul slujitor al bisericilor. se întreţinea din darurile şi învoelile benevole cu credincioşiĭ enoriaşĭ aĭ fie-căreĭ bisericĭ. Cu secularizarea statul a luat asupră'şĭ întreţinerea mănăstirilor cu tot personalul liturghisitor şi obştea ce o avea fie-care din ele, precum şi pe acele bisericĭ cari aveaŭ averile lor propriĭ. Restul a rĕmas ca şĭ maĭ 'nainte a se întreţine, atât bisericile cât şi slujitoriĭ lor din ofrandele şi ajutorele benevole ale credincioşilor. Pe alocurea, pentru întreţinerea unor bisericĭ maĭ contribuĭaŭ şi primăriile. Intr'o stare mult maĭ rea era întreţinerea bisericilor rurale cu personalul lor. Acĭ ajunsese un adevĕrat târg nesfîrşit de învoelĭ între preot şi credincioşĭ.

Acéstă stare de lucrurĭ mergea, crescênd, din ce în ce

mai rěŭ. Bisericile se ruinaŭ, iar slujitorii lor in cea mai desăvîrşită mizerie. Toţi vedeaŭ şi recunoşteaŭ că trebue a se pune capăt unei atari stări de lucruri, şi atât guvernele dupě timp cât şi sfîntul Sinod şi P. P. S. S. Chiriarchi eparchioţi, cu toţii eraŭ îngrijiţi, despre mersul şi sórta viitóre a sf. nóstre biserici.

In decursul timpului de la 1878 şi până la 1893, s'aŭ făcut o mulţime de încercări pentru a se asigura un rost şi o stare mai bună sfintei nóstre biserici şi slujitorilor ei; însă tóte acele încercări nu s'aŭ putut realiza.

In anul 1893, s'a votat de corpurile legiuitóre şi s'a sancţionat de M. Sa Regele o lege a clerului, care tindea să asigure sórta materială a clerului mirean. De la acéstă epocă preoţii bisericilor urbane şi rurale clasaţi în parohi şi supranumerari, sunt salariaţi dupě gradul de cultură, începênd acest salar de la 30 lei lunar, léfa supra-numerarului rural şi până la 200, léfa preotului paroh de oraş, licenţiat saŭ doctor în teologie.

Pentru întreţinerea materială a bisericilor, legea a prevědut 10 lei lunar pentru fie-care biserică rurală şi 20 pentru cele urbane, lăsând acéstă întreţinere în sarcina comumunelor. Iar pentru repararea, reconstruirea şi întreţinerea proprie a bisericilor, legea nu prevede nimic.

Pentru îngrijirea şi administrarea avutului bisericilor, s'a instituit în fie-care parohie o epitropie, cu preotul paroh în frunte. Dar aceste epitropii, în majoritatea lor, în loc d'a îngriji ca să înmulţéscă avutul material al parohiei prin îndemnuri şi apeluri la sentimentele de pietate şi religiositate ale creştinilor, ele chiar şi acolo unde bisericile aŭ avut saŭ aŭ o sumă cât de mică, depusă la casa de consemnaţiuni, sub diferite pretexte, aŭ întrebuinţat şi întrebuinţéză tóte mijlócele spre a scóte şi cheltui. Cam tot acésta este şi sórta bisericilor cu averi proprii de întreţinere a lor şi a personalului deservent.

Ast-fel mergênd lucrurile nu suntem departe a vedea în curênd bisericile deposedate de tot ce aŭ şi reduse ïarăşĭ saŭ la caritatea publică, saŭ cu totul în sarcina statuluĭ şi a comunelor şi atuncĭ de sigur, rătăcirea din urmă va fi maĭ rea de cât cea d'întâĭ.

Afară de acésta, chïar minima întreţinere a bisericilor şi micile salariĭ ale slujitorilor eĭ, fixate de lege, par a fi o sarcină împovărătóre pentru stat şi în deosebĭ pentru comune. Cele maĭ multe refusă a le prevedea în budgetele lor şi simt o bucurie când un preot încetéză din viaţă, fie că prin acésta o biserică şi o întrégă parohie rĕmâne fără preot ïar creştiniĭ uneĭ enoriĭ, a unuĭ cătun saŭ chïar a uneĭ comune întregĭ, rĕmân fără mângâerea sufletéscă şi păstorul sufletesc.

Alipirea maĭ multor bisericĭ la o parohie a făcut ca chïar de la însăşĭ punerea în aplicare a legeĭ cleruluĭ să se aducă plângerĭ contra acesteĭ alcătuirĭ şi să se céră a se înfiinţa alte multe nouĭ parohiĭ, pentru ca credincioşiĭ să aĭbă preoţĭ la bisericile unde 'şĭ îndeplineaŭ din pruncie datoriile lor religióse şi creştineştĭ. Dar diametral opus cu satisfacerea acestuĭ sentiment nobil de pietate şi religiositate, comunele tóte într'un cor, maĭ ales cele urbane strig şi protestéză că aŭ deja prea multe parohiĭ, prea mulţĭ preoţĭ *şi că n'aŭ cu ce le plăti.* Legea dă drept licenţiaţilor a se hirotonisi, timp de cincĭ anĭ de la promulgarea eĭ, şi peste regula stabilită la hirotonie, adică d'a nu se aştepta patru vacanţe. Când însă primăriile primïaŭ înştiinţare despre hirotonia vre unuĭ licenţiat şi decĭ obligaţiunea de a ĭĭ servi 200 leĭ lunar, protestul era neîntârdiat şi nu arare orĭ multe din ele insistaŭ până în sfîrşit în refusul de a 'ĭ plăti.

Cine nu înţelege cât de deunătóre este şi bisericeĭ şi societăţeĭ nóstre române prelungirea uneĭ ast-fel de situaţiunĭ, când cu toţiĭ suntem convinşĭ că luminarea şi cultura cle-

rululuĭ, dacă astă-ḑĭ este atât de necesară în sînul societăţeĭ nóstre, în viitorul cel maĭ apropiat va fi chiar salutară; căcĭ moravurile lângeḑesc şi necredinţa însoţită de cea maĭ urîciósă destrebalare, creşte din ḑi în ḑi. Şi nu este vorba numaĭ de licenţiaţĭ. Chiar hirotonia unuĭ paroh rural, absolvent al Seminariuluĭ pare a provoca nemulţumirĭ; căcĭ aduce un adaos simţitor în budgetul parohieĭ. De la o vacanţă budgetară saŭ de la 35 leĭ ce se servesc lunar unuĭ supranumerar, până la 80 leĭ, plata unuĭ paroh cu diplomă, este o diferenţă simţitóre.

Ast-fel, împuţinarea numĕruluĭ preoţilor, de şi pare a complace celor ce ĭubesc iconomiile budgetare, ea loveşte însă d'a dreptul în dorinţa şi simţul de pietate şi religiositate al credincĭoşilor; şi sub masca ĭubireĭ de iconomiĭ, nu arare orĭ se ascunde chiar şi dispreţul unora către biserică; ĭar la adăpostul acestuĭ dĭspreţ rodeşte şi se întinde necredinţa şi slăbirea bunelor moravurĭ; căcĭ altmintrelea este inexplicabilă resistenţa şi oposiţiunea ce se face tinerilor culţĭ, absolvenţĭ aĭ seminariilor şi licenţiaţĭ, carĭ voesc a intra în cler. In tot casul un lucru este cert. Credincĭoşiĭ împinşĭ de simţul lor de religiositate şi pietate doresc ca la fie-care biserică să'şĭ aĭbă preotul lor, şi bisericĭ să fie cât de multe; ĭar pentru întreţinerea acestor bisericĭ şi a personaluluĭ lor, eĭ nu vor să ţină nicĭ o sémă şi nu vor să ştie nimic.

Cine trebue să pórte grija de tóte acestea? Să împace adică dorinţa piósă şi sacră a creştinilor, cu nevoĭle de care are biserica, unde eĭ vor să se închine luĭ Dumneḑeŭ şi să'şĭ găsiască mângâĭarea sufletéscă? A se lăsa acéstă sarcină, ca maĭ 'nainte în voĭa şi bunul plac al credincĭoşilor, cum este încă în unele bisericĭ ortodoxe şi protestante, este imposibil. Acesta ne ar întórce la starea de lucrurĭ din trecut şi ar duce la decadenţa bisericeĭ.

Legea cleruluĭ, precum am vĕḑut, a impus parte din sar-

cĭnile pentru îngrijirea bisericilor şi a personaluluĭ deservent, primăriilor, parte statuluĭ, dar aceste sarcinĭ devin din ḑi în ḑi maĭ grele şi are să ajungă timpul când, atât primăriile cât şi Statul, dacă nu se vor afla în neputinţă de a le satisface, cu greŭ vor putea ţine biserica şi pe servitoriĭ eĭ la înălţimea, pe care o reclamă timpul şi cerinţele sociale, căcĭ nevoile bisericeĭ vor fi marĭ.

Nu este dar bine, ca din vreme ceĭ în drept să se gândéscă la viitorul bisericeĭ spre a'ĭ asigura un rost bine determinat, care să o îndrumeze pe o cale de adevĕrată propăşire în viitor?

Nu trebue să se cugete serios a asigura Bisericeĭ *un sprijinitor*, care să fie în acelaş timp şi un ajutător al statuluĭ şi al comunelor, urmând ca şi acestea să aĭbă cea maĭ de aprópe îngrijire pentru bunul mers al bisericeĭ?

Şcóla 'şĭ a găsit un ast-fel de *sprijinitor şi ajutător* în frumósa instituţiune, *casa şcólelor*. Nu ar fi bine óre ca şi Biserica să'l afle în o *casă a bisericeĭ*?

Pietatea credincĭoşilor şi a cleruluĭ ar face ca în cel maĭ scurt timp Casa Bisericeĭ să fie, nu numaĭ reazămul şi sprijinul bisericeĭ pentru tóte nevoile de care suferă, dar şi tesaurul nesecat din care să se pótă satisface tóte aceste nevoĭ.

Câţĭ din creştiniĭ pioşĭ pentru mângăĭerea sufletéscă nu ar da cu încredere şi cu cea maĭ mare mulţumire, Caseĭ Bisericeĭ, adică pentru Biserică, tóte agonisirile ostenelilor lor din acéstă viaţă vremelnică? Ideea, că Biserica este singura mijlocitóre pentru ĭertarea pĕcatelor, singura care face prin rugăcĭunele eĭ pre Dumneḑeŭ a se îndura şi a ĭerta pe ceĭ ce aŭ greşit şi aŭ pĕcătuit în acéstă lume, face chiar şi pe ceĭ impetriţĭ la inimă şi chiar pe ceĭ necredincĭoşĭ, să'şĭ afle mângăĭerea sufletéscă în Biserică şi să afieroséscă eĭ tótă munca şi tótă ostenéla lor. Exemplu ne póte servi trecutul istoric al sfinteĭ nóstre Bisericĭ, care ajunsese a fi moşte-

nitorul sigur şi universal al tuturor celor ce voiaŭ a se împăca cu Dumnedeŭ măcar în ultimele momente ale vieţeĭ lor; fie că pe lângă acestia, toţĭ ceĭ ce iubeaŭ podóba caseĭ Domnuluĭ, se îngrijiaŭ pentru buna eĭ întreţinere şi înfrumuseţare, asigurându-ĭ mijlócele de întreţinere prin consacrarea averilor lor. Dacă astă-dĭ aŭ lipsit saŭ maĭ bine dis s'aŭ rărit aceste esemple de pietate religiósă, causa este pe de o parte, că a lipsit şi îndemnul din partea bisericeĭ, saŭ că el este fórte slab, iar al doilea că nu există *o casă*, în care toţĭ să vadă sprijinul real şi protectorul etern al Bisericeĭ, *o Casă a Bisericeĭ*.

Dar în afară de pietatea şi buna voinţă a creştinilor d'a veni în ajutorul Bisericeĭ, câte din averile clericilor, averĭ considerabile, carĭ puteaŭ să servéscă şi să ajute fórte mult Biserica şi aşezămintele eĭ, nu s'aŭ risipit în zadar şi fără nicĭ un rost? deşi aceste averĭ aŭ fost făcute în Biserică şi din Biserică. Casa Domnuluĭ a fost privată de ele, şi acésta, avem convingerea, numaĭ din causă că nu exista *o Casă a Bisericeĭ*, la care să fie pironite tóte privirile, inima şi sufletul şi al credincioşilor şi al Servitorilor altaruluĭ.

Dacă o ast-fel de casă ar fi existat, de sigur toţĭ aceştĭ clericĭ ar fi afierosit, eĭ cu cea maĭ mare bucurie şi mulţumire sufletéscă, tóte iconomiile vieţeĭ lor făcute în Biserică, căcĭ ştiaŭ eĭ că numaĭ ast-fel se va eterniza numele lor.

Cât de înlesnită nu ar fi fost Bĭserica în multele şi de multe felurĭ nevoĭ ale sale prin acele afierosirĭ, şi ce puternic sprijinitor al eĭ nu ar fi fost Casa Bisericeĭ în timpurile cele grele, prin care a trecut şi trece Biserica? Casa Bisericeĭ ar fi dispus de sume enorme, şi totul ar fi servit Bisericeĭ, uşurându-se ast-fel fórte mult sarcina Statuluĭ şi a Comunelor.

Este timpul şi de interes vital pentru Biserică ca cu un ceas maĭ 'nainte să se înfiinţeze *Casa Bisericeĭ*, care ar

fi singurul *sprijin și ajutător* al eĭ la tóte nevoile. In ea se va concentra pietatea creştinílor şi privirile clericilor, şi în scurt timp, maĭ ales cu concursul Statuluĭ şi al Primăriilor, va ajunge a fi instituţianea cea maĭ salutară ca prin ea să se ajute Biserica în mod real, spre a fi şi ea acel factor puternic moral, care să contribue la propăşirea şi prosperitatea nóstră, aşa după cum pretindem să fie Biserica şi după cum o reclamă aceste timpurĭ de necredinţă şi lângeḑire a moravurilor.

In unul din numerile viitóre vom arăta cum trebue a fi şi a se organiza Casa Bisericeĭ spre a fi cu adevĕrat de folos Bisericeĭ.

D.

ULFILA

VIAŢA ŞI DOCTRINA SA.

(Urmare, Vedĭ Biserica Ortodoxă Română No. 3).

1) Nichita Senatorul Roman, ce a suferit în a doua persecuţie. Iată ce ne spune despre el Martirologiul latin. S. Nicetae Episcopi, qui feras et barbaras gentes Evangelii praedicatione mites redidit ac mansuetas». Apoĭ adaugă: Fuit Dacorum Episcopus: Eum diversum arbitratur Baronius, a s. Niceta martyre, anno salutis 360, inter Gothes Danubii accolas (Dacos videlicet) martyrium passo [1]). Iar în alt loc spune tot acest Martirologiu: «Eodem die s. Nicetae Gothi, qui ab Athanarico ob Catholicam fidem iussus est in igne comburi [2]).

In Martirologiul grecesc ni s'aŭ păstrat următórele date asupra martiruluĭ Sf. Nichita: Acesta s'a arătat din neamul cel maĭ strălucit al Goţilor, ce se află dincolo de fluviul Dunăreĭ, pe timpul luĭ Constantin cel mare 330. A

1) Pag. 228. idem pag. 7 opul citat.
2) Pag. 368 opul citat.

învěţat legea creştinéscă din copilărie de la Macarie, Arhiereul loculuĭ aceluĭa, şi fiind-că el a fost nobil şi educat religios pentru aceea a învěţat şi pe alţiĭ de neamul sěŭ ca să creadă şi aceia şi să trăiască religios şi virtuos, după cum vieţuĭa şi el religios şi virtuos, făcêndu-se predicator şi învěţător al adevěruluĭ la toţĭ. Dar fiind-că necredinciosul Athanarih, Guvernatorul şi cel întâĭ a părţiĭ neamuluĭ Gotic (căcĭ era divizat acesta în două părţĭ), fiind-că acesta a fost învins prea ruşinos de Fritigern guvernatorul celeĭ-l-alte părţĭ a Goţilor, cu ajutorul şi alianţa dumneḑeeştiĭ crucĭ, şi a armatelor Romanilor; de aceea, după ce cu timpul s'a reabilitat şi s'a împuternicit s'a aruncat necredinciosul cu mare furie asupra pioşilor creştinĭ, şi ĭ-aŭ schingiuit cu peḑepse varvare şi nesuferite. Nu numaĭ el însuşĭ a făcut acésta, dar a poruncit şi celor de sub el ca să imiteze mânia şi ferocitatea luĭ asupra creştinilor. Decĭ fiind-că martirul Nichita a luĭ Christos, înmulţia tot mereŭ învěţătura Evangelieĭ şi predica credinţa luĭ Christos tot maĭ mult, de aceea este prins fără de veste de Goţiĭ de acolo, unde predica şi este cu violenţă răpit de eĭ. Apoĭ este silit să abjure numele luĭ Christos, şi pentru că nu s'a supus, de aceea 'i s'aŭ sfărîmat tóte membrele corpuluĭ sěŭ. Oprit prin acéstă pedépsă, el maĭ mult predica pe Christos, de aceea a fost aruncat asupra unuĭ foc, şi aşa adevěratul luptător pentru Christos Nichita ş'a luat cununa neveştejită a martiruluĭ [1]).

2). Martirul Mercurie. Martirologiul latin ne spune numaĭ locul martirizăreĭ luĭ: «Cesariae in Capadocia passio s. Mercurii militis, qui custodientis se angeli patrocinio et barbaros vincit et Decii saevitiam superavit, multis que actus tormentorum trophaeis, martirio coronatus, migravit ad celum [2]). Baronie pune data suferinţeĭ luĭ la 254, iar cel

---

1) Νικ. Αγίορείτης V. I. pag. 100 şi 101.
2) Pag. 332. Opera citată, idem pag. 290).

grecesc la 255. Părintele sĕŭ Gordian era un scit romanizat, fiul sĕŭ Mercurie în puterea drepturilor părinteluĭ sĕŭ a intrat în una din legiunile Romane, ce eraŭ în Dacia Traĭană cu numele Martensilor—Μαρτησίων şi a ajuns Comandant—'Αρχιστράτηγος. Cu tóte aceste onorurĭ Mercurie fiind din casa părintéscă creştin îşĭ profesa credinţa în ascuns. Când Decie a decretat o persecuţie asupra creştinilor, dovedindu-se că comandantul Mercurie este creştin şi el întrebat fiind n'a tăgăduit, atuncĭ Impĕratul a ordonat a-l supune martirizăreĭ. Legat de patru stâlpĭ este scrijelat cu cuţite pe corp, apoĭ întins peste un foc l'a stins cu sîngele scurs din rănile luĭ. După acea transportat în Cesaria Capadocieĭ i se tăie capul pentru că era cetăţean roman [1]).

3). S. Sava Stratilatul—Στρατιλάτης—supranumit Gotul, martirizat în Dacia Traĭână de către Athanarih, la 370. Viaţa acestuĭ renumit martir, am descris'o altă-dată în scrierea mea «Mitropolia Molooveĭ», et. El a suferit martiriul în a doua persecuţia a luĭ Athanarih, a fost prins şi dus înaintea Guvernatoruluĭ ca unul ce n'a voit a renunţa la creştinism, dar vĕḑêndu-l simplu, sărac, l'a eliberat în acea oră creḑêndu-l că nu póte fi ofensiv. Când însă a voit să se ducă la preotul Sansala să serbeze Paştele, căcĭ el urma cu predica creştinismuluĭ, Athanarih l'a prins în acel sat l'a supus la schingĭuirĭ, pe care le-a suferit cu bărbăţie, a fost în urmă înecat în rîul Museŭ (Buzĕŭ) Μουσαίον, legându-ĭ mânile şi piciórele şi de gât un lemn greŭ [2]). Maĭ sunt şi alţĭ martirĭ cunoscuţĭ din Dacia Traĭană, dar creḑênd că ceĭ enumĕraţĭ ne procură un argument suficient în cestiune, nu-ĭ maĭ înşirăm aĭcea, apoĭ dupĕ documentele istoricilor numĕrul sf. martirĭ din Dacia în timpul acestor douĕ persecuţiĭ decretate de Athanarih îl presupun imens, pe care numaĭ Dumneḑeŭ singur îĭ ştie.

---

1) Veḑĭ Ist. Mitrop. Moldoveĭ Introducerea. pag. XV.
2) Veḑĭ Mitrop. Mold. Introducerea pag. XVI.

4). Sfîntul Theotim din Tomi. Acta Sanctorum, vol. 11 pag. 753, ĭată ce ne spune și despre Tomi și despre acest sfînt:

«Tomi urbs antiqua est Mysiae inferioris, in ea Ponti Euxini ora, quae Scytia Pontica fuit appelata, olim Ovidii poetae exilio et carminibus celebrata; at post susceptam Christi fidem sede Mitropolitana Scythiae autocephala, et praeclaris aliquod episcopis et Martyribus magis nobilitata. Inter Martyres dedimus die secunda Ianuarii Santi Argeum, Narcissum et Marcellinum, et die tertia hujus mensis Aprilis s. s. Evagrium, Benignum et ex commilitones ibidem nominatos, alios alibi daturi. Inter episcopos celebravimus XXV Ianuarii S. Bretannionem, et hoc die XX Aprilis colimus S. Theothimum, quem tabulae martyrologii Romani referunt his urbis: Thomis in Scytia S. Theotimi Episcopi, quem, ob insignem ejus sanctitatem atque miracula etiam infideles barbari venerati sunt».

Sfîntul Theotim a fost Episcop la Tomi—Constanța, pe la începutul seculuĭ al V se întitula Thomensis, adică al Tomeĭ, era fórte învĕțat, în cât a aprins curiositatea și a barbarilor Hunĭ de pe malurile Dunăreĭ și a convertit pe mulțĭ dintre eĭ la credința creștină. Pe lângă cunoștințele creștinismuluĭ era versat și în filosofia păgână—vir in philosophia enutritus,—apoĭ îĭ maĭ daŭ și epitetul de Dumneḑeul Romanilor—ab Humis Deus Romanorum dictus—Prin predica sa a îmblânḑit mult moravurile acestuĭ barbar popor, care adese năvălĭaŭ peste Dunăre între Sciți orĭ Goțĭ. Sf. Theotim ducea o viață fórte abstinentă, aspră în totul, ca cel maĭ mare ascet și așa s'aŭ terminat viața dedat studiilor. Baronie în Analele sale îl pune la 402, și ne spune dupĕ sf. Ĭón Chrisostom, că a luat parte la Sinodul din Constantinopol: Floruit temporibus Arcadii Imperatoris, interfuitque Synodo Constantinopolitanae stetique pro Ioani Chrysostomo, in qua actum de abolendi operibus Origenis

fuitque de ea re ejus sententia, ne Origenis scripta tollerentur quae esse sincerae fidei probaretur.... El a fost alăturea cu Sf. Ión Chrisostom de a nu condemna tóte operile luĭ Origen, pentru că nu tóte sunt infectate de erorĭ, apoĭ să nu se arate Sinodul așa, aspru față de un mort ca Origen și care a lucrat atâta pentru Biserică.

Epifanie stăruĭa cu partida luĭ să condamne pe Origen cu orĭ-ce preț, la care acuzare Theotim Episcopul Scitieĭ îĭ rĕspunde ast-fel luĭ Epifanie: «Ego Epiphani, neque hominem jam olim mortuum contumelia officero volo; neque facinus tam nefandum aggredi audeo, ut eos condemnem libros, quos majores nostri neutiquam condemnarint, praesertim cum multam doctrinam malam in illis conprehensam inteligam. Itaque quodam libro Origenis allato, cum legit, scripturaeque interpretationes fidei Ecclesiae congruentes, quae in eo continebantur ostendit. Deinde adjunxit haec verba: Qui ista contumeliis afficiunt, illi eas res contumeliis imprudentes afficiunt, de quibus libri ipsi conscripti sunt». Numaĭ din aceste cuvinte se póte constata cât de învĕțat era Theotim al Tomeĭ, cunoștea perfect pe Origen și operile luĭ și nu era pornit la urĭ și învrăjbirĭ, cĭ fórte larg în vederĭ și condescendent față de neajunsurile fireĭ omeneștĭ.

5). Sf. Martir Elefterie.

Acesta era din Roma de loc și a fost născut din părințĭ bogațĭ și însemnațĭ, părintele sĕŭ a fost în treĭ rîndurĭ consul: Τρισύπατον γὰρ αὐτοῦ τὸν πατέρα γενέσθαι φασίν. Convertit la creștinism încă din casa părintéscă a fost hirotonit de Papa Anacclet Diacon, preot și apoĭ Episcop pentru Iliria. Aicĭ printre locuitoriĭ Ilirieĭ a predicat cuvîntul luĭ Dumnedeŭ la finele seculuĭ întâĭ și începutul seculuĭ al II. A fost trimes în contra luĭ un óre-care Felix spre a-l prinde dar Elefterie cu puterea cuvîntuluĭ și cu minunĭ convertește pe Felix la creștinism; în urmă este prins și dus la Roma

dimpreună cu Felix şi este martirizat, unde la sfîrşit a fost decapitat, ca unul ce era cetăţean Roman [1]).

Acum daŭ numaĭ în traducere românéscă şi Epistola Bisericiĭ din Goţia (Dacia Traĭană) către Biserica din Cesaria Capadocieĭ, din care se vede lămurit şi suferinţele martiruluĭ Sava supranumit Gotul şi existenţa uneĭ Bisericĭ organisată pe atuncĭ în România nóstră de astă-ḑĭ. Textul grecesc este luat după Acta Sanctorum luna April vol. II. pag. 2 în anexă.

Epistola Bisericeĭ Gotice trimisă Bisericeĭ din Cesaria Capadocieĭ, despre starea Bisericeĭ din Dacia Traĭană şi suferinţele martiruluĭ sf. Sava supranumit Gotul [2]).

«Biserica luĭ Dumneḑeŭ cea petrecĕtóre în Goţia, Bisericeĭ luĭ Dumneḑeŭ celeĭ petrecĕtóre în Capadocia a tuturor bisericilor celor aşeḑate pe alocurea ca sf. Bisericĭ Universale, mila, pacea şi dragostea de la Dumneḑeŭ părintele Domnuluĭ nostru Iisus Christos să se înmulţéscă.

1) Ḑicerea fericituluĭ Pavel şi acum cu putere se dovedeşte: că în fie-care popor cel ce se teme de Dumneḑeŭ şi lucréză dreptatea, este primit de el. Pentru că s'a încredinţat acésta şi în faptele bune ale fericituluĭ Sava, care este martir a luĭ Dumneḑeŭ şi mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos. Căcĭ acesta Got fiind de neam şi petrecĕnd în Goţia, în mijlocul unuĭ neam viclean şi destrămat s'a arătat ca un luminător în lume, imitând pe sfinţĭ şi petrecĕnd cu eĭ în cele după Christos fapte bune. Căcĭ nu alteĭa s'a făcut încă de şapte anĭ fiind zelos, ci buneĭ cinstirĭ ceĭ în mântuitorul şi Domnul nostru Iisus Christos, ĭubind atâta fapta bună desĕvîrşită, ca să ajungă în bărbăţia deplină la cunóşterea Fiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ. Fiind-că celor ce ĭubea

[1]) Veḑĭ Acta Sanctorum. Vol 11 in Apendice, pag. 10. Viaţa luĭ este scrisă în greceşte de Simion Metafrast.

[2]) Acta Sanctorum Vol. XI in apendice. pag. 2. ec, extras din manuscriptul Vatican în 1660.

pe Dumnedeŭ tóte li se lucrézǎ în bine, a ajuns la rěsplata chemǎriĭ de sus, ceea ce din inimǎ doria, apoĭ luptându-se fǎţiş contra protivniculuĭ şi devenind maĭ presus de relele din viaţǎ s'a fǎcut cǎtre toţĭ împǎcĭuitor.

2). Pentru amintirea şi întǎrirea credincioşilor, dupě trecerea luĭ spre Domnul n'a îngǎduit nouě sǎ fim în uĭtare, ci sǎ scriem luptele luĭ. A fost drept în credinţǎ, evlavios, gata spre tótǎ ascultarea cea întru dreptate, blând, simplu la cuvînt, dar nu la cunoştinţǎ, vorbind pentru adevěr, astupând gurile idolatrilor şi nu mândrindu-se, ci purtându-se cum se cuvine celor umiliţi, liniştit şi nu prespuitor în cuvînt. spre tot lucrul bun fórte serios, *cântând în Biserică*, şi acésta fórte plăcut, îngrijindu-se nu de banĭ, nicĭ de proprietăţĭ, ci numaĭ de cele spre trebuinţǎ, neběutor de vin, înfrînat în tóte, necunoscênd femee, abstinêndu-se postia dilnic, insistând în rugăcĭunĭ fǎrǎ îngâmfare, şi supunênd pe toţĭ la buna disposiţie, fǎcênd cele ale datorieĭ luĭ şi nu umbla cu mintea spre cele ce nu-ĭ eraŭ de folos, şi în genere avênd o credinţǎ nepǎtatǎ, lucrǎtóre prin dragoste, în cât el nicĭ odatǎ nu se îndoia cǎ este faţǎ tot-d'auna de Domnul.

3). Nu o datǎ ci maĭ adese orĭ înainte de a-şĭ da sfîrşitul ş'a arǎtat în credinţǎ fapta cea bunǎ. Cǎcĭ maĭ întâĭ când aŭ început ceĭ maĭ marĭ din Goţĭ sǎ se mişte asupra creştinilor, constrîngêndu-ĭ pe aceĭa sǎ mǎnânce cele jertfite idolilor, s'a pǎrut unora din etniciĭ din acel sat (localitate), unde petrecea Sava, ca berbecĭ nejertfiţĭ idolilor, în loc de cǎrnurĭ jertfite idolilor sǎ pregǎtéscǎ şi sǎ mǎnânce creştiniĭ cele ce li se cuvin lor, în public în faţa persecutǎtorilor, cu scop ca pe uniĭ sǎ-ĭ pǎzéscǎ ne'ntinaţĭ ĭar pe persecutǎtorĭ sǎ-ĭ înşele. Ceea ce cunoscênd fericitul Sava, nu numaĭ el n'a mâncat din bucatele propuse, dar încǎ înaintând în mijlocul lor a protestat la toţĭ dicênd: Dacǎ cine-va va mânca din cǎrnurile acele, acela nu póte

să fie creştin, şi a oprit pe toţĭ să nu cadă în cursa diavoluluĭ. Decĭ din causa acésta ceĭ ce aŭ manevrat ast-fel de înşelăcĭune l'aŭ alungat din sat, apoĭ după câtă-va vreme ĭ-aŭ îngăduit a se reîntórce. După aceea pornindu-se ĭarăşĭ ispita (persecuţia) după obiceĭul Goţilor, uniĭ dintre păgânĭ din satul amintit proaducênd sacrificiĭ idolilor, trebuĭaŭ să jure persecutătoruluĭ că nu este nicĭ un creştin în satul lor. Ĭar Sava presentându-se public ĭarăşĭ şi mergênd în mijlocul adunăriĭ, a ḑis: Pentru mine nimenĭ să nu jure, căcĭ eŭ sunt creştin. Atuncĭ fiind faţă persecutătorul aŭ jurat, săteniĭ ascunḑênd pe aĭ lor, că nu este în satul lor creştin afară de unul. Ascultând Guvernatorul fără de legea, a poruncit să-ĭ aducă de faţă pe Sava. Când acela s'a presentat a întrebat pe ceĭ presenţĭ, dacă ar avea el vre o greutate orĭ însemnătate la eĭ, ĭar eĭ aŭ rĕspuns că nu-ĭ nimic maĭ mult, de cât cestiunea pentru care a fost chemat, despreţuindu-l atuncĭ cel fără-de-lege a ḑis: că un ast-fel nu póte nicĭ să foloséscă nicĭ să vatăme întru ceva, şi ḑicênd acestea a poruncit să-l dea afară.

4). Apoĭ pornindu-se persecuţie mare de către ceĭ ce păcătuĭaŭ în Goţia asupra Bisericeĭ luĭ Dumneḑeŭ, când se apropia sfînta ḑi a Paştelor, a voit să se ducă în alt oraş la Guthican presviterul ca să sĕvîrşască sĕrbătórea. Pornind el, pe cale a vĕḑut un bărbat óre-care, prea măreţ şi frumos la faţă, şi ĭ-a ḑis luĭ: întórce-te şi te du la Sansala presviterul; ĭar Sava ĭ-a rĕspuns ḑicêndu-ĭ: Sanzala s'a dus de acasă, căcĭ Sansala fugise din causa persecuţieĭ şi petrecea în Panonia (Bulgaria cu Rumelia de astă-ḑĭ), atuncĭ însă pentru ḑiua sfintelor Paştĭ a fost venit de curând la casa sa, dar fiind-că Sava nu ştia despre reîntórcerea sa, a respuns acelea, celuĭ ce l'a vĕḑut şi se lupta ca să plece la Guthican presviterul, nevoind el a se supune ordinuluĭ, de o dată pe când era cale bună în acea vreme a vĕḑut că cade mulţime de zăpadă pe suprafaţa pămêntuluĭ, în

cât i-a astupat calea, şi nu putea să trécă. Atuncĭ a înţeles că este voĭa luĭ Dumneḑeŭ acéstă împĭedicare, ordonându-ĭ de a nu înainta maĭ departe, ci să se întórcă către presviterul Sansala. Şi bine-cuvîntând pe Domnul s'a reîntors şi privind pe Sansala s'a bucurat şi a povestit luĭ şi la alţĭ maĭ mulţĭ vedenia sa pe care a vĕḑut'o în cale. Şi aŭ sĕvîrşit ḑiua Paştelor împreună. Iar în nóptea de Marţĭ după sĕrbătóre, ĭată din tagma necredincĭoşilor, Atharide fiul luĭ Rothesteŭ Regişoruluĭ cu o mulţime de tâlharĭ nelegĭuiţĭ a năvălit în acel sat, şi aflând pe presviterĭ în casa luĭ dormind a ordonat să-l lege, de asemenea şi pe Sava, gol răpindu-l din aşternut l'a înfăşurat cu legăturĭ. Pe presviter l'a dus în trăsură, ĭar pe Sava gol cum s'a născut, şi l'a dus pre el printre văĭ păduróse, pe care de curând le-aŭ fost aprins, alungându'l şi lovindu'l cu cĭomege şi cu fringhiĭ, purtându-se barbar şi nemilos asupra slujitoruluĭ luĭ Dumneḑeŭ.

5). Dar sălbăticia vrăjmaşilor a înfrânt'o răbdarea şi credinţa celuĭ drept. Căcĭ făcêndu-se ḑiuă, ḑicea fălindu-se în Domnul celor ce-l persecutaŭ; nu prin pămênturĭ arse, prin ascuţişurĭ de stâncĭ bătându-mĕ sĕ mĕ mânaţĭ gol şi desculţ, privițĭ dacă m'aŭ vătămat, şi dacă pe trupul meŭ am vânătăĭ şi rane dintre cele ce mĭ-aţĭ făcut. Privind că nimic nu se vede pe trupul sĕŭ, din câte le făcuse fără milă, scoţênd osia trăsureĭ şi punênd'o pe umeriĭ luĭ, întinseră mânile luĭ până la marginile osieĭ, de asemenea şi picĭórele întinḑêndu-i-le de cea-l-altă osie le-aŭ legat şi aruncându-l în sfîrşit sub róte, adică să caḑă întins pe pămênt şi până la partea cea maĭ înaintată a nopţiĭ nu s'aŭ sfiit a-l schingĭui. Decĭ obosind gâziĭ, apropiindu-se o femee l-a deslegat, care a vegĭat tótă nóptea, pentru ca să prepare mâncărĭ celor din casă. Iar el deslegat a rĕmas pe loc, fără teamă cu femeea, ce'şĭ căuta de trebile sale. Făcându-se ḑiuă, auḑind acésta necredincĭosul Atharide a poruncit să-ĭ lege mânile şi să-l spânḑure de grinda caseĭ.

6). Şi nu după mult aŭ venit ceĭ trimişĭ de Atharide, aducênd mâncărĭ jertfite idolilor şi aŭ ḑis către presviterul Sava: Atharide a poruncit ca să vĕ aducem acestea ca să le mâncaţĭ şi să vĕ scăpaţĭ din mórte sufletele vóstre. Atuncĭ Presbiterul a rĕspuns ḑicênd. Acestea noĭ nu le mâncăm, căcĭ nu ne este învoit, ci rugaţĭ pe Atharide ca să ordone ca să ne rĕstignéscă saŭ în orĭ-ce chip altul să ne ucidă. Iar Sava a ḑis, cine este cel ce a trimis acestea? Iar eĭ aŭ ḑis, stăpânul Atharide. Atuncĭ Sava a ḑis: Un singur stăpân este Dumneḑeŭ în cerurĭ, ĭar Atharide este un om nereligios şi blestemat, şi acestea sunt necurate şi spurcate, mâncărĭ de perḑare, dupre cum şi cel ce le-a trimis Atharide. Ḑicênd acestea Sava, unul din fiiĭ luĭ Atharide aprinḑându-se de mânie şi luând o măcĭucă a aruncat'o în pieptul sfîntuluĭ, aruncând-o cu partea scuţită ca ceĭ de faţă să socótă că zdrobit prin lovitura aruncată va muri îndată. Iar el prin dorinţa religiósă învingênd suferinţa vrăjmaşilor a ḑis gâdeluĭ: Acum tu socoţĭ că m'aĭ rănit cu măcĭuca, să ştiĭ acésta, că întru atâta nu m'aĭ lovit, în cât socot că cu un fir de lână de capră m'aĭ lovit, şi ca dovadă de cele ḑise cu fapta ĭ-a arătat, căcĭ nicĭ n'a strigat, nicĭ a suspinat de durere şi nicĭ de cum urmă de rană pe corpul luĭ nu s'a vĕḑut.

7). Atuncĭ Atharide cunoscênd tóte acestea, a ordonat să-l ucidă, Decĭ slugile celuĭ fără de lege lăsând legat pe presviterul Sansala, a apucat pe Sava, şi l'aŭ dus să-l înnece în râul numit Museum (Μουσέον). Iar fericitul amintindu-şĭ porunca Domnuluĭ, şi ĭubind pe aprópele ca pe sine însuşĭ, a ḑis: Ce a greşit presbiterul că nu este ucis împreună cu mine? Iar eĭ ĭ-aŭ rĕspuns: că nu este treaba ta să dispuĭ despre acestea. Acestea ḑicênd eĭ a strigat în veselia sfîntuluĭ spirit şi a ḑis: Bine-cuvîntat eştĭ Dómne, şi bine-cuvîntat este numele tĕŭ Iisuse în vecĭ, amin, pentru că Atharide ş'aŭ căşunat sieşĭ pĭerdere cu mórte vecĭnică,

Iar pe mine mĕ trimite ca să fiŭ tot-d'auna în viaţă, că ast-fel a bine-voit întru servii sĕĭ Domnul Dumneḑeul nostru. Şi pe tótă calea ducêndu-l mulţumea luĭ Dumneḑeŭ, socotind nedeajunse suferinţele timpuluĭ de acum faţă de mărirea viitóre ce s'a descoperit sfinţilor. Iar când a ajuns la malul rîuluĭ, ceĭ ce'l păzîaŭ aŭ ḑis între dînşiĭ: Veniţĭ să eliberăm pe acest nevinovat, căcĭ de unde va şti acésta Atharide? Iar fericitul Sava a rĕspuns către eĭ: ce vorbiţĭ lucrurĭ deşarte şi nu vĕ îndepliniţĭ cea ce vi s'a poruncit? Eŭ vĕd, ceea ce voĭ nu puteţĭ şti, ïată în faţa mea staŭ de faţă întru mărire ceĭ ce aŭ venit să mĕ priméscă. Atuncĭ îl aruncă pre el în apă, care mulţămïa şi lăuda pre Dumneḑeŭ (căcĭ până la sfîrşit ĭ-a slujit luĭ spiritul), şi aruncându-l şi legându-ĭ un lemn de grumaz l'a tras la fund şi ast-fel sfîrşindu-se prin lemn şi apă, şĭ-a găsit neîntinat semnul mântuireĭ, fiind de treĭ-ḑecĭ şi opt de anĭ. S'a sfîrşit în ḑiua a cincea a Sâmbeteĭ de după Paştĭ, care este înaintea întâeĭ a indictionuluĭ Aprilie, pe timpul luĭ Valentinian şi Valente Augustiĭ, pe când eraŭ consulĭ Modest şi Arintheŭ.

8). Apoĭ scoţêndu-l din apă ucigătoriĭ, l'aŭ lăsat neîngropat şi s'aŭ dus; dar nicĭ câĭne nicĭ altă care-va fiară în genere nu l'a atins, cĭ de mâĭnile fraţilor s'a ridicat şi s'a îngropat rămăşiţele, ceea ce Iunius Soranus, prea strălucitul Duce al Sciţieĭ, cinstind pre Domnul, trimiţênd ómenĭ credincĭoşĭ l-a transportat din pămêntul barbar în cel al Romanilor şi hărăzindu-l patrieĭ luĭ dar de cinste, şi fruct glorios al credinţeĭ şi l'a trimis în Capadocia la voĭ cinstitoriĭ de Dumneḑeŭ prin voïa presbiteruluĭ, iconomisind Dumneḑeŭ cele spre bucurie fraţilor celor ce pătimesc pentru el şi se tem de el. Decĭ sĕvîrşind rugăcĭunĭ în ḑiua în care luptătorul ş'a luat cununa în adunare sufletéscă, amintiţi-vĕ şi de fraţiĭ din depărtare (din Dacia Traĭană), ca în tótă Biserica Universală şi apostolică să se săvîrşască bucurie

lăudând pre Domnul cel ce face alegere dintre serviĭ sĕĭ. Spuneţĭ închinăcĭunĭ tuturor sfinţilor; vouĕ şi celor împreună cu voĭ închinăcĭunĭ. Iar celuĭ ce póte ca să ne introducă pe noĭ pe toţĭ în harul sĕŭ şi în dar în împĕrăţia cerurilor, mărire, cinste, putere şi măreţie împreună Fiuluĭ sĕŭ unul născut şi sfîntuluĭ Spirit, în veciĭ vecilor Amin [1])».

Pentru a se lămuri şi maĭ bine, că Biserica Gotică din Dacia Traĭană era cunoscută în lumea tótă creştină şi se interesaŭ de ea atât autoritatea Bisericéscă din Roma, sub a căreĭa jurisdicţie cădea până la Sinodul din Halcedon, cât şi maĭ ales Biserica Cesarieĭ Capadocieĭ, ce era pe atuncĭ condusă orĭ păstorită de către Sf. Marele Vasilie, unul din Corifeiĭ Bisericeĭ Ortodoxe, de aceea am adunat, rĕsfoind tótă opera Bolandiştilor, întitulată Acta Sanctorum, numele tuturor martirilor, de pe malul drept al Dunăreĭ spre a nu maĭ rĕmânea nicĭ urmă de îndoĭală, că creştenismul pe aceste locurĭ este fórte vechĭŭ. Inainte însă de a înşira acest catalog al martirilor dăm publicităţeĭ şi epistolele mareluĭ Vasilie privitóre la martirul St. Sava. De sigur că acest interes îl purta acéstă Biserică faţă de Biserica din Dacia Traĭană pentru cuvîntul justificat că mulţĭ dintre creştiniĭ din Dacia eraŭ originarĭ din Asia şi în special din Capadocia, aduşĭ în Dacia de către Goţĭ în timpul năvălireĭ lor în Asia, dupĕ cum ne spun Istoriciĭ contemporani Bisericeştĭ [2]).

Epistolele Sf. Mareluĭ Vasilie Arhiepiscopul Cesarieĭ Capadocieĭ către Ascholiŭ Episcopul Tesaloniciеĭ [3]).

I). «De câtă bucurie ne-a umplut scrisorile Sfinţenieĭ tale, noĭ n'am putea cu uşurătate ca să vĕ arătăm, pentru că e slab

---

[1]) Acéstă epistolă a maĭ fost tradusă şi publicată în Biserica Ortodoxă de Prea Sf. Timuş, actualminte Episcop de Argeş, în anul 1890 pag. 817—825 cu tóte acestea, am socotit s'o public din noŭ, traducêndo din Acta Sanctorum, pentru ca cititorul să aĭbă la îndemână tóte actele şĭ date referitóre la acéstă epocă grupate.

[2]) Vedĭ pericopele din Istoriciĭ Bisericeştĭ de la începutul acestuĭ tratat.

[3]) Migne vol. IV din operele M. Vasilie, pag. 637—638).

cuvîntul faţă de faptă. Insuţi se cuvine să-ţi închipueşti, încheind din frumuseţa celor trimise. Căcĭ ce cuprind scrisorile? Nu ĭubirea cea către Domnul? Nu minunea privitóre la martirĭ descriind aşa de evident modul lupteĭ, în cât nĭ-aĭ pus nouĕ sub ochĭ faptele? Nu cinstea şi dispunerea către noĭ înşine? Nu tot ceea ce ar ḑice cine-va dintre cele maĭ frumóse? In cât când am luat în mânĭ scrisórea şi am cetit'o de maĭ multe orĭ şi am vĕḑut harul sfîntuluĭ ferbênd din ea, ne-aţĭ făcut să ne socotim pe timpurile vechĭ, când înfloreaŭ Bisericile luĭ Dumneḑeŭ, sprijinindu-se în credinţă, unite în dragoste, dupre cum într'un corp există o singură armonie a deosebitelor membre. Când sunt arătaţĭ pe de oparte persecutatoriĭ, ĭar pe de alta persecutaţiĭ. Căcĭ rĕsboite popórele maĭ mulţĭ s'aŭ făcut, şi sângele martirilor, udând Biserica, a hrănit pe maĭ mulţĭ bine-cinstitorĭ, pentru că cu zelul celor de maĭ 'nainte se opuneaŭ luptelor ceĭ maĭ din urmă. Pe atuncĭ noĭ creştiniĭ eram în pace între noĭ, acea pace pe care ne o a lăsat Domnul nostru, de care acum nicĭ urmă nu ne-a maĭ rĕmas după acea, atât de nemilos am alungat'o dintre noĭ. Dar cu tóte aceste sufletele nóstre aŭ revenit la acea veche fericire, fiind-că ne-a sosit scrisorĭ din pămênt depărtat, înflorite cu frumuseţa ĭubireĭ, şi ne-a adus nouĕ martir dintre barbariĭ de dincolo de Dunărea, predicându-se prin el curăţenia credinţeĭ ce se mărturiseşte acolo. Cine ar putea să povestéscă veselia sufletelor nóstre întru aceste? Cine ar putea afla o putere de cuvînt care să pótă să ne vestéscă lămurit disposiţia nóstră cea din ascunsul inimeĭ? Când am privit pe luptător (martirul Sf. Sava) am fericit pe învĕţătorul sĕŭ, care de la dreptul judecător va primi şi el cununa dreptăţeĭ, întărind pe mulţĭ în lupta pentru buna-credinţă.

Fiind că ne-aĭ amintit nouĕ şi despre acel fericit bărbat Evtihie, lăudând patria nóstră, că ea ar fi dat seminţele

bunei-credinţe, ne aĭ bucurat cu amintirile celor vechĭ, ne-aĭ întristat însă cu dovada celor vĕḍute. Căcĭ nimene dintre noĭ nu se asémĕnă în virtute cu Evtihie, cariĭ întru atâta ne abstinem ca să îmblânḍim pe barbarĭ cu puterea Spiritului şi cu lucrarea harurilor din partea sa, în cât şi pe ceĭ ce sunt îmblânḍiţĭ cu mulţimea păcatelor nóstre îĭ sălbătăcim. Căcĭ să ne atribuim nouĕ şi păcatelor nóstre causa respândireĭ întru atâta a putereĭ ereticilor. Căcĭ maĭ nicĭ o parte a lumeĭ n'a fost scutită de focul erezieĭ. Iar istorisirele tale, opunerile atletice, corpurile sfăşiate pentru buna credinţă, mânia barbarică dispreţuită de ceĭ cu inima neînfrântă, feluritele turmentărĭ ale persecutatorilor, împrotivirile întru tóte ale luptătorilor, la lemn, la apă, sunt instrumentele desăvîrşitóre ale martirilor. Dar ale nóstre câte? A perit iubirea, se surpă învĕţătura Părinţilor, naufragiĭ dese faţă de credinţă. Tac gurele celor bine-credincioşĭ. Glótele din casele de rugăciunĭ alungaţĭ în câmpiĭ, înalţă mânile către Stăpânul din cerurĭ. Întristările sunt felurite, iar martiriŭ (mucenicie) nicăirĭ, pentru că ceĭ ce ne fac nouĕ rĕŭ aŭ aceeaşĭ numire ca şi noĭ (adică sunt creştinĭ, dar ereticĭ arienĭ etc.). Pentru acestea tu rógă-te luĭ Dumneḍeŭ şi primeşte pe toţĭ luptătoriĭ bravĭ aĭ luĭ Christos la rugăciune pentru Bisericĭ; ca, dacă maĭ rĕmân încă anĭ de la zidirea lumeĭ şi nu merg tóte pe o cale contrară, reconciliând Dumneḍeŭ Bisericile sale, să le recheme la pacea cea veche».

Altă epistolă tot a Mareluĭ Vasilie către Ascholius, Episcopul Tesaloniculuĭ, prin care spune că a primit de la Soranus, ruda sa şi Guvernatorul Scytieĭ Micĭ (Dobrogea) corpul unuĭ noŭ încoronat martir, adică a Sf Sava Gotul [1]).

II). «Dumneḍeŭ cel sfînt a îndeplinit vechea nóstră rugăciune, învrednicindu-ne de a avea scrisorile a adevĕrateĭ tale

[1]) Migne vol. 4 din operile M. Vasilie, pag. 638 etc.

teosevil. Căcl ceea ce este fórte mare, şi de cea mal însemnată vrednicie ca să te văd şi să te privesc şi să mă bucur de harurile spiritulul din tine. Dar fiind că şi depărtarea loculul ne-o ridică, şi împrejurările ce ne ţin pe fie-care din noi; iar adoua vrednică de dorit ca să se nutrescă sufletul cu iubirea în Christos prin continué scrisori. Ceea ce ni s'a întâmplat şi nouě acum, când am luat în mânl epistola piosităţel tale. Căci mal mult de cât îndoit am devenit cu primirea celor trimisě. Căci era în adevěr, că şi sufletul těů să vadă, ca printr'o oglindă manifestarea cuvintelor. Apol şi mal multă bucurie ne-aŭ produs, nu numal pentru că tu eştl ast-fel, precum te represintă mărturia tuturor, dar că şi virtuţile tale sînt mândria patriel nóstre. Căcl precum o ramură óre-care vigurósă eşind din o rădăcină puternică, al umplut marginile de fructe spirituale. In cât cu drept cuvînt patria nóstră se veseleşte de propriile sale vlăstări. Şi când al parcurs luptele pentru credinţă, ai mărit pre Dumneḑeŭ, auḑind de buna clironomie a părinţilor păstrată în tine. Câte sînt şi virtuţile tale şi cele presente? O al onorat aducêndu-I martir noŭ ce s'a luptat în megieşitul vostru pământ barbar, dupre cum un cultivator recunoscětor trimiţênd celor ce-I daŭ sěmînţa, primiţiile din fructe! In adevěr, darurl cuviinclóse unul atlet al lul Christos; martir al adevěrulul, care de curând a primit cununa dreptăţel, pe care l'am şi primit bucurându-ne şi am mărit pre Dumneḑeŭ, care va plini în tóte popórele sale de acum Evangeliul Christosulul sěŭ. Rógă apol ca să'şl amintéscă şi de nol cel ce te iubesc pre tine în rugăciunile lor, şi cu stăruinţă să se róge pentru sufletele nóstre Domnulul; pentru ca să ne învrednicim şi nol ca să începem când-va a servi lul Dumneḑeŭ, dupě calea poruncilor lul, pe care ni le-a dat nouě spre mântuire»

Sfinţiĭ martirĭ existenţĭ în Acta Sactorum.

Cercetările martirilor din Daciile Traĭană şi Aureliană, făcută după Martirologiul Roman, din 1661, publicat la Paris de către Augustin Lubin, m'aŭ mânat, vrênd nevrênd a scruta tótă opera voluminósă a Bclanoiştilor, intitulată Acta Snctorum. In ea am aflat un numĕr mult maĭ mare de martirĭ, din ambele Daciĭ şi împrejurimele lor, de cât în martirologiul Grec a luĭ Aghioritul şi cel Roman amintit maĭ sus.

Fiind-că cercetările amărunte asupra fie-căruĭ martir ar fi fost prea estinse şi tratatul ce mĭ-am propus a face asupra luĭ Ulfila ar fi trecut peste marginele scopuluĭ propus, de aceea m'am mulţămit a da pentru acum numaĭ un catalog complect a tuturor acestor martirĭ, indicând volumul şi pagina, de unde orĭ ce ĭubitor de cercetare a vechimeĭ Creştinismuluĭ la Românĭ, póte cu uşurinţă a-şĭ satisface dorinţa şi a constata adevĕrul. Mulţĭ din martiriĭ din Acta Sanctorum sînt citaţĭ anterior din Martirologiul Roman a luĭ Augustin Lubin şi din cel Grecesc a luĭ Nicodim Aghioritul. In Acta Sanctorum însă este seria orĭ lista complectă a tuturor martirilor creştinĭ, a căror nume ni s'a păstrat, şi dintre cariĭ marea majoritate pórtă numirĭ latine.

Iată şi acéstă listă în grupe, aşa cum sînt înşiraţĭ în acéstă operă:

(Ianuarie).

1) Evantus şi Hermentis în Rhaetia, dupĕ martirologiul F. Augustin, citat în Act Sanctorum, vol. I, pag. 21.

2) Sfinţiĭ martirĭ din Sirmiŭ, Maximianus Acutionis, Timotheus, Herissus, Artaxus, Vitus, Acutus, Tobias, Eugenda în martirologiul F. Augustin Acta Sanctorum, pag. 80 vol. I.

3) Sfîntul martir Anastasius în Sirmiŭ, în Panonia. Act. Sanct. pag. 324 în martirologiul F. Ieronim.

4) Nichita Episcopul Dacilor. Despre el vorbeşte Paulin

de Nolla Epistola 10 ad severum, apoĭ laudă în poesie faptele luĭ Nichita martirul, Acta Sanctorum, pag. 365—368, vol. I.

5) Anastasius, Iucundus, Ratitis, Petrus, Florus, Tilus, Florianus, Tatia. F. Ieronim în martirologiu. Acta Sanct. pag. 470.

6) Manuelis, Georgius, Petrus, Leonis Episcopĭ, Paradus, presbiterul, Ioannis, Leonis tribunĭ, [Gabrielus, Sionius, şi alţĭ 378 martirĭ sub Crum regele Bulgarilor a suferit, pe la începutul secululuĭ al IX-lea. Act. Sanct. pag. 54, vol. III.

7) Bretannionis Episcopul Tomitan în Scytia. Viaţa sa în Sozomen I. 6, cap. 20. Act. Sanct. pag. 235, vol. III.

(Februarie).

8) Sironus sive Sinerius pe la 302. Act. Sanct. pag. 369. tom. III.

9) Sinerefis, Antigonus, Rutilus, Libius, Rogat, martirĭ în Panonia, tot pe la 302. Act. S. pag. 372, v. III.

(Martie).

10) Ephremus, Basileus, Eugenius, Agathadorus, Elpidius Aeterius Capitonis martirĭ în Hersonezul din Taurida pe la începutul sec. IV. Act. S. pag. 638, vol. I.

11) Dandus, Eunica sive Leunica, aut Leununcula, Secundus, Nestoris, Secundus, Serrus aut Sergio, Occatus sive Optatus şi Dauda în Tracia martirĭ pe la începutul secol. IV. Act. S. pag. 643, vol. I.

12) Irineus Episcop şi martir în Sirmiul din Panonia, pe timpul luĭ Deoclițian. Act. S. pag. 55, tom. III.

13) Montanus Presbiter, Maxima Sotrasi şi alţĭ 40 martirĭ în Sirmiul din Panonia, în martirolog. luĭ Ieronim, pag. 614, vol. III, Act. Sanct.

14) Martiriĭ de la 370. Batussius et Verca presbyterĭ cu doĭ fiĭ şi fiĭce Arpila, Arbela, Constantis, Hagna, Rhya, Ægathrace, Hescous, Syla, Sigetza, Suerila, Suimpla, Ther-

ma, Philga, Anna, Alladus, Baridis, Moicus, Mamyca, Vircus Animaedis, pag. 617, tom. III, martiri în persecuția Goților.

15) Marcodanis, Philotus, Lydia, Theoprepius, Cronidis Amphilochius martiri în Illiric sub Adrian, pag. 684, vol. III, Acta S.

16) Martirul Alexandru în Panonia. Sub Maximian a fost decapitat, pag. 687, vol. III.

(Aprilie).

17) Agathemerus martir în Mysia, după Ieronim, pag. 243 vol. I. idem în același timp apostolic, Casineus și Attempsianus, pag. 244.

18) Martirii în Scytia minor. ori Dobrogea, Evagrius, Bonignus, Christus sive Chiristo, Arestus, Sinnidia, Rufus, Patricius, Zosimus. Seçulul al IV, pag. 244, tom I.

19) Martiri în Sirmiu, Rufina, Moderata, Romana, Secundus și alți șapte, apoi Florentinus, Geminianus și Saturus în Martirologiul lui Ieronim, pag. 534, vol. I.

20) Martirele virgine cinci la numĕr, a căror nume nu s'a păstrat, în Martirologiul lui Ieronim, pag. 817 v. I.

21) Gaianus martir din Dacia Ripensă, diacon, amintit de Ieronim în Martirologiŭ, pag. 854, tom. I.

22) Martirul Cirillus din Misia inferióră, orașul Axiopol, Ieronim în Martirologiŭ, pag. 419, vol. III.

23) Martirii Maximus, Quintilianus și Dada, aŭ suferit martirul în Dorostol, Misia inferióră sub Maximian și Deoclitian, ș'aŭ fost trădați consulilor Tauriciŭ și Gaiŭ. Martirologiul Grec numeşte și localitatea suferinței lor ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Οξιβίᾳ—în localitatea Oxivia (?) pag. 126, vol. II.

24) S. Theotimus Episcopul Tomei în Scyția, reputat prin viața și învĕțătura sa, pag. 753, vol. II.

(Maiŭ).

25) Florianus principi officii, martir împreună cu alții, a suferit sub Dioclițian în Noricul Ripens, pag. 466, v. I.

26) Quirillus, Quindeus saŭ Gindeus şi Zenone în Axiopol, Ieronim în martirologiŭ, pag. 361, tom. II.

27) Dionius, Accisi, Crispionius tot în Axiopol, în Misia inferióră, la Ieronim în Martirologiŭ, pag. 555, vol. II.

28) Montanus sau Montanianus martir în Sirmiŭ în Panonia, Ieronim pag. 623, tom. II.

29) Timotheus şi 7 virgine în Sirmiŭ din Panonia, Ieronim, pag. 454, vol. III.

30) Heraclius, Paulus, Minereus, Aquilinus, Victoris Artenius, Calcorus martirĭ în Noviodun seŭ Nivedum, la gurile Dunăreĭ, în Martirologiul luĭ Ieronim, în Misia inferióră, la Dunărea, pag. 27, vol. IV.

31) Pasicrat, saŭ Policrat, Valention şi alţĭ doĭ saŭ treĭ în Misia, vol. VI, pag. 22.

32) Martirul Iulius în Dorostor în Misia inferióră tot în sec. IV, pag. 654, vol. VI.

33) Helia, Lucianus, Zoticus, Martialis, Victorius, Murina şi Servulus, martirĭ în Tomi. pag. 672, vol. VI.

(Iunie).

34) Martiriĭ din Noviodun, Dinocus, Zoticus, Attalus, Euticus Caniasus, Quirinus, Iulia, Saturnina Galdunus, Ninnita, Fortunionis şi alţĭ 25, apoĭ Cirinus Ebustus, Rusticus, Silvius, Ieronim, pag. 369, vol. I.

35) Marcus şi Iulius martirĭ în Dorostor în Misia inferióră, Ieronim, pag. 56, vol. II.

36) Hesychius martir în Dorostor în Misia, pag. 526 vol. III.

37) Taulus, Cyriacus, Paula Feliciana, Thoma, Felicis, Emilius martirĭ în Scytia la Tomis, pag. 7, vol. V.

(Iulie).

38) Stratoris, Theodatus, Merona, Marina saŭ Marinus, Rodofia, Magrinus, Secundinus, Thomus saŭ Theonus şi Sodera saŭ Sodepha, martirĭ în Tomis din Scytia, pag. 223, vol II.

39) Epictetus presbyter şi Ascionis monahul, martirĭ în Scitia minor sub Deoclitian, pag. 538, vol, II.

40) Ostratus saŭ Sostratus, Spirus, Eraclius, Eperentius şi Cecilia martirĭ în Sirmium, Ieronim, pag. 578, tom. II.

41) Zenonis, Mimia, Vitalis, Rufinus, Evangelius, Vrisius şi Agnitus în Ieronim, pag. 689, vol. II.

42) Marcianus, Domnus, Diomedis Ioannis, Sisennus Aurelianus şi alţĭ 38 din Ieronim, martirĭ Tomitanĭ adică din Tomi, pag. 31, vol. III.

43) Acrippinus, Secundus, Maximus, Fortunatus şi Martialis Ieronimus, martirĭ în Sirmiŭ, pag. 28, vol. VI.

44) Secunda, Donata, Bassus Maximus, Paulus, Marinus Iustus în Mesia la Dorostor, pag. 360, vol. VI.

45) Aemilianus martirul idem, pag. 373, v. VI.

(August).

46) Hirineus, Eraclus şi Dassius în Ieronim martirĭ în Axiopolis, pag. 72, vol. II.

47) Florus, Laurus, Proculus, Maximus şi alţiĭ în Illiric sub Liciniu martirisaţĭ, pag. 520, tom. III.

48) Silvanus Sabinus şi Pantherius martirĭ în Tracia sub Deoclitian, pag. 589, vol. IV.

49) Basilla virgina, martiră în Panonia inferióră în Sirmiŭ, pag. 515, vol. VI.

(Septembrie).

50) Aethalus şi Ammuntis martirĭ în Tracia, fiind Guvernator Rabnus, vol. I. pag. 358.

51) Martiriĭ, Macrobius, Gordianus, Zoticus, Lucianus Helius, Valerianus, Seleucus şi mulţĭ alţiĭ la Tomis în Ponto sub Maxim Egemonul, pag. 55, tom. IV.

52) Martira Melitina a suferit în Marcianopol din Mysia sub Antonin Impĕratul şi Antioh Guvernatorul, vol. V. pag. 29.

53) Theodotus, Asclepiodotis aŭ suferit la Adrianopol în Tracia, pe timpul luĭ Maximian, pag. 30, vol. V.

54) Martiriĭ Euticus saŭ Eutichius, Plantus, Eracliu Placid Ambutus, Tracia, aŭ suferit în Tracia, din Martirologiul luĭ Ieronim, pag. 125, vol. VIII.

(Octombrie).

55) Martiriĭ Priscus, Crescentis, Evagrius, Faustinus, Martialis, Iannuarius, Marcialis, Alexander Eupratus, Eutropius, Pigra, Gothia saŭ Gotia, Saturnina saŭ Saturninus, Speis aut Speus, Castus, Primus, Donatus, Passicus vel Pafficus, Propus martirisaţĭ în Mesia imferióră, în Martirologiile Romane şi Ieronim, pag. 30, vol. I.

56) Dassius în Misia inferióră, la Axiopol, lângă Dorostol orĭ Silistra de adĭ a suferit sub Diocletian şi Maxim, pag. 411, tom. II.

57) Hermis şi Taxius, martirĭ în Axiopol din Scytia inferióră, Dobrogea, pag. 345, vol. VIII.

58) Fillip Episcopul Heraclieĭ, Sevevus presbyter şi Hermis Diaconul pe timpul luĭ Deoclitian, în Tracia la Adrianopol, pag. 502, vol. VIII.

(Va urma).

C. E.

CONCILIUL DE LA FLORENŢA

Vedĭ Biserica Ortodoxă Română an. XXII No. 2.

Starea Bisericiĭ occidentale şi a celeĭ orientale după unirea de la Florenţa.

In timpul când o parte din clericiĭ occidentalĭ, şi anume ceĭ maĭ însemnaţĭ, discutaŭ la Florenţa împreună cu representanţiĭ Bisericiĭ orientale, cea-l-altă parte se aflaŭ adunaţĭ la Basel, continuând maĭ departe cu atitudinea lor ostilă faţă de Papă. In şedinţa a 31 a Conciliuluĭ de la Basel, 24 Ianuarie 1438, se pronunţase suspendarea contra Papeĭ şi prin acésta schisma se declarase în tótă puterea în Biserica occidentală. Principiĭ Europeĭ eraŭ despărţiţĭ în două: uniĭ partisanĭ aĭ Papiĭ, alţiĭ aĭ conciliuluĭ de la Basel; toţĭ însă doriaŭ pacea în Biserică şi de aceea stăruiaŭ pentru împăcare. Nicĭ o mijlocire nu a fost posibilă şi clericiĭ adunaţĭ la Basel începură procesul contra Papiĭ. In şedinţa 34, 25 Iunie 1439, s'a hotărît depunerea luĭ Eugen din demnitatea ce o ocupa. La acéstă şedinţă însemnată mulţĭ dintre episcopĭ nu aŭ avut curajul să ia parte. Aşa dintre Ispaniolĭ nu a luat parte nicĭ unul, dintre Italienĭ numaĭ unul singur; iar în general aŭ fost de faţă la vot 20 prelaţĭ, din care numaĭ şépte episcopĭ. Numĕrul cel mare era format de preoţĭ şi doctorĭ din carĭ aŭ fost de faţă peste 300. Cardinalul de Arles, unul dintre ceĭ maĭ aprigĭ inamicĭ aĭ Papiĭ, lăsă să fie aduse o mulţime

de reliquiĭ cu care ocupă scaunele cele góle ale episcopilor absenţĭ. Hotărârea conciliuluĭ este următórea: «Sfîntul Sinod, judecând ca tribunal, declară prin acéstă a sa sentinţă definitivă, că Gabriel, numit maĭ înainte Eugen IV, încăpăţânat pe faţă, este neascultător ordinelor Bisericiĭ universale, persistă în rebeliune, despreţueşte şi insultă sfintele canóne sinodale, turbură pacea şi unitatea Bisericiĭ luĭ Dumnedeŭ şi o contrariează, e un simonist, sperjur, schismatic, eretic încăpăţânat, e nedemn de tóte titlurile, onorurile şi funcţiunile, de aceea se pronunţă Sfîntul Sinod că el e privat *ipso jure* de demnitatea de Papă şi de pontificatul roman şi îl depune din acestea» [1]).

Sentinţa acésta a produs o impresiune profundă în întréga lume occidentală şi contra eĭ protestară o mare parte dintre principĭ, atât laicĭ cât şi clericĭ. Acesta a fost şi motivul pentru care Papa se grăbia ca să se termine odată cu conciliul de la Florenţa şi să ajungă cât maĭ curând la resultatul dorit. El voia să probeze întregiĭ lumĭ creştine că activitatea sa a fost maĭ spornică şi maĭ însemnată pentru binele general al creştinismuluĭ, de cât a clericilor adunaţĭ la Basel. Şi de aceea, îndată după ce se efectuă unirea, el trimese copiĭ, după actul de unire, la tóte curţile europene; iar conciliuluĭ de la Basel îĭ respunse prin aceea că pronunţă anatema asupra luĭ. Potentaţilor Europeĭ pe lângă că le făcu cunoscut unirea cu Biserica Orientală, tot în acelaşĭ timp le arătă şi situaţia tristă în care se afla imperiul de Orient şi ceru ca eĭ cât maĭ neîntârdiat să trimétă ajutorul necesar.

Pe lângă anatema, pe care o pronunţă Papa contra celor adunaţĭ la Basel, el îĭ declară de ereticĭ, compară adunarea lor cu conciliul tâlhăresc de la Efes şi anulă tóte hotărîrile luate de aceştia. Cu tóte acestea eĭ nu se mărginiră numaĭ

---

[1]) Hefele. Conciliengeschichte VII, pag. 779.

aicĭ, ci continuară maĭ departe pe drumul pe care apucaseră. La şedinţa 37 din 24 Octombre 1439 se agită din noŭ cestiunea alegeriĭ nouluĭ Papă şi se începură preparativele relativ la acésta. După ce se ţinu şi şedinţa 38, în 30 Octombre 1439, persónele determinate de a alege pe noul papă fură conduse în conclavă [1]).

Alegerea cădu asupra duceluĭ Amadeŭ de Savoiea, care în diua de 5 Noembre căpătă 26 de voturĭ din 32, şi prin urmare două treimĭ după cum se hotărîse. Acéstă alegere fu întărită în şedinţa 39 din 17 Noembre 1439, ĭar în şedinţa a 40 din 26 Fevruarie 1440 se aduse la cunoştinţa tuturor că ducele Amadeŭ de Savoia a primit demnitatea de papă şi va purta numele de Felix V.

In timpul acesta Eugen IV intrase în tratative cu Armeniĭ, şi aceştia trimeseseră patru delegaţĭ la Florenţa. Aceştia sosiseră chĭar înainte de plecarea Grecilor de aicĭ. Discuţiunile privitóre la unirea lor cu Biserica latină aŭ fost fórte scurte, şi la 22 Noembre 1439 acéstă unire se şi efectuă [2]).

---

[1]) Ca conclavă fusese ales de astă dată un fost local de bal, care era fórte nesănătos şi neîncăldit, din care causă mulţĭ dintre clericĭ se bolnăviră fie de reumatism fie de guturaĭŭ. Nicĭ mâncărĭ aparte nu li se permitea, şi când Arhidiaconuluĭ de Cracovia ĭ se puse în vedere, că şi faţă de Cardinalul de Arles, preşedintele conciliuluĭ, tot aşa se procedézá, acesta respunse: „El e frances, eŭ sunt polon; pentru el e postul sănătos, pentru mine e mórte; el nu are nicĭ stomac, şi aprópe nu e om“. Hefele Conciliengeschichte VII, 785.

[2]) Condiţiunile pe basa cărora s'a efectuat unirea eraŭ următórele: 1) Eĭ admit simbolul niceno-constantinopolitan împreună cu adaosul Filioque şi se obligă a-l recita ast-fel Duminicile şi sărbătorile la liturgie. 2) Eĭ recunosc şi definiţiunea dogmatică a conciliuluĭ al patrulea ecumenic de la Chalcedon cu privire la cele două naturĭ în Iisus Christos. 3) Recunosc hotărîrea conciliuluĭ al şéselea ecumenic cu privire la cele două voinţe în Iisus Christos. 4) Eĭ se declară dispuşĭ să onoreze pe papa Leon cel mare ca pe adevĕratul învĕţător al credinţeĭ ortodoxe, ĭar conciliul de la Chalcedon să'l recunóscă ca pe al patrulea ecumenic, precum şi se respecte ca şi ceĭ-l-alţĭ credincioşĭ tóte conciliile ţinute sub autoritatea papală. 5) Recunosc învĕţătura latină despre cele şapte sacramente. 6) Admit simbolul atanasian, precum şi 7) obiceĭurile

Aceste succese ale sale papa Eugen IV le încoronă în ḑiua de 18 Decembre 1439 când făcu 17 cardinalĭ între carĭ eraŭ atât Visarion cât şi Isidor.

Conciliul de la Basel pĭerduse mult din influenţa ce o avusese în Europa, cu deosebire de la alegerea nouluĭ Papă. Acest motiv precum şi declaraţiunea lor că orĭ cine e adevĕrat creştin trebue să se supue în totul hotărîrilor unuĭ conciliŭ general, îndepărtase de la' dînşiĭ simpatiile celor maĭ însemnaţĭ dintre principĭ. Aşa s'a întâmplat cu Carol VII regele Franciеĭ, Ducele Britanieĭ, care până acum fusese un puternic protector al conciliuluĭ de la Basel, Regele Castilieĭ şi alţiĭ. Regele Friedrich III şi principiĭ germanĭ căutară să se arate maĭ diplomaţĭ. Eĭ ţinură două congrese la Mainz şi Francfurt unde veniră atât delegaţiĭ Papiĭ cât şi aĭ conciliuluĭ. Şi uniĭ şi ceĭ-l-alţĭ fură ascultaţĭ şi respunsul congresuluĭ a fost că eĭ doresc pacea în Biserică şi propuseră chĭemarea unuĭ noŭ conciliŭ general; cu tóte acestea se vedea că şi principiĭ Germanĭ înclinaŭ acum tot maĭ maĭ mult către Eugen IV.

In acest timp Papa se hotărîse să strămute conciliul de la Florenţa la Roma [1]) şi în 26 Aprilie 1441 anunţă acésta în o şedinţă oficială; cu tóte acestea conciliul a maĭ rĕmas încă în Florenţa până în Maĭ 1442. Tot aicĭ în Florenţa se încheĭe unirea cu Iacobiţiĭ monofisiţĭ din Egipt, Libia şi Etiopia. Aceştia provocaţĭ de Papă prin un trimis al sĕŭ,

---

Latinilor de a celebra anunţarea Marieĭ la 25 Martie, nascerea luĭ Ioan Botezătorul la 24 Iunie, nascerea luĭ Christos la 25 Decembre, tăerea împrejur la 1 Ianuarie, Epifania la 6 Ianuurie şi presentarea în templu la 2 Fevruarie. Hefele VII, 789.

[1]) Dupĕ plecarea Grecilor, Conciliul de la Florenţa a maĭ continuat încă a lucra până la 26 Aprilie 1442, decĭ aprópe treĭ anĭ. Uniĭ dintre scriitoriĭ occidentalĭ pretind că acest conciliŭ şi dupĕ plecarea Grecilor trebue să fie considerat tot ca conciliŭ ecumenic şi hotărîrile luĭ luate ca atarĭ, alţiĭ însă din contra, între carĭ se póte enumĕra şi Hefele, ḑic că ecumenicitatea conciliuluĭ a încetat odată cu plecarea Grecilor.

minoritul P. Albert, trimeseră şi eĭ delegaţĭ şi primiră unirea cu Biserica latină, La 4 Fevruarie 1442 se închie acéstă unire în biserica S. Maria Novella din Florenţa. Aceste succese ale Papeĭ nu aŭ fost de lungă durată, căcĭ unirea efectuată atât cu Armeniĭ, cât şi cu Iacobiţiĭ n'a ţinut mult timp şi a rĕmas pentru Latinĭ numaĭ ca o amintire plăcută. Alesul conciliuluĭ de la Basel, papa Felix V, nu rĕmase multă vreme ca să conducă acest conciliŭ. Om bogat dar fórte avar, vĕdênd că onórea ce i se acordase îĭ aduce maĭ multă pagubă de cât câştig se hotărî să se retragă din Basel şi îşĭ stabili reşedinţa în Lousanne către sfârşitul anuluĭ 1442. Conciliul de la Basel ţinu ultima şedinţă generală, saŭ a patru-ḑecĭ şi cincea la 16 Maĭ 1443, când deciseră ca dupĕ treĭ anĭ de ḑile să se ţină un noŭ conciliŭ general la Lyon, însă până la deschiderea acestuĭ conciliŭ să continue a rĕmâne cel de la Basel. Puţin câte puţin conciliul de la Basel pĭerdea din însemnătatea ce o avea, şi aprópe toţĭ principiĭ îl părăsiseră, şi mulţĭ din eĭ rechemară înapoĭ pe clericiĭ din statele lor. Motivul era că Eugen IV prin politica sa înţeléptă reuşise să recâştige ĭarăşĭ vaza de odinióră. In timpul acesta el părăsise Florenţa şi se stabilise în Roma, la 28 Septembre 1443, şi ca motiv aducea demnitatea şi linîştea aceluĭ loc, abondenţa de tot ceea ce avea nevoe, însă adevĕratele motive eraŭ turburările care începuseră să se ivéscă în provinciile papale, tratativele dintre conciliul de la Basel şi renumitul condotier Francisc Sforza, care făgăduise că va cuceri statul papal şi va lua prisonier pe Papă, precum şi pacea pe care o închiaseră florentiniĭ cu ducele Milanuluĭ, cel maĭ aprig duşman al luĭ Eugen IV, fără ca acesta să fie consultat.

Regele împreună cu principiĭ germanĭ rĕmaseră multă vreme neutrĭ până în anul 1446, când în urma stăruinţelor abiluluĭ Ioan Carvajal, regele trecu pe partea luĭ Eugen IV, ĭar acesta îĭ făgădui coróna imperială şi alte beneficiĭ bănescĭ.

Conciliul de la Florenţa, transportat acum în Lateran, continua a lucra şi de acum înainte. Papa chemase la unire pe tóte popórele schismatice din Orient: Bosniacĭ, Mesopotanĭ, Chaldeenĭ şi Maroviţĭ, dar nicĭ acéstă unire nu a fost de lungă durată.

La 23 Fevruarie 1447 încetă din viaţă papa Eugen IV. Trebue săĭ recunóscem meritul că 'şĭ a dat tóte silinţele spre realisarea unirii în Biserică şi spre ridicarea autorităţiĭ papale. A primit multe loviturĭ puternice maĭ cu deosebire din partea conciuluĭ de la Basel, la sfîrşit însă totuşĭ a rĕmas triumfător. Aeneas Sylvius ḑice, că în timpul pontificatuluĭ luĭ Eugen atât fericirea cât şi nenorocirea aŭ avut loc într'un grad fórte mare şi s'aŭ ţinut în echilibru. Fără îndoĭală că fericirea ar fi întrecut nenorocirea dacă Eugen ar fi sciut să ţie maĭ bine măsura în tóte. In ce privesce caracteristica luĭ Aeneas Sylvius se exprimă ast-feĭ: *Alti cordis fuit. Sed nullum in eo magis vitium fuit, nisi quia sine mensura erat, et non quod potuit, sed quod voluit aggressus est* [1].

[1]) Epitaful luĭ Eugen IV în S. Salvatore în Lauro din Roma e următorul:

Urbs Venetum dedit ortum quid Roma Urbis
Et Orbis Iura det optanti caelica regna Deus.
Memoriae
Eugenii IIII
Summi atque optimi Pontificis
Hic in pace gravis in bellis pro Christi
Ecclesia impiger
In injuriis patiens Religiosorum amator ac in
Eruditos viros munificus
Concilii Basileensis insolentiam
Adversus Pontificiam Romanam Potestatem
Concilio Florentiae celebrato refrenavit ac fregit
Jn quo
Ioannes Palaeologus Graeciae Imperator,
Romanum caput agnoscens
Ei usĭ pedibus se multasque externas et remotas
Nationes humill substravit.
Gregorovius. Die Grabmäler der römischen
Päpste p. 94. Frommann. Kritische Beiträge, pag. 23.

Conciliul de la Basel ajunsese în timpul din urmă să nu mai aibă nici o autoritate. In 20 Iulie 1447 regele Frideric III ordónă consiliuluĭ şi primaruluĭ din Basel ca să ridice siguranţa garantată până acum membrilor conciliuluĭ şi să'ĭ siléscă a părăsi oraşul; cu tóte acestea eĭ rĕmaseră încă aicĭ până în Iunie 1448, când vĕḑênd că viaţa lor se află în pericol se hotărî să părăsască oraşul. De aicĭ plecară la Lousanne unde se afla şi papa al lor Felix V. Puţin timp după acésta Felix V declară că renunţă la tiara papală, ĭar papa Nicolae V prin o bulă dată în 18 Ianuarie 1449 ridică afurisania ce o aruncase asupra luĭ şi asupra celor-l-alţĭ membri aĭ conciliuluĭ. La 7 Aprilie 1449 iscăli actul de renunţare şi primi de la papa Nicolae titlul de episcop cardinal de Sabina.

Ast-fel se sfârşesce acéstă schismă însemnată din Biserica occidentală, care sdruncinase din temeliĭ autoritatea papală şi era aprópe să o îngrópe pentru tot-déuna.

In numĕrul viitor voĭŭ arăta situaţia Bisericeĭ orientale după unirea de la Florenţa şi efectele pe care le-a avut unirea.

M. P.

(Va urma).

CAUSELE UREI CREŞTINILOR ORTODOCŞI

ASUPRA

ARMENILOR ŞI A CREDINŢELOR RELIGIOASE ALE ACESTORA.

ANEXA II.

Povestire despre eresul armenesc.

CAP. 107.

Când a fost Sinodul al şéptelea, Armeniĭ aŭ venit la Sinod. Şi aşa le-aŭ grăit lor Creştiniĭ: Voĭ deja sînteţĭ escomunicaţĭ de la noĭ. Şi eĭ ĭarăşĭ aşa aŭ ḑis: Ne ducem la Halepa şi cerem lege nouă pentru noĭ. Şi Halepa aşa le-a ḑis: Aţĭ venit ca să vě închinaţĭ luĭ Mohamet? Vě dăm pămênt mult şi apă, unde să vě aşeḑaţĭ. Şi Armeniĭ aşa aŭ grăit întru sine: Iată noĭ mult ne-am închinat Cruciĭ şi Născĕtóreĭ de Dumneḑeŭ; ĭar acum, Halepa, aştéptă-ne treĭ ḑile, gândindu-ne vom veni la tine. Şi venind ĭarăşĭ, aşa aŭ ḑis: Nu putem a ne depărta de credinţa părinţilor noştri. Acela aşa le-a ḑis: Eŭ n'am umblat după voĭ. Fiind că aţĭ venit înşivě ca să luaţĭ în rîs pre cine-va, eŭ voĭŭ porunci să vě ucidă. Aţĭ luat în rîs pre marele Mahomet. Iar eĭ aŭ ḑis: Voĭa luĭ Dumneḑeŭ şi a ta. Atuncĭ Halepa

aşa le-a ḑis: Dacă voiţĭ să fiţĭ viĭ, atuncĭ luaţĭ 8 fapte ale mele: Cea întâĭ faptă este, ca în fie-care cruce să bateţĭ câte un piron, şi de câte orĭ vĕ veţĭ închina să nu sărutaţĭ crucea, ci pironul să sărutaţĭ. 2-a faptă să umble popa vostru purtând basma la gât ca şi şeiciĭ noştri. 3-a, când voeşte popa vostru să slujască (liturgie) să nu mănânce în acea ḑi carne de porc. 4-a, când vreţĭ să ucideţĭ un boŭ saŭ un mĭel, ucideţi-ĭ în biserică, şi luând inima şi frângĕnd'o în patru părţĭ, puneţi-le în coliva vóstră şi daţĭ ómenilor. 5-a, când popa vostru citeşte Evangelia, să nu o citéscă spre rĕsărit, ci spre méză ḑi. 6-a, când popa vostru va muri, tăindu-l împrejur să'l puneţĭ în mormînt, dupre legea nóstră să'l puneţĭ în mormînt; nu'l puneţĭ aşa ca pre ceĭ-l-alţĭ, ci îl puneţĭ pe un scaun cu faţa spre méză-ḑi, ĭar evangelia o puneţĭ pe genunchiul luĭ. 8-a faptă a lor: Nu se închină Sfinteĭ Născĕtóreĭ de Dumneḑeŭ, şi nu cinstesc nicĭ unul din praznicele eĭ. Aceste sînt blestematele fapte ale luĭ Halepa, ce se sĕvîrşesc la armenĭ. Căcĭ armeniĭ cu besurmeniĭ (musulmaniĭ) sunt besurmanĭ, cu Tătariĭ—Tătarĭ, cu Creştiniĭ—Creştinĭ. Iar eresul şi nebunia armenilor acésta este: postesc în Duminica Vameşuluĭ şi a Fariseuluĭ. Pentru acésta precum am luat cuvînt de la sfinţiĭ părinţĭ şi din dumneḑeeştile cărţĭ, înfruntând eresul şi nebunia lor, fiind că numesc eĭ Duminica Vameşuluĭ şi Fariseuluĭ în limba lor, a luĭ arţi u ţi. Decĭ arţĭ a fost la eĭ Dascal, şi urţi—cânele, ucenicul luĭ, carele se trimitea de dînsul la uceniciĭ sĕĭ, scriind credinţa şi eresul sĕŭ în epistolie, o lega la gâtul uceniculuĭ saŭ câneluĭ, şi acela alerga prin oraşe şi prin sate ostenindu-se şi sĕvîrşind poruncile dascăluluĭ sĕŭ. Dar trecĕnd destuĭ anĭ, şi cânele fiind mâncat de lup, mare scârbă şi supărare avu Dascălul sĕŭ Arţi pentru ucenicul sĕŭ cânele Urţi, şi a propoveduit ucenicilor sĕĭ post, şi el însul a postit acea sĕptămână, pentru ucenicul sĕŭ cânele Urţi. Iar nouĕ ni s'a predat de sfinţiĭ părinţĭ, ca să nu postim sĕptămâna luĭ Urţi, ca să nu ne aflăm postind cu ereticiĭ.

Iar al doile eres armenesc este acesta, precum am auḑit de la David arménul: Că a fost la armenĭ dascăl o femee, cu numele Sin. Spre amăgirea lor acea femee atâta s'a înălţat prin fapta cea bună, în cât a ajuns a fi şi patriarh,

pentru marea eĭ curăţenie. Dar nu ĭ s'a permis a fi întru sfinţenie până la fine, pentru ca să nu socotéscă ómeniĭ că şi la ereticĭ se póte face ceva eminent. Ce nu este tare şi forte, nu póte dura până la sfârşit, ci se arată a fi putred şi spurcat, precum a fost şi acest Sin; fiind că eĭ înşiĭ spun. Fu între dînşiĭ cértă, pe când uniĭ mărĭaŭ şi lăudaŭ pre Sin, şi unul dintre dînşiĭ de o credinţă cu eĭ şi rudenie cu eĭ ḑicând: Ce vorbiţĭ voĭ despre Sin cuvînt mare şi de laudă? ea este una din femeele cele simple. Şi aceştia măniindu-se pe el şi amenințându-l cu mórte. Iar el tare denunţând pre Sin şi neputinţa eĭ cea femeéscă, a cerut la dînşiĭ un termin de vreme, ca să demaşce pre Sin şi neputinţa eĭ cea femeéscă, depuind şi zălog. Şi s'a dus omul acela la Dascălul Sin, slujind'o şi supuindu-se eĭ, până ce amăgind'o avu cu ea. Carea zămislind de la dînsul şi căḑênd în neputinţa nascereĭ, şi sosind praznicul învierei, ómeniĭ şi triburile adunându-se la dînsul şi cerênd de la el blagoslovenie şi slujbă. Iar el a refusat (ḑicênd) că nu póte din pricina bóleĭ. Iar eĭ auḑind acestea s'aŭ scărbit, şi s'aŭ împrăştiat fie-carele pe la casele lor. Iar Sin a născut copil. Atuncĭ omul, carele o amăgise a fugit de la dînsa răpind şi copilul. Acéstă faptă nu s'a putut tăĭnui, ci a fost cunoscută în tótă ţara armenéscă. Şi s'aŭ trimis gonacĭ, ca să prinḑă pre omul cel ce înşelase pre Sin; ĭar acela a fugit şi a scăpat din mânele lor, şi ducêndu-se în ţara grecéscă a şeḑut acolo şi a scris cărţĭ, vědind eresul lor, batjocurĭ şi derîderĭ pentru Sin şi faptele eĭ cele spurcate.

Despre împărtăşirea lor aşa se vorbeşte: Aducerea apeĭ se face după meḑul nopţiĭ, tăĭnuindu-se de toţĭ, ca nu cumva să simţă cine-va, nicĭ câne să nu latre, nicĭ mâţa, nicĭ vaca, nicĭ calul să necheze, nicĭ pórta, nicĭ uşa în curte străină să nu scârţie, nicĭ şórec, nicĭ vrabie, nicĭ om, nicĭ câne să nu întâlnéscă, nicĭ să tuşéscă, nicĭ să nu şuere, nicĭ peştele în apă să nu se încălḑéscă; atuncĭ să scótă apă, şi chĭar de ar fi ajuns cu apa la porţile sale, dacă s'ar mişca ceva din cele pomenite şi 'va simţi, să verse acea apă, şi ĭarăşĭ să dibuéscă (să caute în ascuns) altă apă până la ivirea lumineĭ, şi în multe nopţĭ, ca să dibuéscă şi să dobândéscă ast-fel de apă. Apoĭ să nu caute vas cu-

rat, ci orĭ-care s'ar întâmpla în acela să tórne acea apă, şi să amestice în ea făină cu unt, şi cocênd azima, le dă armenilor Acésta se chiamă la dînşiĭ împărtăşire. Iar când se duc unde-va saŭ vin, saŭ ară, saŭ li se întâmplă să fie unde-va între creştiniĭ pravoslavnicĭ, eĭ bléstemă credinţa lor şi se botéză de popiĭ noştri. Iar în altă ţară, când îĭ înfruntéză cine-va, eĭ iarăşĭ se botéză, şi de treĭ orĭ, şi de patru orĭ. Credinţa lor la sobor o blestemă, dar în ascuns se ţin de credinţa lor cea rea.

De se va întîmpla unuĭ creştin să mérgă pe cale cu un armén, creştinul să nu bea dintr'un pahar cu arménul. Iar dacă a bĕut arménul apă din paharul creştinuluĭ, atuncĭ creştinul să arunce acel pahar, fiind că nu se póte curăţi cu rugăciune.

Iar când un creştin trece pe lângă biserica lor (armenilor), şi eĭ vor fi cântând, să'şĭ astupe urechile şi să fugă, ca nu cum-va să'ĭ intre în urechĭ glasul acela. De cum-va va intra glasul acela în urechĭ, să priméscă epitimie.

Dacă vre-un armén ar intra în biserica nóstră, să nu se cânte în presenţa luĭ, până ce el va eşi afară.

In presenţa arménuluĭ nicĭ să mănânce, nicĭ să bea. Să nu'ĭ dică nicĭ bună diminéţă, nicĭ nópte bună. Insuşĭ vĕdĕtor a fost un sfînt bărbat, călugăr anume Sergie prietin al luĭ Gherman, cum armeniĭ sunt vrăjmaşĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, cum batjocuresc pre creştinĭ şi îĭ pângăresc, stropesc cu apa ce trece prin eĭ (urina) legumele şi le daŭ în blid creştinilor [1]).

ANEXA III.

Un episod din istoria religiósă a Armenilor din Moldova.

Domnul Doctor în medicină N. Calenderu, în anul present 1891, cu ocasiunea visiteĭ ce ĭ-am făcut, mĭ-a încredinţat un manuscript în două exemplare, unul în limba arménă, altul în cea francesă, carele coprinde traducerea celuĭ d'întâĭ; Şi m'a poftit ca să le daŭ din partea sa Academieĭ Române, ca documente istorice ale Românieĭ.

---

[1]) Acest capitol în manuscriptul P. S. Melchisedek este şi cu textul Slavôn, care nu s'a putut reproduce din causa lipseĭ de caractere slavone.

Aceste manuscrise Domnul Dr. Calenderu le-a căpătat de la monastirea armenéscă a Mekitariştilor din Veneţia, prin un prieten al sĕŭ D-rul P. Jacques Jssaverden, carele a şi făcut traducerea franceză a manuscriptuluĭ armenesc.

Reproducem maĭ întâĭ scrisórea D-ruluĭ Issaverden către D-rul Calenderu, şi apoĭ manuscriptul în traducerea română dupre cea francesă a Doctoruluĭ Veneţian.

1. Scrisórea D-ruluĭ Jssaverden către D. Calenderu:

«Veneţia. St. Lazare, 6 Octombrie 1885.

D-le Doctor! Am plăcere a vĕ adresa prin poştă copia manuscriptuluĭ, ce aţĭ dorit să aveţĭ. El coprinde povestirea uneĭ prigonirĭ religiόse, ce aŭ suferit Armeniĭ locuitorĭ în Valachia de la principile domnitor Ştefan.

Eŭ nu ştiŭ la ce v'ar folosi acésta; cu tóte acestea cred că este interesantă pentru ceĭ ce se ocupă cu istoria antică.......... «Vĕ rog să presentaţĭ respectele mele, tuturor acelora, cariĭ se aflaŭ în compania vóstră, când aţĭ vizitat S-tul Lazar......»

De aicĭ se vede, că D. Doctor Calenderu cu ocasia visiteĭ ce a făcut Monastireĭ Mekitariştilor, s'a informat de manuscriptul armenesc din biblioteca monastireĭ, şi a poftit pre Doctorul Jssaverden de a-ĭ trimite o copie de pe originalul armenesc şi o traducere în limba franceză, ceea ce s'a şi realisat.

2. Traducerea în limba română a manuscriptuluĭ armenesc dupre traducerea franceză a Doctoruluĭ Issaverden.

Manuscriptul este întitulat:

«Tânguire despre Armeniĭ din Valachia, compusă (în versurĭ) de diaconul Minas de Tokate (Asia).

Tânguirea este adresată:

«Mirenilor şi bisericoşilor» Armenĭ:

«Ingenunchiaţĭ voĭ toţĭ, şi ascultaţĭ acéstă povestire vrednică de tânguit, pre care eŭ vĭ-o fac suspinând şi plângênd:

Duminică, 16 August, în ḑiua Adormireĭ, în anul armenesc o mie, o nenorocire a lovit de năprasnă pe pacĭniciĭ şi cinstiţiĭ Armenĭ din Valachia, pe când eĭ sĕvîrşiaŭ o liturgie solemnă în pompósa lor biserică.

Este adevĕrat, că cei mai varvari regi ai epocei antice n'aŭ sĕvîrşit atâtea rĕutăţi, pre câte principele domnitor Ştefan, carele era de religiune grécă de credinţă din Chalcedon a făcut naţiunii armene din acéstă ţară.

Era, ḑic, ḑiua adormirei, când acest înrăutăţit principe al Românilor (avluchaţi) a sosit cu suita sa în Oraşul Sucéva, unde a adunat pre toţi Episcopii şi preoţii naţiunii sale, care de mult timp păstraŭ ură contra religiunii grigoriene.

Ei aŭ ţinut un sfat şi aŭ hotărît a sĕvîrşi tóte actele vrăjmăşeşti contra religiunii ce noi profesăm.

Principele, călare, n'a întârḑiat a face intrarea sa în biserica nóstră; s'a suit pe altar, a luat s-tul potir, l'a aruncat la pământ şi l'a sfărâmat sub piciórele sale. El ni-a rănit adânc inima, făcêndu-ne să vedem vărsându-se şi călcându-se sfîntul mir de la Ecimiazin.

Ei în fine aŭ răpit şi aŭ depus în vistierie sfintele cărţi, crucile, icónele cele mari, vestmintele preoţeşti, precum şi tóte cele-l-alte obiecte sfinte şi preţióse ale casei lui Dumneḑeŭ, care fu cu totul boştiuretă, şi uşile ei închise şi pecetluite. Cât despre Episcopi şi preoţi, ei aŭ fost întemniţaţi cu mâinile legate.

A doua ḑi, dupre un ordin înrăutăţit al principelui, biserica fu bombardată şi ruinată.

Prin aceste dureróse evenimente, Armenii aŭ trebuit să-şi părăsésca căminele, fugind unii în codri, alţii pe câmpii, pe unde ei aŭ rătăcit într'o stare vrednică de milă.

Nenorocirea vai! a despărţit pre părinţi de fiii lor. In ḑiua următóre principele a poruncit să se sfăşie şi să se arḑă înaintea lui cărţile nóstre cele sfinte, ce eraŭ depuse la vistierie. La acésta aŭ asistat mai toţi românii din Sucéva, invitaţi înadins.

Principele Ştefan îşi bătea joc de religia armenilor, şi tot-d'auna o critica. El a poruncit a se incendia şi a se dărîma de istov biserica şi monastirea Armenilor din Sucéva şi a ordonat, ca mobilele cele sfinţite din Biserica nóstră să se transporte în Biserica Românilor, căci, ḑise el, Armenii nu sunt vrednici ca Românii să-i bucure.

Ştefan a poruncit să se caute şi să se aducă înaintea lui nenorociţii părinţi, mume şi copii, carii de gróză, se

aciόse prin codri şi pe aîurea. Dupĕ ce le-a legat mânile, şi î-aŭ supus la cele maî grozave persecuţiunî, în presenţa sa, le-a ḑis: Armenilor! Ce religie este aceea ce voî profesaţî? Voî sunteţî afară de tóte cele-l-alte naţiunî; primiţî religiunea Românilor, ca să vĕ daŭ mărirî.

Aceştia aŭ rĕspuns; Noî suntem bunî creştinî botezaţî.

La acéstă împrotivire ordinulnî princiar, principele îî ameninţă, că pre toţî aceî ce se vor împrotivi de a primi religiunea grecéscă îî va băga şi-î va arde în peştera ce era zidită pe malul pârîuluî ce trece prin mijlocul oraşuluî Sucéva, şi care avea numaî o intrare.

De o camdată tóte opintirile acestuî blestemat príncipe al Românilor aŭ rĕmas neroditóre, fiind-că şi mirenî şi bisericoşî, femeî şi fete aŭ preferat să fie jertfe, de cât să se vadă convertiţî.

Dar Voevodul le-a ḑis: Eŭ sunt domnitor; vĕ voîŭ schingîui cumplit, vĕ voîŭ tăîa mâînele, vĕ voîŭ scóte ochiî, şi totuşî am să vĕ botez.

In adevĕr, mândrul şi crudul principe n'a pîerdut un singur minut pentru a pune în lucrare meschinele sale capriciî: barbele şi periî episcopuluî şi ale preoţilor fură rase şi lanţurile puse pe grumazî; bărbaţiî, femeile şi copiiî fură peste sémă persecutaţî, în fine î-a desbrăcat pe toţî, a poruncit să-î boteze, şi cu sila să priméscă credinţa românéscă.

Tot odată preoţiî românî aŭ intrat prin tóte casele armenilor pentru a stropi cu aghiasmă haînele, mobilele şi uneltele de cuhne ale Armenilor.

Cine deci crede să fi vĕḑut saŭ auḑit în lume aceste lucrurî vrednice de jelit care s'aŭ întâmplat în acésta ţară naţiuniî armene?

Dumneḑeule mare! aî milă de starea nóstră cea desnădăjduită! Mântueşte-ne din mâînile acestor prigonitorî.

Nemulţumit cu tóte faptele sale cele varvare, voevodul a declarat de aseminea, că el nu voeşte să maî fie pe teritorul luî nicî un singur Armén; că bărbaţî şi femeî toţî să fie botezaţî şi să intre în religiunea grecilor, prin urmare el a sloboḑit ordine aspre la oraşele principale precum: Iaşiî, Botoşaniî, Vasluî, Roman, ş. a. ca să se aresteze căpeteniile (armene) ale acestor comunităţî, să se închidă bisericile şi să se sequestreze sfintele mobile.

Inainte de a se pune în lucrare acéstă poruncă, Voevodul fu rugat, ca să revină de la hotărîrea sa; dar în deşert, căcĭ bisericile aŭ fost distruse, sfinţitele mobile răpite şi cărţile arse.

Incă un act grozav fu sĕvîrşit asupra preotuluĭ bisericeĭ din Sucéva, o persónă cinstită în purtarea sa, pacĭnic şi ospitalier. Principele a propus acestuĭa să intre în credinţa grécă, ĭar în casul contrar el va fi crud persecutat şi osîndit la mórte.

Acest preot curagios şi statornic, numit Haciadur, s'a împotrivit rĕspunḑênd: eŭ nu pot nicĭ de cum să neg religiunea mea grigoriană; eŭ, ḑise el, am părăsit ţara mea natală, am emigrat aicĭ nu pentru alt-ceva de cât pentru a conserva religiunea mea.

In urma acestuĭ refuz categoric crudul principe după ce a poruncit a'ĭ lega mânile şi picĭórele, a'ĭ smulge barba şi pĕrul, în fine a'ĭ scóte ochiĭ, ĭ-a repeţit: lépădă-te de religia ta, altminterea te voĭŭ decapita, şi copiiĭ tĕĭ vor fi arşĭ. Indată a dat ordin călăilor să se ducă să taĭe pre copiiĭ preotuluĭ, să pună foc la casa preotuluĭ şi numaĭ de cât să-l boteze.

Când călăiĭ s'aŭ înfăţişat la domiciliul acestuĭ nenorocit, copiiĭ luĭ ceĭ nevinovaţĭ, cu lacrimile în ochĭ s'aŭ aruncat la picĭórele tătăluĭ lor şi l'aŭ rugat ḑicênd: o tată! fă voĭa principeluĭ, dacă nu voeştĭ ca fiiĭ teĭ să fie jertfele cruḑimeĭ unuĭ mizerabil! Veḑĭ aceştĭ călăĭ! eĭ nu sunt veniţĭ aicĭ, de cât pentru a face să lucéscă săbiele lor cu sângele nostru.

Preotul adânc atins de aceste cuvinte şi în sentimentele sale părinteştĭ, 'ĭ-a fost milă de săraciĭ sĕĭ copiĭ, şi în contra inimeĭ sale s'a lăsat a se boteza, şi aşa a intra în religia românéscă (Olach).

Armenilor! aţĭ putea voĭ să nu plângeţĭ şi să nu suspinaţĭ înfăţoşindu-vĕ aceste nenorocirĭ ce aŭ încercat coreligionariĭ voştri în acéstă mică ţară valachă?

Tóte ḑilele cele marĭ: Crăcĭunul, Bobotéza, Duminica stâlpărilor, Paştele, Inălţarea, Schimbarea la faţă, Ḑiua regilor, Adormirea, Cincĭ-ḑecimea, toţĭ sfinţiĭ, Naşterea s-teĭ Fecĭóre, înfăţoşarea s-teĭ Fecĭóre, ş. a., ş. a., aŭ fost nimicite, căcĭ bisericile nóstre aŭ fost reduse în cenuşă, preoţiĭ aŭ fost

smulşĭ din funcţiunile lor şi poporul s'a împrăştiat prin alte ţărĭ, în cât fraţĭ şi surorĭ, părinţĭ şĭ mame s'aŭ pĭerdut din vedere, vaĭ!

O principe blestemat, frate al sataneĭ! După ce aĭ sĕvîrşit atâtea rĕutăţĭ, te maĭ credĭ încă fericit în mijlocul mărireĭ tale? Fiĭ încredinţat că judecata providenţeĭ nu va întârdia îndelung spre a te pedepsi de faptele tale cele rĕŭ voitóre [1].

(Urméză sfîrşitul).

[1]) Istor. Rom. Xenopol. t. III. p. 52 m. d. anul 1551—52. cel armenesc—1000, era arménă este maĭ mică de cât cea creştinéscă cu 551 de anĭ. Aşa anul nostru 1891, la armenĭ este 1340.

Domnul persecutor este Ştefan al VII-lea fecĭorul luĭ Petru Rareş.

Profețiile tipice și alegorice și figurile lor din V. Testament.

Invĕțații timpurilor, din cea maĭ profundă anticitate și pînă în diua de astă-dĭ, aŭ fost și sunt de perfect acord întru a recunósce că, cea întâiŭ scriere întrebuințată de omenire, a fost cea ieroglifică, simbolică saŭ alegorică, ĭar scrierea alfabetică a fost inventată, după ce a trecut multe secole de la deluv'ul universal. Și ca patrie a scriptureĭ ieroglifice și simbolice, cu toțiĭ pun Egiptul. Istoricesce este de asemenea constatat că, inventându-se scrierea alfabetică, cea ieroglifică și simbolică n'a dispărut. Egipteniĭ aŭ conservaĭ'o în tot timpul, cât sciințele și civilisațiunea aŭ fost cultivate de eĭ.

Usul de a representa obĭectele prin simbolurĭ, a dat nascere prin însășĭ natura lucrurilor stiluluĭ figurat, carele de necesitate îșĭ are locul, când limbile sunt sărace în cuvinte; căcĭ atuncĭ se simte nevoĭe ca, printr'un numĕr fórte mic și restrâns de termenĭ, să se însemne și determine o mulțime de obĭecte și noțiunĭ; ĭar metaforele și alegoriile sunt indispensabile, pentru a compensa golul șĭ lipsa de cuvinte și termine. Acest us al vorbíreĭ, precum și obiceĭul d'a face, ca întréga natură să vorbéscă, este în deosebĭ plăcut și ĭu-

bit de imaginațiunile viĭ și arḑĕtóre și a fost tot-d'auna, precum ne afirmă istoria, obĭectul de predilecțiune maĭ al tutor popórelor orientalĭ. In acelaș timp el este și sufletul poesieĭ și știuĭ este, că poețiĭ sunt la tóte națiunile ceĭ d'întâĭŭ scriitorĭ, maĭ ales că însușĭ cuvîntul poet, dupĕ origina sa greacă, însémnă *făcĕtor*, compozitor.

Nu este decĭ un lucru de mirare nicĭ surprinḑĕtor, dacă profețiĭ V. Testament aŭ ĭubit cu preferință și aŭ întrebuințat în vorbirile și scrierile lor stilul figurat, căcĭ eĭ voĭaŭ ca cuvintele lor, imaginile, simbolurile și obĭectele, la carĭ se refereaŭ în cuvîntările lor, să atingă și să deștepte imaginațiunea Iudeilor. De alt-fel limba întrebuințată de eĭ, îĭ obligaŭ de nevoe, ca să recurgă la tot felul de metafore și simbolurĭ, căcĭ ea nu era nicĭ bogată, nicĭ cultivată, ca limbile grecilor și romanilor și aveaŭ în acelaș timp a face cu un popor, pe care trebuĭa să'l mișce, popor, care era deprins cu întrebuințarea simbolurilor.

La întrebarea dar, care este sensul literar, natural și adevĕrat al unuĭ simbol saŭ ieroglif, rĕspunsul nu póte fi altul, de cât acela, pe care însușĭ scriitorul saŭ autorul simboluluĭ și al figureĭ l-a avut în vedere saŭ l-a preînchipuit. Când Egiptenii desemnaŭ de exemplu o figură umană, cu un oŭ în gură, sensul natural s'ar putea ḑice literal și adevĕrat al acestuĭ simbol era d'a arăta, că Dumneḑeŭ este creatorul lumeĭ, ĭar nicĭ de cum de a arăta privitorilor, că un om putea scóte din gura și trupul sĕŭ ouă.

Isaia represintă și preînchipuește ingratitudinea și necredința Iudeilor, prin imaginea uneĭ viĭ cultivată cu îngrijire, dar care n'a produs, de cât strugurĭ sĕlbaticĭ. El preḑice că acéstă vie va fi călcată în picĭóre de animale și le va servi de așternut. In acéstă profeție el voește a spune Iudeilor, că vor fi apăsațĭ, devastațĭ și împrăștiațĭ în tóte părțile prin popóre streine. Acesta este sensul literal și adevĕrat al imagineĭ sale profetice și el însușĭ 'l spune: «*Via luĭ Dum-*

neḑeŭ al puterilor, ḑice profetul, *este casa luĭ Israil* [1])», şi chĭar de nu ar fi spus'o, lucrările însăşĭ nu puteaŭ avea alt sens şi înţeles de cât acesta.

Dumneḑeŭ, ḑice prin profeţiĭ sĕĭ, că va întuneca sórele şi luna, va face să caḑă stelele, va seca marea, va face apele să-şĭ schimbe cursul lor, va strămuta munţiĭ, va face pămêntul să se cutremure etc., etc.; şi cu toţĭ suntem de acord a recunóşte, că sensul literal şi adevĕrat al tuturor acestor figurĭ de ameninţare este: voiŭ detrona principĭ şi regĭ, voiŭ risipi şi nimici avuţiile celor marĭ, voiŭ ridica armatele şi le voiŭ pune în gónă, voiŭ schimba starea şi sórta popórelor, voiŭ rĕspîndi pretutindenĭ gróza; pentru că în stilul vechiŭ al Orientalilor sórele şi luna sunt regiĭ şi regatele; stelele însemnéză pe ceĭ marĭ şi pe generalĭ; marea şi apele sunt simbolul armatelor şi pămêntul se ĭa în locul locuitorilor sĕĭ.

In cap. 54 al profeţiilor luĭ Isaia, se vorbeşte despre două soţiĭ, din care una şi a păstrat soţul, cea-l-altă a rĕmas văduvă şi părăsită. Când profetul preḑice, că acéstă din urmă va fi maĭ roditóre şi va avea maĭ mulţĭ copiĭ, de cât cea d'ântăiŭ, cu toţĭ suntem de acord a recunóşte că, după înţelesul real şi natural el preînchipueşte prin acésta din urmă biserica creştină, formată din tóte neamurile pămîntuluĭ, care va fi maĭ numerósă de cât sinagoga Iudeilor. Şi cuvintele sale nu pot avea alt sens, de cât acesta.

Ast-fel sensul adevĕrat, natural şi real al tutulor acestor profeţiĭ, este sensul alegoric saŭ figurat şi nicĭ de cum cel literal saŭ gramatical, căcĭ este absurd a susţine, că un simbol saŭ figură nu are un sens figurat, saŭ că o alegorie trebue luată în însemnarea gramaticală a termenilor eĭ. Acéta ar fi să se susţină, că o emblemă n'ar fi emblemă şi

[1]) Veḑĭ Is. c. V v. 7.

că o imagine saŭ simbol n'ar fi obiectul, pe care'l representă. A nesocoti explicarea alegorică a profeţiilor este a nesocoti adevĕratul lor înţeles, căcĭ explicarea lor gramaticală şi literară ar fi absurdă şi neadmisă. Insăşĭ Ebrei le aŭ explicat tot-d'auna şi în tóte timpurile ast-fel şi deosebirea între eĭ şi noĭ nu constă, de cât asupra precisăreĭ înţelesuluĭ special, asupra căruia trebue a face aplicarea lor. Şi cu modul acesta devin clare tóte împrejurările, cu cari se conlégă profeţiile, pentru a fi explicate după adevĕratul lor înţeles, ţinênd sémă tot-d'auna de însemnarea recunoscută de toţĭ a termenilor figuraţĭ, din carĭ se compune o profeţie saŭ alta.

Dar nu arare orĭ trebue a ţine sémă, că nu tóte profeţiile sunt de acest fel. Cele maĭ multe din ele nu aŭ adesea-orĭ, nicĭ figurĭ, nici embleme, nicĭ simbolurĭ, ba chiar nicĭ alegoriĭ. Dintre profeţiile coprinse în cărţile luĭ Moisi, aceea a luĭ Adam şi a luĭ Abraam sunt singurile, carĭ trebuesc luate într'un sens figurat, căcĭ sensul literal şi gramatical, în care Iudei voesc a le lua, este ridicul şi chiar nedemn de Dumneḑeŭ. Profeţia luĭ Iacob, a luĭ Moisi, a psalmilor 21 şi 109, cele douĕ marĭ preḑicerĭ a le luĭ Isaia (cap. 7 şi 53) cele douĕ a le luĭ Daniil, precum şi acelea a le luĭ Ageŭ şi Malachia, sunt în totul clare, spre a preînchipui, că Iisus Christos ca Mesia, chiar dupĕ însuşĭ înţelesul lor imediat şi literar, căcĭ a le lua în alt înţeles şi a nu le raporta la Mesia, precum fac Iudei, este a le sili înţelesul şi a le lăsa fără nicĭ un fel de explicaţiunĭ.

Neînţelegerea şi disputa, ce există între creştinĭ şi Iudeĭ, asupra înţelesuluĭ profeţieĭ, coprinsă în cap. 53 al cărţi profetuluĭ Isaia, constă întru a se şti, dacă acéstă profeţie are un înţeles alegoric saŭ nu. Eĭ susţin, că în acéstă profeţie este vorba de poporul Iudeŭ şi nu de un anume om; şi într'un cas şi într'altul este o alegorie şi fiind-că profetul vorbeşte de un om umilit şi în durerĭ, avem dreptul

şi suntem întru totul justificaţi a afirma, că aci este vorba de un om, de Mesia şi nu de un popor, căcĭ cuvintele profetuluĭ sunt clare. Decĭ Iudei explicându-'l figurat şi alegoric, nu i daŭ adevĕratul înţeles.

Tot ast-fel este şi cu psalmul 21; el nu se póte aplica luĭ David, de cât într'un sens metaforic, pe când dupe înţelesul sĕŭ literal chiar, se raportă la Mesia—Iisus Christos.

Asemenea despre persóna preînchipuită şi denotată de psalmul 109, despre carele se dice, *că maĭ nainte de lucéfăr te-am născut;* că este preot din véc după rînduiala lui Melchisedec, noĭ susţinem că aceste cuvinte nu pot a se atribui luĭ David, cu nicĭ un preţ şi că ele arată fórte vădit pe adevĕratul Mesia—Iisus Christos, căruĭa apostolul aplică aceste cuvinte, în epistola sa către Ebreĭ.

Asupra altor profeţiĭ, în privinţa sensuluĭ lor figurat, suntem aprópe de perfect acord, chiar cu Iudei. Deosebirea între noĭ şi eĭ este numaĭ asupra aplicăreĭ acestuĭ sens; ast-fel şi Iudei şi noĭ, în cap. 54 al profeţiilor luĭ Isaia, emblema celor două femeĭ, una stérpă şi alta roditóre, preînchipuesc două popóre, saŭ două stărĭ ale aceluĭaş popor. De asemenea convenim cu eĭ şi asupra faptuluĭ, că profetul compară pe poporul luĭ Dumnedeŭ, aşa cum el era înainte de venirea luĭ Mesia, cu sórta şi starea acestuĭ popor, în timpurile arătăreĭ şi după arătarea luĭ Mesia. Singura dificultate este de a se şti, dacă înţelesul figurat al profeţieĭ, s'a împlinit prin Iisus Christos şi înfiinţarea bisericeĭ sale, saŭ trebue a aştepta până la sfîrşitul lumeĭ, spre a se verifica sub aşteptatul de miĭ de anĭ Mesia al Iudeilor, în care speră şi pe care încă 'l aşteptă.

In sfârşit chiar în profeţiile cele maĭ literare, se găsesc adesea expresiunĭ şi termenĭ metaforicĭ şi figuraţĭ, prin urmare în acestea nu trebue a lua în sensul literal, de cât aceea ce trebue luat ast-fel, adică: acele cuvinte carĭ nu sunt susceptibile de un înţeles figurat, ci din contră toţĭ

acei termeni, cari presupun sensul metaforic, trebuesç a se explica ast-fel. De altminterea acésta este şi explicarea cea mai naturală şi dréptă, în ori-ce mod de vorbire; ea se impune chiar şi de bunul simţ. In cap. 7 al profeţilor lui Isaia, după înţelesul literal al profeţiei, se dice că pruncul predis de profet *se va naşte din o fecióră*. Cât priveşte cele ce urméză, că el adică va mânca unt şi miere etc, fie cine înţelege, că aci este o metaforă, în care profetul voeşte a arăta distinsa îngrijire şi educaţiune, ce va avea pruncul; când dar Iudei voesc a lua aceste cuvinte în înţelesul lor propriŭ, literat, fie-cine înţelege că o ast-fel de explicare duce la absurd.

Chiar aceste câte-va exemple ale modului cum Ebrei dispută şi voesc a explica profeţiile, sunt în deajuns pentru a învedera, cât sunt ei de rătăciţi şi de rea credinţă. Ei se silesc a dovedi, că tóte profeţiile sunt alegorice şi că tótă deosebirea între noi şi ei, se reduce la faptul, dacă adică noi creştini reuşim a afla mai bine cuvintele şi sensul unei enigme, de cum ei le prejudecă şi le explică, după a lor voinţă.

Ce dar póte să fie mai greşit, de cât o ast-fel de explicare? Trebue dar a recunóşte, că cele mai multe din discuţiunile creştinilor cu Iudei asupra profeţiilor, constă în aceea, că creştinii lépădă tóte alegoriile iperbolice şi explicările forţate, pe cari Iudei se silesc din tóte puterile lor a le atribui şi a le socoti, ca înţelesul cel adevĕrat al profeţiilor.

Dar în afară de profeţiile literare şi cele alegorice, mai există şi o a treia speţă, profeţiile aşa numite tipice. Se vĕd în V. Testament preziceri, cari par a se raporta şi a denota direct pe David, Solomon saŭ altă persónă, dar cari nu s'aŭ putut împlini, nici realisa în întregul lor şi după deplinul lor înţeles în aceste persóne, la cari se referă. Pentru aceea părinţii bisericei şi explicatorii scripturei, cu

toţi aŭ fost şĭ sunt de acord a recunóşte şi a susţine, că în tóte aceste profeţiĭ, tóte acele persóne n'aŭ fost, de cât tipul şi preînchipuirea luĭ Mesia, într'o privire óre-care şi că tóte acele împrejurărĭ, carĭ se conlégă cu acele persóne şi carĭ, saŭ nu s'aŭ realisat, saŭ s'aŭ realisat într'un mod necomplect, se îndeplinesc în persóna luĭ Mesia—Iisus Christos, al căruĭ tip şi preînchipuire este, după înţelesul literal persóna, la care se referă profeţia şi care în acest cas este tipul luĭ Mesia. Este în destul un exemplu chiar, pentru a învedera, ce sunt acest gen de profeţiĭ.

Să luăm pentru exemplu psalmul 71, care este conceput în următoriĭ termenĭ:

«Dumneḑeule judecata ta dă-o împĕratuluĭ şi dreptatea ta «fiuluĭ împĕratuluĭ.

«Să judece pre poporul tĕŭ întru dreptate şi pre săraciĭ «tĕĭ întru judecată.

«Să pórte munţiĭ pace poporuluĭ şi dealurile dreptate.

«Judeca-va pre săraciĭ poporuluĭ şi va mântui pre fiiĭ să«racilor şi va smeri pre cel clevetitor.

«Şi se vor teme de tine, cât vor ţine sórele şi luna în «neamul neamurilor.

«El se va pogorî ca plóia pre lână şi ca picăturile de plóe «măruntă, ce pică pe pĕmînt.

«Răsări-va în ḑilele luĭ dreptatea şi mulţimea păceĭ, până «ce va fi luna.

«Şi va domni de la o mare, până la altă mare şi de la «rîurĭ, până la marginile lumeĭ.

«Inaintea lor vor cădea Etiopeniĭ şi vrăjmaşiĭ luĭ ţărînă «vor linge.

«Impĕraţiĭ Tarsisuluĭ şi ostróvele darurĭ vor aduce; îm«pĕraţiĭ Arabilor şi Sava darurĭ vor aduce.

«Şi se vor închina înaintea luĭ tóte împĕrăţiile pămîntu«luĭ, tóte neamurile vor sluji luĭ.

«Că va mântui pre săracul de la cel puternic şi pre mi«şelul căruia nimenĭ nu este ajutor.

«Nu se va îndura de cel sărac și mișel și sufletele săra-
«cilor va mântui.

«De camătă și de strâmbătate va mântui sufletele lor și
«sângele lor va fi prețios înaintea lui.

«Și va fi viŭ și se va da luĭ din aurul Arabieĭ și se va
«face rugăciune împrejurul luĭ pururea, tótă ḑiua bine 'l vor
«cuvînta pre dînsul.

«O mână de grâŭ semănată în pământ preste vîrfurile
«munților, rodul lor va aduce vuet, ca și arboriĭ Libanuluĭ.

«Renumele sĕŭ va ținea tot-d'auna.

«Și va fi numele luĭ bine-cuvîntat în vecĭ, cât va ține
«sórele.

«Și se vor bine-cuvînta întru el tóte semințiile pământu-
«luĭ, tóte neamurile 'l vor ferici pre el.

«Bine-cuvîntat este Domnul Dumneḑeul luĭ Israil, cel ce
«face lucrurĭ minunate.

«Bine-cuvîntat este numele măririĭ luĭ, în véc și în vécul
«véculuĭ.

«Și se va umplea de mărirea luĭ tot pământul; fie, fie».

In titlul acestuĭ psalm se ḑice, că el a fost compus, a-
vênd de obiect pe Solomon, saŭ pentru Solomon. El co-
prinde o rugăciune și dorințe călduróse ale unuĭ părinte,
pentru prosperitatea, fericirea și preamărirea fiiuluĭ sĕŭ. Dar
de altă parte este știut, că David era profet, carele se in-
spira de Duhul cel Sfînt al luĭ Dumneḑeŭ, așa în cât psal-
mul acesta, pe lângă dorințe, coprinde și preḑicerĭ. Și atât
unele, cât și altele nu s'aŭ împlinit cu desăvîrșire în persóna
luĭ Solomon, nicĭ a vre-unuĭa din succesoriĭ sĕĭ.

El nu șĭ-a întins confinele împĕrățieĭ sale, până la mar-
ginile lumeĭ, nicĭ a fost prea mărit de toțĭ regiĭ și de tóte
popórele; din contră el a fost atacat, strâmtorat și prigo-
nit și în timpul împĕrățieĭ sale, chiar însușĭ supușiĭ sĕĭ,
s'aŭ ridicat în contra luĭ. Numaĭ luĭ Mesia se potrivesc în-
tru tóte titlurile mărețe, pe carĭ David i le atribue și nu-

mai în pesóna lui se îndeplinesc cu desăvîrşire, însă într'un înţeles spiritual, aceia ce după un înţeles literal întru cât-va, s'ar referi la persóna lui Solomon. Trebue dar a admite, că Solomon aci este tipul, imaginea saŭ preînchipuirea lui Mesia, pe care David 'l a avut în deosebi în vederea, a căruia împĕrăţie a prea mărit'o şi căria i'a adus tótă slava cuvenită.

Acest sens figurat nu este nici de cum în împotrivire cu înţelesul literal şi n'are nevoe de nici un fel de demonstraţiune, fie că nimeni nici odată n'a pretins. Tótă tăria acestui sens depinde de adevĕratul înţeles al cuvintelor, la care ori cine póte pătrunde în acéstă explicare. Insuşi Iisus Christos şi după exemplul sĕŭ apostolii şi părinţii bisericei aŭ recunoscut acest sens tipic, care era fórte în us, nu numai la Ebrei, dar chiar la păgâni şi fórte instructiv.

Este deci cu desăvîrşire greşită ideia a celor ce susţin, că profeţiile nu aŭ şi un alt înţeles, al cărui sens imediat, natural şi literal, denotă pe Iisus Christos şi biserica sa. Dar iarăşi nu trebue a căuta tóte probele în V. Testament, pentru a adeveri existenţa acestui îndoit sens al profeţiilor tipice, prin care se adeveresc faptele preînchipuite în V. Testament şi realisate în N. Testament.

In special profeţiile mai sus amintite, tóte preînchipuesc şi se raportă la Mesia şi sensul lor este aşa de clar, în cât din ele tot-d'auna s'aŭ scos probele cele mai convingĕtóre, despre adevĕrata mesianitate a lui Iisus Christos. Afară de acésta, dacă din aceste profeţii, cu îndoitul lor sens se dovedeşte, că Iisus Christos este adevĕratul Mesia, sensul lor cel adevĕrat acesta nici chiar Iudei nu'l contestă, căci atunci s'ar nimici profeţiile scripturei V. Testament. Tot prin ele se învederéză şi D-zeésca trimitere a lui Iisus Christos şi a sf. nóstre religiuni, căci atât el, cât şi biserica sa, nu sunt de cât o complectare şi realisare, a celor prezise şi pre-închipuite în acele profeţii.

Dar chiar de nu ar fi fost nicĭ profețĭ, nicĭ profețiĭ, totușĭ nimenĭ nu se putea îndoi, că Iisus Christos a fost trimis de Dumnedeŭ, pentru mântuirea lumeĭ, căcĭ învĕțătura sa, viața sa, faptele și minunile săvîrșite de el, înființarea minunată a bisericeĭ sale, sfințenia și trăĭnicia eĭ, tóte imprimă și învederéză D-deésca trimitere a luĭ Iisus Christos, căcĭ tótă învĕțătura și morala, predicată de el, face cunoscut omuluĭ pre adevĕratul Dumnedeŭ și 'i dă posibilitatea de a trăi, ca adevĕrată ființă morală aci pe pămînt, asemănându-se luĭ Dumnedeŭ întru tóte, prin curățenie și sfințenie și făcêndu-se prin acésta, moștenitor al împĕrățieĭ cerurilor.

Examinarea adevĕratuluĭ sens al profețiilor, coprinse în Vechiul Testament, convinge și pe necredincĭoșĭ chiar despre D-zeirea luĭ Iisus Christos, căcĭ sensul lor este atât de clar și hotărîtor, despre persóna luĭ Iisus Christos, în cât numaĭ ceĭ cu rea credință, saŭ rea voință, se maĭ pot îndoi despre D-deesca trimitere a Fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ, în persóna luĭ Iisus Christos.

O tactică a necredincĭoșilor este și aceea, d'a se sili prin tóte mijlócele, ca să întunece sensul clar și adevĕrat al acestor profețiĭ, precum și de a susține că, înțelesul lor spiritual și metaforic, nu este în destul de clar, spre a se referi și a arăta pe Iisus Christos și biserica sa. Dar cine nu înțelege, că aci nu se ascunde, de cât o rea voință și tăgăduire formală a adevĕrurilor celor maĭ clare, recunoscute cu tótă imparțialitatea chiar și de aceĭa, carĭ nu pun mult temeiŭ pe afirmările scriptureĭ V. Testament.

Când sensul tipic al profețiilor Vechiuluĭ Testament este confirmat și adeverit, prin însușĭ cuvintele luĭ Iisus Christos și ale apostolilor, ce altă probă trebue a căuta, că acesta și nu altul este adevĕratul lor sens și înțeles? Dumnedeŭ dar, voind a supune pe toțĭ ómeniĭ la învĕțătura evangelică a Fiuluĭ sĕŭ, pe carele l'a trimis în lume pentru a o mân-

tui, a pregătit omenirea maĭ dinainte, dând semnele, prin cari să se cunóscă adevĕratul caracter Dumneḑeesc, atât al luĭ Iisus Christos, cât şi al învĕţătureĭ sale. «Iudei, ḑice Apostolul Pavel, cer semne şi ce alt sunt tóte preînchipuirile profeţiilor tipice, dacă nu semnele, prin cari să pótă cunóşte mărirea luĭ Dumneḑeŭ şi marea sa ĭubire de oamenĭ, prin trimiterea Fiuluĭ sĕŭ în lume? Acelaş apostol spune, că Greciĭ, adică neamurile, cereaŭ înţelepcĭune şi apostolul spune, că ea se află în predicarea învĕţătureĭ despre Iisus cel crucificat, care Iudeilor este scandal, Elinilor pare a fi nebunie, ĭar celor ce cred putere şi înţelepcĭune de la Dumneḑeŭ [1]).

Spre a arăta, până unde protivniciĭ noştri aŭ împins buna lor credinţă asupra acesteĭ chestiunĭ, dăm în puţine cuvinte analisa lucrăreĭ luĭ Collins asupra profeţiilor. Acéstă scriere în englezeşte era întitulată: Cuvînt asupra baselor şi raţiuneĭ religiuneĭ creştine. In traducere a fost întitulată: Examinarea profeţiilor, carĭ servă de fundament religiuneĭ creştine. Autorul îşĭ propune a demonstra: I-iŭ că creştinismul este sprijinit pe ĭudaism; că evangeliştiĭ şi apostoliĭ baséză N. Testament pe V. Testament şi conchide că, dacă acéstă probă nu este valabilă, religiunea nóstră este o amăgire. II-lea, că probele scóse din V. Testament, tóte sunt alegorice şi figurate şi dă a înţelege, de câtă valóre pot fi aceste probe, în ochiĭ celor ce ştiŭ a judeca. III-lea, el susţine, că aceste probe alegorice nu sunt în mod simplu un argument *ad hominem*, saŭ personal contra Iudeilor, obicĭnuiţĭ a înţelege ast-fel scriptura, ci o probă directă şi absolută adresată atât păgânilor, cât şi Iudeilor.

Teologiĭ, cariĭ aŭ combătut acéstă lucrare, aŭ demonstrat, că este greşită ideea aceĭa, că proba principală a creştinismuluĭ este extrasă numaĭ din profeţiĭ, încă şi maĭ gre-

[1]) I Cor. c. I v. 22.

șită ideea, că acésta ar fi singura probă, asupra căria apostolii și evangeliștii aŭ insistat.

De altmintrelea eĭ aŭ arătat, că profețiile principale, carĭ probéză invederat, că Iisus Christos este Mesia, nu sunt nicĭ de cum luate într'un sens mistic, figurat, strein însemnăreĭ imediate a profețiilor, ci în sensul propriŭ, literal și natural, precum am arătat.

Asupra punctuluĭ al III-lea, eĭ n'aŭ avut trebuință a contradice pe Collins, pentru că el s'a ostenit a face el însușĭ acésta. El observă maĭ întâĭ-ŭ, că probele arătate de apostoliĭ, eraŭ adresate fără deosebire la toțĭ discipoliĭ lor. In urmă el susține, că metodul alegoric d'a explica profețiile, nu era vechĭŭ la Iudeĭ; că Saduceiĭ nu 'l admiteaŭ și că Iudeiĭ se depărtaŭ de dînsul, când vedeaŭ, că creștiniĭ aveaŭ folos. Eĭ se unește a arăta, că alegoria era în us la păgânĭ, chĭar printre filosofĭ; că înclinarea acésta există încă la tóte religiunile moderne. El pretinde în fine, că păgâniĭ, înainte d'a îmbrățișa creștinismul, eraŭ obligațĭ a crede, că ĭudaismul era instituțiune divină și V. Testament o carte inspirată și ast-fel eĭ se găseaŭ atuncĭ în acelașĭ cas, ca Iudeĭ.

Când tóte acelea vor fi adevĕrate, va urma tot-d'auna, că apostoliĭ și părințiĭ bisericĕĭ alegorisaŭ, spre a se *acomoda* înclinațiuneĭ a diferiților lor auditorĭ, pentru că păgânilor le plăceaŭ alegoriile, ca și Iudeilor. Că acest metod era vechĭŭ saŭ noŭ la Iudeĭ, acésta este fórte indiferent tot-d'auna ea era fórte în us din timpul luĭ Iisus Christos și apostolilor: fariseiĭ și eseniĭ eraŭ fórte alipițĭ la acésta: Collins o susține, puțin importă că saduceiĭ aŭ respins'o; Eĭ eraŭ niște ereticĭ și discipolĭ mincinoșĭ aĭ luĭ Moisi. Că Iudeiĭ în urmă s'aŭ depărtat de alegoriĭ, fiind-că nu le ĭolosea, ci din contră era în defavórea lor, acésta nu învederéză nimic. De aci cel mult resultă numaĭ faptul, că nu ne maĭ putem servi cu el contra Iudeilor cu acelașĭ succes, ca apostoliĭ și următoriĭ lor.

Este greşită, şi ideea, că înainte de a îmbrăţişa creştinismul, păgânii eraŭ obligaţi a crede, că iudaismul era o instituţiune divină. Un păgân putea crede în Iisus Christos, pentru minunile, învierea, sfînta sa învĕţătură etc., fără a intra în nicI o altă chestiune; fără a şti chiar, dacă s'a aflat vre-odată Iudei în lume. Sf. Ap. Paul vesti pe Iisus Christos în Areopag, el predică învierea sa, providenţa şi unitatea luI Dumnedeŭ, vanitatea idolatrieI şi nicI de cum divinitatea iudaismuluI. Dacă un păgân nu putea crede evangelieI, în virtutea miracolelor luI Iisus Christos şi apostolilor, ce probă putea să-I dea cine-va luI despre revelaţiunea Iudaică şi despre inspiraţiunea scripturilor? Iată ceea ce Callins nu ne-a spus.

Este de asemenea fórte nedrept faptul, că credincioşiI incriminează pe apostolI şi pe părinţiI bisericeştI, pentru că eI aŭ explicat V. Testament în mod alegoric. Era ceva fórte comun şi fórte obicinuit cu seculiI şi miI de anI, maI 'nainte de eI. Origina aceseI explicărI am vĕdut'o în iubirea, ce aveaŭ pentru simbolurI şi alegorie popórele cele vechi şi în special orientaliI, la carI am vĕdut cea întâiŭ întrebuinţare a ieroglifelor. Inclinaţiunea acésta a lor era necesitată, pe de o parte din causa lipseI de expresiunI şi a săracieI limbeI, iar pe de alta, însăşI natura 'I îndemna la o ast-fel de scriere şi la sensul figurat.

Ast-fel fiind lucrurile, de aci resultă, că atât apostoliI, cât şi părinţiI bisericeştI, n'aŭ fost greşiţI, când aplicaŭ şi aplică la Mesia, fie că dupĕ înţelesul lor literal acele profeţiI se raportă la alte persóne şi obiecte.

DecI, EvangeliştiI şi apostoliI, dacă aŭ luat aceste profeţiI într'un ast-fel de înţeles, eI aŭ fost îndreptăţiţI a face acésta, prin tradiţiunea unanimă şi constantă a sinagogeI iudaice, tradiţiune, care 'şI urca vechimea eI până la însăşI timpurile profeţilor. Prin urmare rabini timpurilor posterióre acusă pe nedrept pe Iisus şi apostolI, că aŭ alterat sensul

profeţiilor, căcî eî prin acéstă explicare n'aŭ făcut alt-ceva de cât s'aŭ conformat uneî tradiţiunî şi us, admis şi recunoscut de toţî. Maî mult chîar el era admis de toţî învĕţătoriî şi explicatoriî legeî, din cea maî profundă anticitate, probă parafrasele haldaice, talmudul şi diferitele interpretărî ale rabinilor asupra sf. scripturî şi a profeţilor.

Decî este cu totul greşită şi ideea, că apostoliî şi părinţiî bisericeî s'aŭ mărginit la acest fel de argumente, chîar în privinţa Iudeilor.

Eî le-aŭ probat, că Iisus Christos era Mesia, prin profeţiile arătate, luate în sensul cel maî literal natural, şi în fine prin maî multe alte mărturiî, carî nu sunt maî puţin hotărîtóre. Am citat părţile N. Testament referitóre la chestiune şi orî-cine se póte convinge despre acésta, prin scrierile ce ne-aŭ rĕmas de la părinţiî vechî aî bisericeî.

A vorbi în general contra alegoriilor, este a arăta puţină cunoştinţă despre anticitate. Când Isaia anunţă, că sub împĕrăţia luî Mesia, lupul va locui împreună cu mielul şi iedul cu leopardul, că ursul şi viţelul vor paşte împreună, că leul va mânca fân, ca şi boul. Trebue să aîbă cine-va cap de ebreŭ, spre a'şî închipui că acestea trebue a se lua în sens literal.

Pre când noî am recurs la alegoriî, am făcut acésta cu maî multă reservă şi certitudine, de cât Iudeiî. Suntem povăţuiţî I-îŭ de natura lucrurilor şi de istorie asupra cărîa noî ne facem o lege, spre a ne conforma; II prin tradiţiunea veche a interpreţilor şi învĕţaţilor lor, pe carî î-aŭ părăsit şi mărturisesc contra lor; III prin autoritatea luî Iisus Christos şi a apostolilor, a căror misiune divină este probată din alte părţî. Dar noî le-o repetăm, până când necredincîoşiî vor voi să o asculte, noî nu basăm pe alegoriî arbitrariî nicî o probă, nicî o dogmă, nicî o parte óre-care a religiuneî nóstre. Acelaş lucru se întâmplă şi cu figurile V. Testament. Este o încăpăţânare egală din partea acelora,

carĭ rĕstórnă tóte legile, ceremoniile, evenimentele, persónele în figurĭ şi a acelora, carĭ nu voesc a admite nicĭ una dintr'însele.

Că legea veche a fost în maĭ multe lucrurĭ figurativă legeĭ celeĭ noĭ şi întâmplărilor viitóre, este un adevĕr stabilit, I nu numaĭ pe mărturia luĭ Iisus Christos, a apostolilor şi părinţilor bisericeĭ, dar şi pe mărturia formală a Iudeilor învĕţaţĭ vechĭ şi modernĭ ceĭ maĭ celebri, ca Eilon, Iosif, Flaviu, compilatoriĭ Talmuduluĭ, Maimonide, Abrabaniel etc. II. Pentru că era modul d'a învĕţa al tutulor înţelepţilor egiptenĭ, chaldeenĭ, persanĭ, indienilor, grecilor, poeţilor, oratorilor, filosofilor şi în particular al şcóleĭ luĭ Pitagora şi Platonicianilor. III. Acest metod era cel maĭ potrivit geniuluĭ Iudeilor şi orientalilor în general. Dacă cine-va le-ar fi vorbit alt-fel, nu le-ar fi dat nicĭ o atenţiune; eĭ nu s'ar fi putut convinge, că un om, al căruĭ stil n'avea nimic de figurat, ar fi fost inspirat în mod divin. Chiar acéstă prejudecare a desgustat altă-dată pre maĭ mulţĭ filosofĭ de la citirea N. Testament; eĭ aŭ găsit într'însul stilul prea simplu şi învĕţăturile prea lesne de înţeles.

Sf. Ap. Paul, dupĕ ce a vorbit despre bine-facerile, ce Dumneḑeŭ a acordat Iudeilor şi de pedepsele ce aceştia şĭ-aŭ atras prin ingratitudinea lor, ḑice că »*tóte acestea s'a întâmplat acelora, şi prin pilde s'aŭ scris spre a nóstră învĕţătură, la carĭ sfîrşiturile veacurilor aŭ ajuns* [1]». In alt loc, că legea veche ne-a fost nouĕ învĕţătóre spre Christos, ca din credinţă să ne îndreptăm [2]; că eraŭ primele elemente, prin carĭ Dumneḑeŭ învĕţa lumea; că abţinerea de la maĭ multe mâncărĭ, sĕrbătorĭ, lunile noĭ, sâmbetele, eraŭ umbra lucrurilor fiitóre şi că Iisus Christos ne dă corpul saŭ substanţa. El adaogă, că sacerdoţiul

[1] Cor. c. 10 v. 11.
[2] Gal. c. 3 v. 24.

vechiŭ era o umbră saŭ o imagine a lucrurilor cereştĭ; acelaşĭ lucru era tabernacolul şi instrumentele cultuluĭ divin, că legea nu presenta, de cât umbra bunurilor fiitóre şi altele şi că ast-fel le cugetaŭ şi le credeaŭ Iudeiĭ.

Prin tóte aceste cuvinte, apostolul ne învaţă, că în legea veche nu este nicĭ un precept, ceremonie, nicĭ un eveniment, din care să nu putem trage argumente folositóre, pentru învĕţătura nóstră asupra Evangelieluĭ; ast-fel s'a servit el însuşĭ pentru edificarea credincioşilor. Dar nu urméză din acésta, că ast-fel a fost scopul unic saŭ principal, pe care Dumnedeŭ şi l-a propus în stabilirea legeĭ; acéstă lege era folositóre în ea însăşĭ pentru Iudeĭ, relativă la împrejurărĭ. Nu urméză asemenea, că cine-va póte extrage din aceste felurĭ de explicaţiunĭ o probă demonstrativă, în favórea legeĭ nouĭ; nicĭ odată Sf. Ap. Paul n'a făcut acéstă întrebuinţare. Nu trebue a conchide în fine, că tótă lumea póte face aceste aplicărĭ, după gustul eĭ şi că este cea maĭ bună măsură d'a explica V. Testament.

Ea a fost fórte mult în us la părinţiĭ bisericeĭ, ca şi la Iudeĭ, despre care am probat şi am arătat, că nu trebue blamaţĭ, dacă a întrebuinţat acest mod de învĕţătură; aceia ce era plăcut pe timpul lor, astă-dĭ ar putea să dea maĭ puţine fructe. Decĭ este greşită şi acea idee, că părinţiĭ bisericeĭ aŭ extras vre o probă absolută din explicaţiunile alegorice ale scriptureĭ, nicĭ aceea, că eĭ le-aŭ privit ca fundament al creştinismuluĭ; este o calomnie a necredincioşilor; însuşĭ părinţiĭ bisericeĭ nu ne-aŭ lăsat în întunecime despre valórea, ce eĭ daŭ lucruluĭ. Sf. Grigoriŭ al Niseĭ, după ce a extras din legea luĭ Moisi un mare numĕr de alegoriĭ, conchide ast-fel: «Ceea ce propunem, se reduce la părerĭ, le lăsăm la judecata cititorilor; dacă eĭ le înlătură, noĭ nu reclamăm şi dacă le aprobă, nu vom fi maĭ mult mulţumiţĭ de noĭ înşine. Fericitul Augustin, cu puţin timp după convertirea sa, a scris două cărţĭ asupra Geneseĭ contra ma-

nicheilor, în carî dăduse argumente alegorice, despre cea maî maré carté a faptelor, pentru că nu vedeam ḑice el, cum cine-va póte să le înţelégă în sensul propriŭ. Când el fu maî bine instruit, scrise o altă lucrare tot asupra Geneseĭ, în care el se apropie, pe cât se póte la sensul literal.

Mu suntem strîmtoraţî a rĕspunde uneĭ obiecţiunî, ce ne face deiştiĭ. Dacă susţinem, ḑic eĭ, că păgâniĭ trebue să fie învederat convinşî de absurditatea religiuneĭ lor, prin necesitatea în care se aflaŭ, d'a recurge la alegoriĭ, eĭ sunt în drept a face aceĭaşî imputare creştinilor, pentru că părinţiĭ bisericeĭ toţî aŭ făcut alegoriĭ şi aŭ mărturisit, că era imposibil d'a înţelege scriptura în sensul literal. De ast-fel de mod, asemenea s'a servit Sf. Ap. Paul, sf. Barnaba, sf. Clemente Alexandrinul, Tertulian, Origen, fericitul Augustin şi alţiĭ. Ca rĕspuns la acestea am făcut să se vaḑă, că aceştî autorî aŭ alegorisat, nu de necesitate şi pentru că era imposibil a face alt-feĭ, ci spre a se conforma gustuluĭ seculuĭ şi auditorilor lor.

Dacă uniĭ din părinţiĭ bisericeĭ aŭ ḑis, că era imposibil saŭ absurd d'a înţelege V. Testament în sensul literal, eĭ înţelegeaŭ sensul curat gramatical, asupra căruĭa insistaŭ manicheĭ şi alţî ereticĭ şi părinţiĭ bisericeĭ aveaŭ dreptate. Dar sensul curat gramatical al termenilor şi sensul literal al textuluĭ, nu sunt acelaş lucru. O probă, că este posibil a explica acest text în sensul literal şi că toţî comentatoriĭ din ḑilele nóstre aŭ admis acest metod şi maî toţî aŭ renunţat la alegoriĭ, de când aŭ vĕḑut, că necredincĭoşiĭ aŭ profitat din acésta, atacând sfintele Scripturĭ. Dar noĭ credem, că am probat îndestul acéstă posibilitate, şi că am rĕspuns la tóte obiecţiunile protivnicilor.

Aşa dar trebue a distinge cu îngrijire diferitele speciĭ de profeţiĭ şi argumente, ce se pot extrage dintr'însele. I. Acelea carî privesc direct şi numaĭ la Mesia şi carî nu se pot aplica la alt-cine-va fără a sili textul, şi carî formézâ o

probă doveditóre, fie că ar fi luate în stilul simplu saŭ figurat şi metaforic, pentru că sensul figurat a acestor din urmă este clar şi adevĕratul sens literal şi natural. 2. Pe acelea, carĭ se pot aplica la un alt obiect, până la un punct óre-care, chiar când nu s'ar putea a se dovedi acésta cu tótă claritatea, că ele ar fi un argument puternic contra Iudeilor, carĭ se pretind că respecta tradiţiunea: fie-că o ast-fel de explicare este basată tocmaĭ pe tradiţiune, 3. Când o profeţie a fost împlinită înainte de timpurile luĭ Mesia, din acésta nu se póte deduce nimic contra metoduluĭ admis. Tot acésta se póte ḑice şi despre tipurile şi figurile V. Testament. Aplicaţiunile ce se fac la Mesia şi Evangelieĭ, póte fi folositóre, pentru învĕţătura sufletelor pióse şi blânde şi pentru îndreptarea moravurilor, dar ea n'are o putere demonstrativă, nicĭ în contra Iudeilor şi nicĭ în contra necredincioşilor. In acelaş timp trebue a mărturisi, că mulţimea semnelor, dupĕ carĭ Iisus Chistos este arătat în V. Testament şi cum tóte se împlinesc în persóna luĭ, concordând în modul cel maĭ minunat prin adevĕr şi energie, servă îndestul spre a întări pe credincioşĭ în credinţa lor. Dar spre a înţelege şi cuprinde tótă valórea, şi puterea lor, trebue a le lua în totul a le apropia şi a le compara, fie că acesta este un studiu greŭ, ostenitor şi puţinĭ 'l fac.

Noĭ mărturisim, că respectăm şi admitem explicarea alegorică a V. Testament, însemnată în N. Testament, pentru că este denotată prin însăşĭ pana scriitorilor sacri şi sunt recunoscuţĭ ca inspiraţĭ şi pentru că, prin o ast-fel de explicare, ne ţinem de vechea tradiţiune a bisericeĭ, care 'şĭ urcă origina sa până chiar la timpurile profeţilor. Admirăm în acelaşĭ timp poveţile morale, pe carĭ părinţiĭ bisericeĭ le-a extras din scriptură prin acest metod, şi cum eĭ vorbeaŭ auditorilor pioşĭ şi blânḑi, cărora le plăcea acest fel de învĕţătură şi se edificaŭ prin el moralminte în adevĕrurile credinţeĭ creştine

C.

ANDREIŬ ŞAGUNA.

I.

Românii din Ungaria şi Transilvania în numĕr de peste 3 milióne sunt împărţiţi bisericesce în Greco-Orientali saŭ Ortodoxi şi în Greco-catolici saŭ uniţi. Greco-Orientalii aŭ un Mitropolit şi Archiepiscop cu reşedinţa în *Sibiŭ* şi doi Episcopi, unul cu reşedinţa în *Arad* şi altul cu reşedinţa în *Caransebeş*. Greco-Catolicii aŭ un Mitropolit şi Archiepiscop cu reşedinţa în *Blaj* şi 3 episcopi cu reşedinţa în *Gherla*, *Oradea mare* şi *Lugoş*.

Cel mai mare mitropolit al Românilor de confesiunea greco-orientală, căruia i se datoresce tot ce s'a făcut trainic în biserica lor e *Andreiŭ Şaguna*, supra-numit cel mare. In 16 Iuniŭ a. c. s'aŭ împlinit 25 de ani de la încetarea lui din viéţă. Cu acest prilej s'aŭ ridicat rugăciuni în tóte bisericile Românilor greco-orientali de peste munţi pentru odihna sufletului rĕposatului, iar la mormîntul lui din *Răşinari* (o comună curat românéscă în apropierea Sibiului) s'a făcut un pios pelerinagiŭ la care aŭ luat parte Mitropolitul Miron Romanul, cei doi episcopi sufragani, protopopi, preoţi, profesori şi învĕţători, delegaţi ai diferitelor instituţiuni şi multă suflare românéscă. A fost dupĕ cum se va vedea un moment de jale şi de reflexiune pe de o parte, iar pe de alta de înălţare şi de îndemn la muncă pentru binele bisericii şi al neamului. Credem că e o da-

torie sfîntă din partea nóstră de a reaminti şi cititorilor acesteĭ reviste, cine a fost Şaguna şi care ĭ-aŭ fost meritele pentru biserica şi neamul luĭ. Şi acésta cu atât suntem maĭ mult datorĭ, cu cât, dacă vom răsfoi colecţiunea acesteĭ reviste, care a apărat şi apără interesele bisericiĭ ortodoxe române, puţin vom afla despre acest bărbat, cum n'a maĭ fost pentru fraţiĭ noştri de peste Carpaţĭ de aceaşĭ limbă şi confesiune cu noĭ.

Am la îndemână tot ce s'a scris şi s'a vorbit despre acest mare bărbat în viéţă fiind şi după mórte. Voiŭ căuta pe temeiul acestor documente să-ĭ fac adevĕrata icónă şi să-l presint aşa după cum a fost: *mare la minte*, *mare la inimă*. Un bărbat, care şi-a ĭubit biserica şi neamul maĭ mult de cât pe sine!

II.

Mitropolitul Şaguna s'a născut în 20 Decembre 1808 la Mişcolţ în Ungaria, dându-i-se prin botez numele de Anastasie. Tatăl sĕŭ se numia Naum, ĭar mama sa Anastasia. Eĭ eraŭ românĭ din Grabova în Macedonia 'şi se ocupaŭ cu negoţul. Pe când Anastasie era în clasa VI-a gimnasială 'ĭ móre tatăl, aşa că e silit să mérgă împreună cu fratele sĕŭ Avreta şi cu mama sa la un unchiŭ al lor din Pesta anume Anastasie Grabovski, un neguţător cu mare avere şi cu bun nume. Grabovski s'a îngrijit de aprópe de instrucţiunea nepotuluĭ sĕŭ Anastasie. L'a lăsat să-şĭ termine cursul gimnasial şĭ l'a ajutat să-şĭ continue studiile filosofice şi juridice. Pe lângă acésta, în casa unchiuluĭ sĕŭ a făcut o adevĕrată şcólă naţională şi de viéţă înţeléptă, căcĭ aci se întruniaŭ ceĭ maĭ de frunte literaţĭ aĭ Românilor de pe vremurĭ. Amintesc numele luĭ Petru Maior, Neagoĭ, Bojinca etc. Se spune, că şi fraţiĭ Golescĭ din ţara românéscă la trecerea lor prin Pesta 'şĭ aveaŭ locuinţa tot în casa luĭ Grabovski, cum şi alţĭ bărbaţĭ politicĭ. Intr'un asemenea

mediŭ aptitudinile naturale superióre ale luĭ Anastasie Şaguna s'aŭ putut desvolta cu cea maĭ mare uşurinţă.

In 1829 Anastasie 'şĭ termină studiile juridice la universitatea din Pesta. In urma îndemnuluĭ mameĭ sale, al unchiuluĭ sĕŭ, cum şi al episcopuluĭ *Manuilovicĭ* din Verşet, român de origine şi bun prieten al luĭ Grabovski se duce să înveţe şi teologia la Verşet. Acéstă tendinţă însă de a se ocupa şi cu studiul teologieĭ se datoria maĭ presus de tóte înclinărilor sale sufletescĭ. E puterea dumneḑeéscă, care îndémnă pe om la ce póte fi folositor luĭ şi semenilor sĕĭ; e puterea care a făcut din el pe acéstă cale cel maĭ mare binefăcĕtor al neamuluĭ sĕŭ mult oropsit şi persecutat! De multe orĭ s'a exprimat el servitor al altaruluĭ fiind: *De m'aşĭ nasce de o sută de orĭ, tot preot m'aşĭ face.* Era Duhul luĭ Dumneḑeŭ, care 'l atrăgea către cele sfinte, care 'l încânta pentru cele sfinte! In Verşet termină studiile teologice cu un succes strălucit. Ştefan Stratimirovicĭ, Mitropolitul sârbesc din Carloviţ informându-se de calităţile superióre ale luĭ Anastasie 'l chémă la sine şi'l face profesor de teologie, notar consistorial şi secretar privat al sĕŭ. Timpul cât l'a petrecut aci, l'a întrebuinţat Şaguna fórte bine şi ĭ-a fost de cel maĭ mare folos pentru ulterióra luĭ activitate bisericéscă şi literară. Aci a avut prilej de a cunósce în amănunţimĭ întregul mecanism al organisaţiuneĭ bisericescĭ, cum şi de a aduna material pentru multe din scrierile luĭ teologice.

In 1 Noembre 1833 Anastasie intră în tagma monahală în mânăstirea Hopova din Sirmiu luând numele de Andreiŭ. De acum înainte începe o nouă viéţă pentru Şaguna, o viéţă de abnegaţiune personală şi de lucrare numaĭ pentru ce e adevĕr, bun şi frumos. Calea luĭ nu e de cât calea Domnuluĭ. In 2 Fevruarie 1834 e sfinţit diacon, ĭar în 1835 de protodiacon şi archidiacon. In 1837, ḑiua Sf. Apostolĭ Petru şi Pavel e sfinţit sincel, ĭar în 1838, ḑiua

Buñeĭ-Vestirĭ e sfinţit protosincel. In 1842 e înaintat ca archimandrit în mănăstirea Hopova, ĭar în 1845 luna luĭ Maiŭ e numit ca archimandrit al mănăstireĭ Covil din eparchia Neoplanteĭ.

In 27 Octombre 1845 încetéză din viéţă *Vasile Moga*, episcopul eparchieĭ ortodoxe române a Transilvanieĭ dupĕ ce o păstorise timp de 34 de anĭ. Incetarea din viéţă a acestuĭ episcop se aduce de către consistoriul eparchial la cunoscinţa guvernuluĭ şi a mitropolituluĭ sârbesc din Carlovitţ. Mulţĭ ar fi dorit să fie numiţĭ ca vicar general alĭ acesteĭ episcopiĭ devenită vacantă până la alegerea şi numirea unuĭ episcop titular! Nu e însă dupĕ dorinţa omuluĭ, ci dupĕ voinţa luĭ Dumneḑeŭ! Mitropolitul din Carlovitţ cunoscea din isvóre sigure starea materială şi maĭ ales morală a văduviteĭ episcopiĭ şi de aceea privirile sale aŭ rămas prin indicaţiune dumneḑeéscă asupra luĭ *Andreiŭ Şaguna*, pe care l'a recomandat guvernuluĭ şi care în 27 Iuniŭ 1846 a fost numit prin decisiune regéscă ca vicar general. In 21 August acelaş an, Şaguna 'şĭ face intrarea în Sibiŭ, ĭar în 22 August ĭa conducerea eparchieĭ aducêndu-se acésta la cunoscinţa întreguluĭ cler şi popor. Primirea ce s'a făcut luĭ Şaguna a fost fórte rece. Mulţĭ nu se uitaŭ cu ochĭ bunĭ la el, alţiĭ eraŭ indeferenţĭ, căcĭ nu-l cunosceaŭ, nu era dintre aĭ lor! Dar când s'a pomenit ca cel anume trimis să fie bine primit de ómenĭ? Şaguna simţia, dar tăcea şi răbda, căcĭ el era adînc convins că causele marĭ numaĭ cu răbdare se resolvă şi se câştigă. Impreună cu consistoriul eparchial face demersurile necesare ca scaunul vacant să se împlinéscă prin alegere, căcĭ el singur spune, că considera de cea maĭ sfîntă datorinţă a luĭ să nu se calce canónele bisericescĭ, care cereaŭ ca o eparhie să nu fie maĭ multă vreme vacantă ca treĭ lunĭ. Iată propriile cuvinte ale luĭ Şaguna: «Vicarul 'şĭ-a ţinut de sfînta datorie de a stărui ca scaunul episcopesc să se reîntregéscă, de aceea

cu împreuna înţelegere a Consistoriuluĭ aŭ făcut rugare la guvern pentru ţinerea alegeriĭ după modul din anul 1810 şi Majestatea Sa împĕratul Ferdinand sub 20 Octombre 1847 a şi resolvat ţinerea Soboruluĭ în 1 Decembre st. n. în oraşul Turda, poruncind ca alegerea să se facă după modul din 1810, însă cu lăsarea afară a aceleĭ restricţiĭ, ca Episcopul din sînul cleruluĭ alegĕtor să se alégă» [1]). Alegerea s'a făcut în presenţa comisarilor guvernuluĭ Contele *Ladislav Lazăr* şi *Paul Istvani* la data fixată şi în oraşul Turda. Inainte însă de a se proceda la alegere, contele Ladislav Lazăr a ţinut o prea frumósă cuvîntare în care a arătat, care este dorinţa Impĕratuluĭ relativă la calităţile ce trebue să însuşiască episcopul ce se va alege şi apoĭ continuă cu următórele cuvinte: «Decĭ, dacă venerabilul cler va putea nimeri tocma pe acel bărbat, înfrumuseţat cu arătatele calităţĭ, după cum poftesce prea înaltul loc, atuncĭ nimenĭ nu se va îndoi că bunătăţile, care vor purcede din acésta vor fi marĭ şi fără numĕr; atuncĭ se va putea nădĕjdui tare, că clerul tînĕr, care după acésta curând se va adăpa în tóte ramurile sciinţilor, va arăta fără întârziere din mijlocul sĕŭ bărbaţĭ aşa harnicĭ în cât religia să aibă în eĭ tot atâţia stâlpĭ şi ceĭ maĭ tarĭ aĭ sĕĭ apărătorĭ, prin a căror nepregetată silinţă poporul român cu încetul îmbrăcând năravurĭ maĭ bune şi nu numaĭ în religie, ci şi în sciinţe şi învĕţăturĭ înaintând, cu timp să fie norocit a se numĕra în sînul celor maĭ de frunte popóre ale monarchieĭ austriace; ĭar de la prea bunul şi prea înduratul principe vor putea aştepta tot felul de folosurĭ aducĕtóre de fericire». Şaguna la rîndul sĕŭ ca vicar a ţinut douĕ cuvîntărĭ, una adresată comisarilor prin care mulţămesce în numele întregeĭ eparchiĭ Majestăţeĭ Sale Impĕratuluĭ pentru înalta

[1]) Andreiŭ Baron de Şaguna: Istoria biserіciĭ ortodoxe rĕsăritene universale, tom. II, pag. 203—204. S'a înlăturat restricţiunea fiind că alt-fel Şaguna nu putea fi ales.

bună-voinţă ce a avut ca să le dea putinţa să sĕ folosĕscă de dreptul cel vechiŭ al bisericiĭ din Ardeal, iar alta adresată părinţilor protopopĭ, carĭ formaŭ colegiul electoral şĭ în care le spune între altele: De a fost óre când un moment maĭ însemnat pentru biserica nóstră, cu adevĕrat momentul acest present se póte ḑice cel maĭ însemnat pentru ea, pentru noĭ toţĭ, ba încă şi pentru urmaşiĭ noştri, căcĭ astă-ḑĭ limpede vedem maĭ mult de cât părintésca îngrijire şi prea înalta milă a prea înălţatuluĭ şi mult stăpânitoruluĭ împĕratuluĭ şi regeluĭ nostru Ferdinand, ce o nutresce în pieptul sĕŭ pentru toţĭ credincioşiĭ sĕĭ supuşĭ şi tóte religiunile, care sunt sub prea înalta sa stăpânire: aşa dar şi pentru noĭ şi pentru religiunea nóstră, el este unul întru adevĕr rege apostolic! Insă, ca să putem noĭ deslega problema nóstră cu un resultat bun matematic, recunosc şi mărturisesc a fi de lipsă, ca lăsându-ne de interesele personale şi avênd înaintea ochilor sfinţenia ḑileĭ de astă-ḑĭ, precum şi binele obştesc, să cugetăm şi să urmăm porunceĭ celeĭ împĕrătescĭ şi coprinsuluĭ înduratuluĭ decret, care acuma mi s'a publicat şi aşa pentru maĭ sigura deslegare a problemeĭ nóstre, vĕ rog cu prea bine încuvinţeniile vóstre întru Domnul, *ca cu vrednicie să umblăm dupĕ chemarea cu carea suntem chemaţĭ; cu tótă smerenia şi cu blândeţe, cu îndelungă răbdare îngăduind unul altuia cu dragoste, să ne nevoim a păzi împreunarea duhuluĭ întru legătura păciĭ; un trup şi un duh, precum şi chiemaţĭ suntem întru nădejdea chiemăriĭ nóstre; un domn, o credinţă, un botez, un Dumneḑeŭ şi Tatăl tututor, carele este preste tóte şi prin tóte şi întru noĭ toţĭ; căcĭ aşa făcênd adevĕr întru dragoste vom creşte întru el prin tóte, carele este capul—Christos*, Efes. c. IV, v. 1—6, XV. *Iar peste tóte acestea să avem dragoste, care e legătura săvîrşireĭ şi pacea*

luĭ Dumneḑeŭ va stăpâni întru inimile nóstre, la carė şi chiemaţĭ suntem într'un trup. Colos. c. III, v. 14—15.

In urma acestor cuvîntărĭ s'a procedat la votare şi aŭ întrunit: *Ión Moga*, protopopul Sibiuluĭ I, 33 voturĭ; *Ión Fulea*, protopopul Sibiuluĭ II, 31, ĭar Vicarul Şaguna 27. Resultatul acesteĭ alegerĭ s'a comunicat guvernuluĭ şi la rîndul sĕŭ l'a comunicat Împĕratuluĭ, care a numit de episcop în 24 Ianuarie 1848 pe Vicarul Şaguna, adică pe cel care a întrunit maĭ puţine voturĭ.

Din cuvîntarea Conteluĭ Ladislav Lazăr, din ţinuta pe care a avut'o Şaguna cu prilejul alegeriĭ, din întréga procedare, resultă destul de clar, că Şaguna era candidatul oficial. El era cel voit de curtea împĕrătéscă! Persóna sa a fost ca şi indicată de către Comisarul guvernuluĭ în cuvîntarea ce a ţinut. Numirea sa de episcop ca a unuĭa, care întrunise maĭ puţine voturĭ dc cât ceĭ-l-alţĭ doĭ candidaţĭ, a confirmat pe deplin dorinţele prea înalte. De altfel se indica ómenilor calea cea bună şi adevĕrată, ĭar eĭ în orbirea lor inconştientă, din causa intereselor personale eraŭ cât pe aci să n'o pricépă şi să n'o urmeze!

In 18 Aprilie acelaş an, în ḑiua Duminiceĭ Tomiĭ s'a făcut în Carloviţ sfinţirea luĭ Şaguna de Archiereŭ de către Mitropolitul sêrbesc al Carloviţuluĭ *Rajacicĭ*, şi de către episcopiĭ Eugeniu Iónovicĭ al Carlstatuluĭ şi Ştefan Popovicĭ al Verşetuluĭ. Cu acéstă ocasiune a ţinut Şaguna o cuvîntare de cea maĭ mare importanţă, atât prin conţinutul, cât şi prin forma eĭ. Regret că spaţiul nu-mĭ permite de a o reproduce aicĭ în întregul eĭ, căcĭ acéstă cuvîntare 'şĭ trage el linia de purtare în viitor ca părinte sufletesc al poporuluĭ român ortodox din Ardeal şi Ungaria. De la început spune el în cuvîntare «*că se cere de la mine, ca prin ocârmuirea mea să se pună în lucrare reînvierea dieceseĭ nóstre transilvane şi, ca reînvierea acésta să co-*

respundă trebuinţeĭ bisericiĭ, mântuiriĭ poporuluĭ şi spirituluĭ timpuluĭ!» Iar cuvîntarea sa şi-o termină ast-fel: Inaintea Ta Dómne cad şi ḑic: *Tu Dómne sciĭ, că către scopul meŭ a alerga doresc: pre Româniĭ transilvăneni din adîncul lor somn să-ĭ deştept şi cu voie către tot ce e adevĕrat, plăcut şi bun să-ĭ trag» !* Şi în adevĕr, că întunerec domnia peste întrégа viéţă bisericéscă şi naţională a Românilor din părţile acestea! Şi greŭ lucru e de a te purta aşa ca să placĭ cu ceĭ ce zac în întunerec şi de a ajunge la scopul pe care-l urmărescĭ! Şi unde maĭ punem fierberea cea mare în spirite în acest an al sfinţireĭ sale de Archiereŭ în întrégа Europă şi în deosebĭ în eparchia sa? Dar ĭată propriile luĭ cuvinte: «Intorcêndu-mĕ din Carloviţ ca noŭ episcop, am avut posiţie grea din pricina mişcărilor politice, care cu atâta maĭ mare grijă 'mĭ făceaŭ, cu cât maĭ limpede am priceput, că acele mişcărĭ taie în viéţa bisericiĭ şi a cleruluĭ şi a poporuluĭ, atât în privinţa intereselor religióse, cât şi în privinţa intereselor naţionale şi politice». Ce consecinţe a avut acéstă mare mişcare însă pentru poporul român şi ce rol a jucat Şaguna în acéstă mişcare se va vedea la rîndul sĕŭ!

Biserica Ortodoxă română din aceste părţĭ era dependentă de ierarchia sêrbéscă din Carloviţ. *Idealul luĭ Şaguna era de a-şĭ face maĭ întâiŭ biserica luĭ independentă şi de a reconstitui vechia Mitropolie Ortodoxă română.* Dupĕ o luptă extraordinară reuşesce în cele din urmă ca în anul 1864 să se înfiinţeze pentru Româniĭ Ortodoxĭ o mitropolie independentă, coordinată cu cea sêrbéscă şi că biserica episcopală din Transilvania să se ridice la demnitatea metropolitană. Tot de odată prin acelaş decret imperial Şaguna e numit ca Archiepiscop şi Mitropolit al Românilor greco-orientalĭ din Transilvania şi Ungaria. Faptul acesta a umplut de bucurie sufletul tutulor

Românilor greco-orientalĭ, căcĭ cu toţiĭ sciaŭ cu câte greutăţĭ s'a câştigat. Avea marele Şaguna să lupte contra intrigilor de culise ale Jesuiţilor, contra mitropolituluĭ sêrbesc din Carloviţ, contra episcopuluĭ român Hacman din Cernăuţĭ, care doria să ajungă el mitropolit şi contra mitropolituluĭ român unit Şuluţ! Pe tóte căile intrigaŭ, prin tóte mijlócele se opuneaŭ! O dată faptul fiind împlinit, Şaguna a primit felicitărĭ din tóte părţile şi chiar din partea acelor, carĭ până aci 'l combătuseră. Iată din cuvintele mitropolituluĭ sârbesc *Masirevicĭ*: «Bucuria, care în acest prea plăcut moment împresóră sufletul meŭ şi umple inima mea, cu atâta e maĭ mare şi maĭ curată, căcĭ provedinţa divină a bine-voit, ca graţia prea înaltă împĕrătéscă să se reverse în acest timp decisiv asupra Escelenţeĭ tale, carele pentru ajungerea dorinţeĭ fraţilor noştri românĭ, pentru însăşĭ mitropolia acum câştigată, ***maĭ mult de cât orĭ şi cine te aĭ nevoit şi aĭ lucrat şi carele veĭ sci să daĭ filor spiritualĭ viéţă şi putere şi să-ĭ puĭ pe picióre statornice***». Dar bucuria era atât de mare în mijlocul poporuluĭ român greco-oriental, în cât n'avea cuvinte să-ĭ dea espresiune! O nouă viéţă se începuse pentru eĭ, o viéţă cu multe speranţe în viitor! De aceea avea dreptate un corespondent din Banat aĭ «Telegrafuluĭ Român din Sibiŭ» să spună între altele: «Oh, noĭ nu ne putem esprima în cuvinte bucuria, suntem debilĭ a o descrie, însă o simţim, căcĭ córdele inimiĭ nóstre vibréză şi acum de sunetele cele dulcĭ şi fermecătóre, ce ni le aduce pe buze restituirea metropolieĭ române! Voĭ carĭ sunteţĭ liberĭ, nu sciţĭ coprinde nicĭ nu puteţĭ pricepe bucuria sclavuluĭ, când după un timp îndelungat prima óră ḑăresce lumina sóreluĭ în aerul curat al libertăţeĭ; voĭ, care în privinţa religiuniĭ, a consciinţeĭ şi a dreptuluĭ vostru nicĭ când n'aţĭ simţit mâna crudă a străinuluĭ, nu sunteţĭ capabilĭ a judeca, cât de mare este bucuria vóstră la restituirea metropolieĭ române! decĭ

nu vĕ miraţĭ, dacă noĭ astă-ḑĭ în presara libertăţiĭ nóstre religióse şi în zorile culture nóstre naţionale, înălţăm ton de bucurie şi imn de mulţămire! Metropolia română a reînviat şi cu acésta şi Românul! Se cuvine, ca Românul drept credincĭos astă-ḑĭ să salte de bucurie, între munţĭ şi peste câmpurĭ să resune de pe buzele luĭ imn de laudă şi de veselie, căcĭ ochiĭ luĭ vĕd astă-ḑĭ mântuirea sufletuluĭ sĕŭ de scârbă şi necaz»! Toţĭ bărbaţiĭ de vaḑă, apreciatorĭ aĭ acestuĭ mare fapt recunosc unanimĭ, că numaĭ atât de ar fi făcut Şaguna, tot ar fi rĕmas numele luĭ nemuritor în istoria poporuluĭ român greco-oriental.

De aicĭ înainte Şaguna 'şĭ pune întréga luĭ fiinţă pentru înflorirea bisericiĭ şi prin acésta pentru binele poporuluĭ până ce în ḑiua de 16 Iunie 1873 îşĭ dă obştescul sfîrşit, după ce conduse biserica peste 27 anĭ ca vicar, episcop şi mitropolit! Plâns a fost el de întregul popor român, dar în deosebĭ de cel greco-oriental de peste munţĭ, pentru care a lucrat ca un adevĕrat trimis al luĭ Dumneḑeŭ. Plâns a fost el şi va maĭ fi încă plâns, fiind-că el a întrupat în sine tóte darurile poporuluĭ român din acele laturĭ, pe care pe unele le-a realisat ĭar altele n'aŭ maĭ putut fi realisate fără el!

Să intrăm însă cu studiul maĭ aprópe în viéţa cea plină de fapte marĭ a luĭ Andreĭ Şaguna, ca să ne putem convinge maĭ bine de măreţia figuieĭ sale, ca să ne putem convinge maĭ bine de faptul, că aşa viéţă plină de róde pentru biserică şi popor ca a luĭ Şaguna, puţine se pot găsi în istoria întreguluĭ neam românesc!

G...

(Va urma).

MASSILLON.

Ioan Baptist Massillon [1]), născut 1663 şi mort 1742, este cel din urmă mare predicator din timpul luĭ Ludovic XIV. In timpul când el veni la curtea regală, Bossuet şi Bourdaloue muriseră deja, ĭar Flechier trăĭa retras la episcopatul sĕŭ.

Timpul cel strălucit al luĭ Ludovic, cuvîntările cele alese pronunţate în acest timp, n'aŭ rĕmas fără influenţă asupra oratorilor de atuncĭ. Orĭ-care voĭa ca să imiteze, în cuvîntarea sa, strălucirea timpuluĭ, pompa oratorică a luĭ Bossuet, însă mulţĭ căḑură în afectaţiune şi oratoria de anvon deveni întócmaĭ ca o damă cochetă, care, pentru că natura n'a îngrijit ca să 'ĭ dea un chip frumos, nu se ruşinéză ca să alerge în tóte drogheriile ca să cumpere dresurĭ, pomadă şi pudră. Massillon se plângea fórte mult de acéstă degenerare a oratorieĭ şi declară, că atuncĭ când el va prédica, va predica alt-fel şi în adevĕr că şi-a ţinut cuvîntul. El se îngrijĭa fórte puţin de dicţiune şi de figurile oratorice şi căuta maĭ mult să vorbéscă într'un mod simplu şi cu demnitate şi reuşi în aşa grad, că renumitul actor Baron, în urma uneĭ cuvîntărĭ a luĭ Massillon, se exprimă ast-fel: «Noĭ suntem numaĭ comedianţĭ, însă ascultaţĭ aicĭ un orator». El a fost chemat adésea orĭ la curte şi Ludo-

1) Ioseph Lutz. Chrisostomus und die übrigen Kirchlichen Redner.

vic XIV îĭ vorbĭa ast-fel: «Când te ascult vorbind sunt singur nemulţumit de mine însumĭ». Talentul sĕŭ oratoric a făcut ca timpurile luĭ Bossuet şi Bourdaloue să se maĭ prelungéscă.

Demnitatea de orator căută să o susţie prin o expunere hotărîtă a convingerilor sale, prin o descoperire fără cruţare a vieţiĭ celor marĭ şi prin o ĭubire neschimbăcĭósă către popor. Cele ḑece cuvîntărĭ ale sale pentru Ludovic XV, care atuncĭ era un copil de nouĕ anĭ, sunt satire tot aşa de puternice ca şi acele ale luĭ Juvenal, nu prin aceea că batjocoresce cugetările cele frivole şi întreprinderile nobililor, ci pentru că arată cu o adevĕrată inspiraţie netemeĭnicia acelora, faţă de ceea ce e în realitate este adevĕrat şi contribue la mulţumirea sufletéscă. Cuvîntarea sa asupra viţiilor şi virtuţiilor celor marĭ, cuvîntarea sa către soldaţĭ cu ocasiŭnea sfinţireĭ steagurilor regimentuluĭ Catinat, în ce privesce tăria expresiunilor, staŭ alăturea cu cele maĭ însemnate cuvîntărĭ de acest gen. In o cuvîntare a sa se adreséză ast-fel către Ludovic XV: «Nu victoriile contribuesc la mărimea unuĭ rege, ci ĭubirea către poporul sĕŭ; ĭubesce poporul tĕŭ şi ascultă cu plăcere acest cuvînt, supuşiĭ tĕĭ te ĭubesc şi ĭubirea trebue rĕsplătită tot cu ĭubire». «Nu eştĭ dator să daĭ nimănuĭ socotéla, ḑic linguşitoriĭ, însă acéstă socotélă o aştéptă întréga Francie şi Europa; sunteţĭ stĕpân pe faptele vóstre, însă numaĭ după nume, dacă nu sunteţĭ virtuos; totul vĕ este permis, însă nu trebue să faceţĭ tot ceea ce voiţĭ; puteţĭ să nu vĕ interesaţĭ de conducerea statuluĭ, însă atuncĭ veţĭ deveni ca aceĭ regĭ leneşĭ, carĭ aŭ numaĭ numele de rege». Nicĭ una din greşelile celor marĭ nu aŭ fost cruţate de dînsul: «Renumele şi puterea vóstră vĕ póte ajuta mult, când voiţĭ să daţĭ un exemplu bun, să apăraţĭ şi să recompensaţĭ virtutea, experienţa însă probéză contrariul: curtea este centrul tuturor pasiunilor, oraşul e o Ninive păcătósă; ceĭ marĭ aŭ nevoe de lapte şi cer mâncare de la noĭ; noĭ trebue să le vorbim limba înţelepcĭuniĭ, ca şi cum am vorbi cu ómeniĭ perfecţĭ». El îĭ mustră cu deosebire pentru mândria strămoşéscă, pentru egoismul lor, pentru aversiunea contra religiuniĭ, şi ipocrisia lor: «Pentru că causaţĭ nenorocirĭ, voĭ sunteţĭ Antichrist, Christos a mântuit pe ómenĭ, voĭ însă îĭ aruncaţĭ în co-

rupţiune; Christos şi-a adunat adoratorĭ şi voĭ îĭ goniţĭ; Christos a rescumpĕrat sufletele prin sângele sĕŭ, voĭ îĭ răpiţĭ proprietatea sa: Christos mântuesce sufletul, voĭ îl conrupeţĭ; el este drumul, voĭ sunteţĭ cursa; el este păstorul, voĭ sunteţĭ lupul cel răpitor». «Voĭ socotiţĭ mărimea vóstră după secolele carĭ s'aŭ scurs, după titlurile de onóre pe carĭ le-a posedat un altul, după fapte pe care nu le-aŭ efectuat eĭ, după statuĭ pe care timpul le-a sfărîmat, eĭ cred că sunt cu atât maĭ marĭ cu cât timpul ne arată maĭ mult sfărîmăturĭ ale vanităţiĭ lor». «Ateismul servă astă-ḑĭ ca renume, e un titlu pe care cine-va îl socotesce ca o onóre, un merit prin care se dobândesce intrarea la ceĭ marĭ; ateismul măresce strălucirea celor marĭ şi înobiléză plebea cea ordinară. Dumneḑeul ceruluĭ e batjocorit pe faţă şi în deplină libertate». «Să 'mĭ arate cine-va numaĭ o singură familie în care posturile sunt păzite tot mereŭ; să mi se arate o masă pe care să nu se afle mâncărĭ oprite; poruncile se calcă pe faţă; noĭ purtăm crucea viţiilor nóstre, mândrieĭ nóstre, a duşmănieĭ, crucea lumiĭ, a diavoluluĭ şi nicĭ de cum crucea luĭ Christos, care nu e aşa de amară». «Gloria vóstră v'a îmulţit viţiile; maĭ mult extravaganţele vóstre vĕ deosibesce de plebee, de cât posiţia vóstră înaltă. Credeţĭ că aveţĭ să faceţĭ vre o escepţiune? Dumneḑeŭ, óre, să conserve asprimea judecăţilor sale numaĭ pentru ceĭ săracĭ?».

«Părăsiţĭ de Dumneḑeŭ, eĭ sunt un joc al pasiuniĭ lor, martorĭ iluştri aĭ necesităţiĭ unuĭ Dumneḑeŭ, o probă că pe pămênt nu este nicĭ o fericire de cât în virtute. Inventaţĭ tóte modurile de distracţiĭ sensuale, imaginaţi-vĕ voluptăţĭ or cât de fine voiţĭ, aruncaţi-le în vasul de topit, din acest amestec nu va eşi nimic de cât ceva desgustător».

El combate linguşirea şi trădarea care aveaŭ loc la curte; «Temerea de Dumneḑeŭ, trădătoriĭ o numesc ipocrisie, bravura, fanfaronadă, abilitatea e considerată ca ambiţiune; nimic nu e recunoscut, nicĭ ḑelul pentru patrie, nicĭ întreprinderile fericite, nicĭ nobleţea nasceriĭ şi acéstă limbă criminală e limba curţiĭ, ea predomină în societate; se laudă viţiul şi acésta se consideră ca o onóre; nu e patria pe care eĭ o ĭubesc, ci invidia». «Linguşitorul, ḑice el în o altă cuvîntare, înlătură orĭ-ce limbă a adevĕruluĭ, pe când toţĭ

scim tot ce se petrece în regat, numaĭ monarhul e singurul strein în regatul sĕŭ, luĭ i se ascunde pierderea şi i se pune înainte profitul, miseria publică i se arată micşorată; linguşirea face din sceptru un jug greŭ». «Cât de despreţuit este un orator care linguşesce! Când extravaganţele linguşitoruluĭ face să se bănuiască renumele sĕŭ, atuncĭ linguşirea nu are o atracţiune aşa de mare; când însă ea apare sub acoperişul virtuţiĭ, atuncĭ este periculósă. Cât de despreţuitor lucru este, când singurul mijloc prin care póte ca adevĕrul să pătrundă la rege, este o lumină înşelătóre, când cuvîntul luĭ Dumnedeŭ cel înalt şi sublim i se anunţă în limba curţiĭ cea târâtóre şi linguşitóre, când ómeniĭ curţiĭ întâlnesc linguşitorĭ, unde aŭ eĭ să găséscă pe un Ambrosiu». «E cu totul departe ca panegiricile cumpărate să facă nemuritóre onórea principilor, ele eternisésă numaĭ infamia oratoruluĭ». «Noĭ chiar de pe amvon îndulcim rigórea poruncilor sfinte prin întîmplărĭ omenescĭ ne temem să combatem ceea ce trebue să combatem, sub pretextul ca să nu ne ridicăm cu totul contra adevĕruluĭ, noĭ arătăm adevĕrul sub o formă cu totul necunoscută».

Cu privire la viaţa din lagăr Massillon se exprimă astfel: «Ómeniĭ mor în lagăr din causa viţiuluĭ şi a corupţiuniĭ. Spăimântător destin! La aceia către care eŭ vorbesc, acésta este ceva obicĭnuit». Despre moravurile conrupte ale timpuluĭ el dice: «Muriĭ sunt deschişĭ, inamicul se apropie, pustiirea umple oraşele şi satele, poporul suspină de greutatea impositelor, Francia se află în doliŭ De unde? Mănia luĭ Dumnedeŭ s'a revărsat asupra credincioşilor fără moralitate, asupra nobililor fără religiune, preoţilor fără temere de Dumnedeŭ, femeilor fără ruşine. El vede demoralisarea celor marĭ, localurile de corupţiune, el privesce din înălţimea sa cea sfîntă».

Pentru popor arată Massillon o iubire neţărmurită: «Un principe care domnesce peste popor, trebue să-l şi cunóscă, un principe care nu judecă singur, nu e la locul luĭ, meritul nu se recunósce, ómeniĭ ceĭ rĕĭ dobândesc posturile de onóre cele maĭ însemnate, pe când ceĭ bunĭ rĕmân înapoĭ. Activitatea însemnată a unuĭ principe nu constă în aceea că el să se găséscă în tot-d'auna în capela sa; ci ca să cunóscă poporul şi ţara sa. Rege, nu te încrede acelor-

carĭ îţĭ yorbesc de prosperitatea poporuluĭ, ceea ce complace regenţilor, este maĭ cu sémă nenorocirea supuşilor sĕĭ». «Regiĭ trebue să acorde tuturor intrare la dînşiĭ, legile nu pot în tot-d'auna să apere de nedreptate, nenorociţiĭ nu cutéză să invóce scutul legilor. Iubirea popórelor către principĭ este momentul etern. Acel principe e mare, care caută fericirea sa în acésta, care este un om al poporuluĭ şi consideră inima poporuluĭ ca comóra cea maĭ preţiósă, socotesce pe supuşĭ ca pe copiiĭ sĕĭ şi îşĭ întrebuinţéză puterea sa spre fericirea lor. Sire, ĭubesce poporul şi ascultă cu plăcere acest limbagiŭ. Un principe care îşĭ stăpânesce pasiunile sale şi învaţă prin sine însuşĭ cum să domnéscă asupra altora, faţă cu puterea sa are numaĭ grijĭ, e mişcat maĭ mult de greşelile sale de cât de laudele ce i se aduc, care nu are nicĭ o margine de cât dorinţa şi cu tóte acestea îşĭ ĭa regula ca margine, pasiunilor căruĭa fie-care servesce şi cu tóte acestea se îngrijesce numaĭ de binele poporuluĭ, care póte să facă abus de tóte şi cu tóte acestea se abţine şi de la cele permise, care e înconjurat de tóte lucrurile atrăgĕtóre şi totuşĭ nu ĭubesce de cât virtutea acésta este priveliştea cea maĭ frumósă pe care póte să o procure credinţa lumiĭ». Şi dupĕ ce Massillon a pus tóte acestea înaintea ochilor regeluĭ şi e aprópe să sfârşéscă cu admoniţiunile sale, îşĭ ĭa rĕmas bun de la dînsul cu următórele cuvinte: «Să fiĭ aşa de mare cât te ĭubim noĭ. Acestea nu sunt numaĭ dorinţele mele, ci ale multora, acésta este dorinţa piosuluĭ principe, care v'a dat nascere, dorinţa acelora carĭ m'aŭ audit, dorinţa întreguluĭ popor. Dómne, poţĭ tu să-ţĭ închidĭ ochĭul milostiviriĭ tale? Privesce din înălţimea ta, te aĭ supărat îndeajuns, trimite-ne şi dile de bucurie, fă din rege un părinte al poporuluĭ, un protector al Bisericiĭ, un model de moravurĭ, fă-l maĭ mult pacificător de cât cuceritor, maĭ mult judecător de cât spaĭma vecinilor, ascultă aceste dulcĭ şi drepte rugăcĭunĭ».

Acéstă vorbire îĭ inspiră luĭ cea maĭ adâncă consciinţă de deşertăcĭunea a tot ceea ce e pământesc: «Eŭ, în afară de tine, nu m'am folosit de nicĭ o plăcere adevĕrată, dice el. O recunosc astă-dĭ şi prea măresc gloria ta».

Motivul pentru care el desaprobă aşa de aspru viaţa nobililor este, pentru că primele înclinaţiunĭ ale acestora trebue

să fie către virtute: «Educația, instrucțiă, averea, stabilesc drumul către virtute. Inzestraţi cu acestea cine-va ar trebuĭ să-şĭ învingă maĭ uşor pasiunile sale. Speranţele uneĭ fericirĭ marĭ nu zdrobesc inima. Temerea de ómenĭ nu trebue să conducă la ipocrisie. De aceea eĭ sunt maĭ puţin de scuzat, când nu daŭ probă de cugetărĭ maĭ înalte şi de moravurĭ curate».

Massillon poseda, ca şi Bourdaloue, o adâncă cunoscinţă a inimiĭ omenescĭ, pe care, după cum singur o spune, o câştigase prin contactul continuu cu ómeniĭ. Aceste cunoscinţe es în relief în sfaturile sale şi în cugetările sale asupra diferitelor subjecte morale. Nicĭ un sentiment nu este, orĭ cât ar fi de profund, pentru care el să nu pótă găsi expresiunile propriĭ. Ceea ce cugetă şĭ simte cel mândru ca şi cel umilit, cel liniştit ca şi cel violent, amicul fals ca şi adevĕratul amic, cel credincĭos ca şi cel necredincĭos, cel care şĭ-a corectat erorile şi s'a reînoit prin creştinism, starea sufletéscă a acestora e descrisă cu o veritate şi profunditate uĭmitóre. Cuvîntarea sa «cine-va trebue să fie mare saŭ să devie mare, dacă voesce să fie creştin» e plină de reflexiunĭ frumóse: «Ómeniĭ sunt vanitoşĭ şi ceea ce fac o fac din egoism; prin laudele ce eĭ le aduc altora, eĭ daŭ să se înţelégă că cine-va trebue să aĭbă consideraţiune către dînşiĭ». «Religiunea se află cu atât maĭ puţin la aceĭa carĭ vorbesc în tot-d'auna despre religiune. Cine-va află veritatea numaĭ de cât, când o caută în mod conscincĭos; pentru ca să o găséscă nu trebue nicĭ să se cufunde în adîncimĭ, nicĭ să se ridice la înălţimĭ, trebue să o căutăm în noĭ. Orĭ-ce indoĭală trebue să dispară înaintea luminiĭ; cu cât cine-va se îndoesce maĭ mult, cu atât îndoĭala cresce. O dată raţiunea abătută de la adevĕratul drum, nu maĭ póte să se reţină şi eresia, la început timidă şi fricósă, nu maĭ observă nicĭ măsură nicĭ ţintă; raţiunea care voĭa la început să îndrepteze religiunea acum nu maĭ scie de nicĭ una şi voind să se ţie de cuvintele scripturiĭ, ajunge la închipuirĭ fantastice. Nu, credinţa e singura care ţine pe om. Maĭ departe nu maĭ e nicĭ un drum sigur, când raţiunea nu maĭ are nicĭ un frâŭ, erórea nu maĭ are asemenea nicĭ o margine».

Cestiunĭ filosofice nu abordéză de cât rar, şi nu cu de-

plin succes. Cuvîntarea sa asupra adevĕrurilor religiuneĭ creştine nu convinge pe acela care cere probe filosofice, ĭar cel care crede nu are nevoe de aceste probe, care sunt luate parte din raţiune, parte din experienţă şi sunt expuse saŭ în mod practic saŭ abstract. «Credinţa, ḑice el, nu raţiunea fórméză principiul creştinuluĭ; raţiunea conduce la credinţă, însă nu o crează; în credinţă se află asemenea o raţiune şi chĭar una maĭ bună, căcĭ se raportéză la importanţa aceluĭa în care cine-va crede, la basa credinţeĭ. Religiunea nóstră se bucură de o mare vasă, pentru că datéză din timpurile cele maĭ vechĭ şi s'a arătat triumfătóre faţă de judaism şi păgânism. Subjectul este cel maĭ înalt, pentru că conţine cele maĭ curate noţiunĭ despre Dumneḑeŭ şi cele maĭ măreţe despre ómenĭ, pe când religiunea păgână conţine cel maĭ josnic antropomorfism. Basa creştinismuluĭ este cea maĭ sublimă, pentru că pentru present, presintă forma cea maĭ perfectă, pentru viitor promisiunile cele maĭ frumóse, ĭar pentru esecutarea învĕţăturilor oferă modelele cele maĭ măreţe. In religiunea păgână raţiunea e slabă şi acésta arată necunoscinţa păgânilor de natură şi de ómenĭ; coruptiunea o arată însăşĭ învĕţăturile luĭ Socrate şi Plato asupra căsătoriĭ; neconstanţa se arată prin aceea, că în fie-care timp se aflaŭ alte ḑeităţĭ, alte sisteme, aşa s. e. o dată a predominat sistemul dinamicilor, altă dată al mecanicilor, saŭ al atomiştilor şi dialecticilor.

In felul de expunere al adevĕrurilor morale, Massillon procedéză aprópe tot aşa ca şi Bourdaloue. Plecând de la acéstă idee: «Adevĕrul are atracţiunea sa proprĭe şi dupĕ un timp maĭ scurt saŭ maĭ lung reuşesce a convinge orĭ ce spirit înţelept şi înalt, pasiunea póte să orbéscă pentru un timp óre-care, etatea póte să seducă, exemplul póte să rătăcéscă pe cine-va, cuvîntările cutezătóre pot să uĭméscă, totuşĭ însă adevĕrul triumfă. Lucrul de nimic e înlocuit prin ceva maĭ înalt, căcĭ orĭ-cine doresce ceva sigur. Numaĭ un cap superficial póte se persiste în a fi înşălat, lumea póte să seducă numaĭ capete slabe». Plecând de la aceste ideĭ, el expune maĭ mult lipsurile vieţeĭ creştine, de cât mijlócele de perfecţionare; urmăresce până în adîncime pe fie-care pasiune şi poftă, şi dupĕ ce a întrebuinţat cea maĭ mare parte din timp cu acésta, puţin îĭ maĭ rĕmâne ca să umple

cu ceva bun golul ce l'a făcut. Din ultimele sale cuvinte reese liniştea consciinţeĭ, bucuria inimiĭ şi acea consolare naturală pe care o oferă virtutea creştină.

Voind să combată absolutismul, el se exprimă ast-fel: «Ce póte să egaleze cu plăcerea de a se face iubit! Cine-va nu are nevoe de monumente spre a se face nemuritor. In inima fie-căruĭ supus se află un monument maĭ durabil ca oţelul şi marmora; numele unuĭ cuceritor e scris pe marmoră, acela însă al unuĭ părinte al patrieĭ e scris în inimă». In o altă predică a sa el ḑice: «Christos e rege care móre pentru popor şi cere numaĭ ca voĭ să 'l iubiţi; el cuceresce lumea pentru Dumneḑeŭ; se luptă pentru el; victoria e sigură; el e rege cu insigniĭ sângerânde; el nu privesce tronul ca scaun al plăceriĭ, el e rege pentru ca să domnéscă asupra inimilor, e rege care aduce fericire şi pace».

Argumentaţiunea sa nu e aşa de tare şi dialectică ca aceea a luĭ Bourdaloue; el influenţéză maĭ mult asupra sentimentuluĭ, de cât asupra minţiĭ; voesce maĭ mult să îmóe inimile şi e convins că cele maĭ bune şi maĭ puternicĭ argumente nu póte să miscé o inimă tare, iar cuvintele mişcătóre îşĭ croesc maĭ repede drumul către inima omenéscă, de cât desvoltarea logică. Amvonul nu este, după părerea luĭ Massillon, locul pentru o argumentaţie dialectică, ci numaĭ pentru expunerea de ideĭ şi sentimente carĭ trebue să entusiasmeze şi să transporte inimile. De aceea argumentele sale nu sunt adunate din tóte părţile, ci un singur fapt din istorie, un apel puternic făcut inimiĭ, o analisă clară în forma uneĭ descrierĭ, acesta e tot secretul argumentaţiuniĭ sale. «Dacă aş voi să probez», ḑice el în cuvîntarea sa asupra numĕruluĭ celuĭ mic al celor aleşĭ, «că numĕrul celor aleşĭ e fórte mic, v'aş pune înainte micul numĕr al celor aleşĭ din Vechĭul Testament pe Noe, Abraam, Lot, Iov, v'aş aduce aminte de maximele Evangelieĭ şi ale profeţilor, însă spre ce folos? Aş turbura inimile vóstre, fără ca să vĕ învĕţ ceva. Acesta e motivul pentru care eŭ întreb inima vóstră». «Dacă aş voi», ḑice el în cuvîntarea sa asupra postuluĭ, «să probez necesitatea postuluĭ, aş merge până în primele timpurĭ ale creştinismuluĭ şi aş arăta cum s'a ridicat Biserica în sînul postuluĭ, aş arăta cum aŭ postit apostoliĭ în Ierusalim, cum primiĭ creştinĭ şi chĭar le-

giunile creştine s'aŭ supus postuluĭ, aş arăta că tiraniĭ tocmaĭ pentru acésta admiraŭ pe creştinĭ, că inamicul cel rĕŭ tocmaĭ acéstă virtute căuta să o înmormînteze de la început, însă eŭ nu vorbesc cu ómenĭ carĭ se revoltă contra necesităţiĭ postuluĭ, ci carĭ numaĭ îl negligează». Voesce el să probeze că talentele cele marĭ, la ceĭ fără Dumneḍeŭ, aŭ contribuit numaĭ la corupţiune, atuncĭ pune înainte istoria şi arată cum aşa numiţiĭ dascălĭ aĭ lumiĭ aŭ lăsat în urma lor scrierĭ nedemne, aŭ provocat desbinărĭ; cum un singur om (Cromvell) s'a ridicat peste ruinele patrieĭ sale, a sfărîmat libertatea unuĭ popor şi a ţintit să dobândéscă demnitatea regală. «Ast-fel de ómenĭ voesc maĭ bine, ca Samson, să fie acoperiţĭ în dărîmăturĭ, de cât să nu utilisese talentul lor». Căutând să arate că în virtuţile omenescĭ nu este nicĭ o siguranţă, vorbesce ast-fel: «Pentru că ele sunt formate în ĭubirea de onóre, în acésta îşĭ găsesc şi mormîntul, pentru că se nasc ca să atragă atenţiunea lumiĭ asupra lor, ele se sting ca o lumină falşă, pentru că se bazéză pe judecata omenéscă, ele cad împreună cu acéstă pârghie slabă, pentru că sunt fructe triste ale egoismuluĭ lor, ele rĕmân constante sub conducerea schimbăcĭósă a celor maĭ marĭ, pentru că sunt o operă slabă a omuluĭ nu pot să susţină proba».

M. P.

Ale Fericituluĭ Teodoret Episcopul Ciruluĭ

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICEASCA

(Urmare. Vedĭ Bis. Ortodoxă Română, No. 8).

CAP. XII.

Despre sĕvîrşirea luĭ Gratian, şi despre tirania (adică nelegiuită apucare de stĕpânire) a luĭ Macsim.

Iar de vreme ce cel ce aŭ arătat vitejie în rĕzbóe, şi cetăţile înţelepţeşte cu dreptate le îndrepta, din vrăjmăşie s'aŭ sĕvîrşit, şi copiĭ moştenitorĭ împĕrăţieĭ nelăsând, ci un frate tînĕr atuncĭ de un nume cu tatăl, Maxim dar óre-carele defăimând tinerţele luĭ Valentinian, aŭ răpit ocârmuirea Apusuluĭ.

CAP. XIII.

Despre Iustina soţia luĭ Valentinian, şi despre vrăjmăşia vieţiĭ luĭ Amvrosie.

Intru acea vreme Iustina, soţia mareluĭ Valentinian, şi maĭca tînĕruluĭ Valentinian, seminţile cele ce din vechĭ le-aŭ primit ale arieneştiĭ învĕţăturĭ, le-aŭ făcut arătate fiuluĭ sĕŭ, că fierbinţéla credinţeĭ soţuluĭ sĕŭ ţiind'o, în tótă vremea s'aŭ silit ale ascunde. Iar frăgezimea cugetărilor fiuluĭ sĕŭ lesne trasă vĕdênd'o, aŭ cutezat a-ĭ descoperi amăgirea.

Iar acesta sfătuirile maĭceĭ socotindu-le de folositóre. Că privind la amăgitura firiĭ (ca peştele la nadă) undiţa cea aducĕtóre de mórte nu o vedea. Luĭ Amvrosie maĭ întâĭ ĭ-aŭ descoperit cuvinteĭe cele despre acestea, socotind că pre acesta de-l va înduplica, pre ceĭ-l-alţĭ cu lesnire îĭ va birui. Amvrosie însă ĭ-aŭ adus aminte de buna cinstire de Dumneḑeŭ a tatăluĭ luĭ, şi îl ruga să păzéscă sórta neră̆şluită care o aŭ primit. Il învĕţă încă şi osebirea dogmelor, şi cum că cele ale nóstre se potrivesc cu învĕţătura Domnuluĭ şi cu propoveduirile apostolilor, ĭar cele-l-alte sunt desăvîrşit protivnice, şi luptătóre duhovniceşteĭ legĭuirĭ. Iar tînĕrul, şi ca un tînĕr, aţâţat de o maĭcă amăgită, nu numaĭ nu primea cele ce i se ḑicea de acela, ci s'aŭ făcut plin de mânie, şi cu regementurĭ de într'armaţĭ şi toporaşĭ aŭ încunjurat bisericésca ogradă. Iar fiind-că pre vitézul acel prea mare nimic l'aŭ înspăĭmântat cele ce se făcea de acela, că momâĭ de spaĭmă le socotea acesta, ci se pun de óre-cariĭ să sperie copiiĭ, atuncea dar cumplit mâniindu-se, viderat ĭ-aŭ poruncit să ĭasă afară din sfinţitele îngrădirĭ. Iar el a ḑis, de voe nu o voĭŭ face, nicĭ staulul oilor îl voĭŭ vinde lupilor, nicĭ Dumneḑeésca Biserică o voĭŭ preda nicĭ celor ce hulesc pre Dumneḑeŭ. Iar ţie de ţi se pare a mĕ omorî, înlăuntru, înfige în mine sabia, orĭ suliţa. Că cu bucurie voĭŭ primi o junghiere ca acésta.

CAP. XIV.

Despre cele ce s'aŭ arătat luĭ Valentinian de către Maxim tiranul.

Vreme însă îndestulă trecênd, a aflat Maxim cele ce se cutéză împrotiva propoveduitoruluĭ adevĕruluĭ celuĭ cu mare glas, şi aŭ scris luĭ Valentinian, să înceteze de rĕsboĭul cel asupra buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ poruncindu-ĭ, şi sfătuindu-l a nu strica părintésca buna cinstire de Dumneḑeŭ. Aŭ adus încă şi îngrozire de rĕsboĭŭ de nu s'ar înduplecа. Incă şi lucrul aŭ pus asupra cuvintelor, că óstea

ridicând'o, aŭ năvălit asupra Mediolanuluĭ, unde acela petrecea. El însă aflând năvălirea, fugind s'aŭ dus în părţile Ilirieĭ, cu cercarea înţelegênd ce a dobândit din sfătuirea cea de maĭcă.

CAP. XV.

Despre scrisorile împĕratuluĭ Teodosie pentru acesta.

Inştiinţându-se însă Teodosie pre lăudatul împĕrat, atât de cele de împĕratul lucrate, cât şi de cele scrise de tiranul, aŭ scris tînĕruluĭ celuĭ fugar, că nu ar trebuĭ a neminuna, dacă fuga împĕratuluĭ, saŭ însoţit cu stăpânirea tiranuluĭ. Că împĕratul s'aŭ oştit asupra buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ ĭar, tiranul o aŭ ajutat, şi ceĭ ce pre acésta nu o bagă în sémă, fuge gol. Iar cel cu acésta înarmat stăpâneşte pre cel golit. Că cu buna cinstire de Dumneḑeŭ s'aŭ întărit legĭuitorul aceşteĭa. Decĭ acestea depărtat fiind le-aŭ scris. Şi fiind-că aŭ aflat de fugă aŭ venit spre ajutor, şi împĕrăţia sa lăsând'o ĭar la acestuĭa viind aŭ vĕḑut, maĭ întâĭ adecă ĭ-aŭ adus vindecare sufletuluĭ, şi bóla ceea ce ĭ se adăusese a păgânătăţiĭ o aŭ gonit, şi la buna cinstire de Dumneḑeŭ cea părintéscă l'aŭ întors. Apoĭ chizăşluindu-l să îndrăsnéscă, şi asupra tiranuluĭ oştiindu-se, fără vărsare de sânge aŭ dat tînĕruluĭ împĕrăţia, ĭar pre tiranul l'a omorît. Că a nedreptăţi aŭ socotit, şi a călca tocmelele cele făcute către Gratian de nu va pedepsi pre ucigaşiĭ luĭ.

CAP. XVI.

Despre Amfilofie Episcopul Iconieĭ.

Iar dupĕ întórcerea de acolo, aŭ venit minunatul Amfilofie, de carele de multe orĭ am pomenit rugând pre împĕratul Theodosie a se isgoni etériile Arienilor de prin ce-

dăţi. Iar împĕratul maĭ cumplită prepuind cererea nu o aŭ primit. Iar pre înţeptul Amfilofie îndată tăcând, aŭ aflat o mehanică vrednică de pomenire. Că îndată intrând în curţile împĕrăteştĭ, şi vĕdênd pre Arcadie fiul împĕratuluĭ lângă el şedênd, că de curînd se hirotonisise acesta împĕrat, pre însuşĭ Impĕratul bătrîn dupre obiceĭŭ l'a urat, ne urat însă lăsând pre fiul. Iar împĕratul socotind că Amfilohie a uĭtat, ĭ-a poruncit să se apropie să sărute pre fiul. Iar el a dis că nu trebueşte luĭ cinstea ceea ce se aduce de dînsul. Atuncĭ împĕratul scârbindus-e aŭ dis că a sa ocară este necinstea fiuluĭ. Atuncea dar prea înţeleptul Amfilohie, descoperi scoposul lucruluĭ ce s'aŭ făcut, şi strigând aŭ dis: vedĭ o împĕrate, cum nu suferĭ necinstea fiuluĭ, ci pentru afronturile cele ce se fac luĭ te mâniĭ cu amar. Crede dar că şi Dumnedeul a tóte de ceĭ ce hulesc pre fiul luĭ cel unul născut se îngreţoşază, şi ca pre nişte nemulţămitorĭ către făcătorul de bine şi mântuitorul îĭ urăşte. Aşa înţelegênd împĕratul şi cele ce s'aŭ făcut, şi cele ce s'aŭ dis mirându-se, îndată aŭ scris lege oprind pre societăţile ereticilor. Dar însă nu e lucru lesnicĭos a scăpa de tóte cursele obştesculuĭ vrăjmaş al neamuluĭ. Că de multe orĭ cine-va scăpând de patima înverşunăriĭ, cade în cursa lăcomieĭ de averĭ, ĭar şi de acésta de va scăpa, de alurea isbucneşte prăpastia zavistieĭ. Şi preste acésta încă de va sări ĭarăşĭ, află cursa mânieĭ întinse înaintea sa. Şi altele încă nenumĕrate împedicărĭ pune înaintea ómenilor, vânându-ĭ spre peire. Şi patimile trupuluĭ le are el slujindu-ĭ la mihanicile cele de dînsul meşteşugite împrotiva sufletuluĭ. Ci singură mintea cea privighitóre birueşte, cu plecarea cea către cele Dumnedeeştĭ stricând şirul meşteşugirilor luĭ. Decĭ şi minunatul împĕratul acesta împărtăşit fiind de omenésca fire, era părtaş şi patimilor, şi mânieĭ ceĭ drepte nemăsurare adăogându-se, aŭ lucrat o patimă crudă şi fără de lege. O voiŭ spune şi acésta însă pentru folosul celor

ce vor citi. Că nu e numaĭ pricinuitóre de prihană, minunatuluĭ împĕrat, ci şi laudă prea vrednică de pomenire.

CAP. XVII.

Despre junghierile cele ce s'aŭ făcut în Tesalonic, şi despre îndrăznéla Episcopuluĭ Amvrósie, şi despre buna cinstire de Dumnedeŭ a Impĕratuluĭ.

Thesalonicul este o cetate mare şi locuită de mulţĭ ómenĭ, aflându-se în parte neamuluĭ Macedonesc, şi povĕţuitóre fiind a Thesalieĭ şi a Ahaeĭ, încă şi al altor multor neamurĭ câte aŭ ocârmuitorĭ pre Iparhul Iliriilor, în acéstă făcêndu-se óre-care rebelie, s'aŭ batjocorit şi s'aŭ târît óre-cariĭ din stăpâniĭ boerĭ. Iar împĕratul aprindêndu-se de mânie de către ceĭ ce ĭ-aŭ vestit, nu aŭ suferit pornirea mânieĭ, nicĭ cu zăbava cuvîntărimeĭ aŭ oprit pornirea luĭ. Ci cu acésta aŭ dat hotărîre pedepseĭ acestuĭa, şi aŭ poruncit acéstă stăpânire acela luând'o, ca un însuşĭ de sine legiuitor şi tiran rupând legătura şi fugând de cumpăna socotinţeĭ, nedrepte săbiĭ aŭ golit aupra tuturor, şi pre nevinovaţĭ aŭ ucis împreună cu ceĭ vinovaţĭ, că 7000, precum dic s'aŭ omorît, nicĭ judecată urmând, şi împreună cu ceĭ ce aŭ cutezat acele fapte s'aŭ osândit şi ceĭ nevinovaţĭ, ca într'o vreme de seceriş toţĭ împreună ca nisce spice tăindu-se.

Acéstă osîndă şi primejdie plină de tânguire audind'o Amvrosie acela, de carele de multe orĭ am pomenit, viind împĕratul la Mediolan, şi dupre obiceiŭ vrând să între în Dumnedeéscа Biserică, întimpinându'l afară de pridvorul Bisericeĭ, l'aŭ oprit de a păşi preste sfinţitele pragurĭ dicêndu'ĭ unile ca aceste. Nu sîmţeştĭ, precum se cuvine o împĕrate, mărimea vărsăriĭ de sînge care o aĭ făcut, nicĭ dupĕ încetarea mânieĭ cugetarea nu aŭ cunoscut ce aĭ cutezat. Că nu te lasă póte puterea împĕrăţieĭ a cunóşte pĕcatul, ci stăpânirea covârşaşte precugetarea. Decĭ trebue

a-şĭ cunóşte firea, şi mărirea eĭ şi curgerea, şi strămoşască ţărână din care ne-am făcut, şi întru care ne topim, şi nu cu flórea hlamideĭ amăgindu-te, să nu'ţĭ cunoştĭ neputinţa trupuluĭ celuĭ ce'l acopere ea. Asupra celor de o seminţie stăpâneştĭ o împěraţe, încă şi asupra celor înpreună robĭ, Că unul este stăpânul şi împěratul tuturor, ziditorul a tóte. Decĭ cu ce ochĭ veĭ vedea biserica stăpânuluĭ celuĭ obştesc? Şi cu ce picĭóre veĭ călca pragurile cele sfinte? Şi cum veĭ întinde mâĭnile din care încă curge sîngele nedrepteĭ ucideri? Cum dar cu acest feliŭ de mâĭnĭ veĭ primi prea Sf. Trupul Stăpânuluĭ? Şi cum cu acéstă gură veĭ primi sîngele cel scump, atâta sînge cu nelegĭuire vărsând pentru cuvîntul mânieĭ? Du-te dar, şi nu te ispiti cu cele al doile a creşte fără de legea cea de maĭ 'nainte, şi primeşte legătura căreĭa Dumneḑeŭ stăpânul tuturor de sus se face împreună hotărîtor. Vindecătóre este acésta însă, şi pricinuitóre de sănătate. Aceste cuvinte înţělegêndu-le împěratul, că de Dumneḑeeştĭ cuvinte acum era hrănit care sînt ale preuţilor, şi care sînt însuşite ale împěraţilor, suspinând şi lăcrămînd s'aŭ întors la curtea împěrătéscă. Şi vreme îndestulă trecênd, că opt lunĭ aŭ trecut aŭ sosit praznicul naştereĭ Mântuitoruluĭ nostru. Şi împěratul şedea în curtea împěrătéscă vărsând izvóră de lacrimĭ. Acésta privind'o Rufin, cel ce atuncea era prea mare, şi avea multă îndrăznélă, ca unul ce era maĭ apropiat, apropiindu-se 'l-aŭ întrebat de pricina lacrămilor, Iar el cu amar suspinând, şi maĭ cu deadinsul vărsând lacrămĭ, ĭ-aŭ ḑis, tu Rufine te jocĭ, rělele mele nu le simţeştĭ. Iar eŭ suspin şi mě tânguesc primejdia mea socotind'o, că slugilor adică şi cerşitorilor, slobodă le este Dumneḑeéscа Biserică, şi intră fără frică, şi staŭ înaintea stăpânuluĭ lor, ĭar mie locul acesta îmĭ este neumblat, şi pre lângă acésta cerul mi s'aŭ închis. Că îmĭ aduc aminte de stăpânescul glas, carile arătat ḑice, orĭ ce veţĭ lega pre pămênt, legat va fi în ce-

riurĭ. Iar acesta, voĭŭ alerga, aŭ ḑis, de se pare ţie şi pre arhiereŭ l'oĭ înduplica înblânḑindu'l să deslege legăturile tale. Împĕratul ĭ-aŭ ḑis: Nu se va înduplica, că eŭ ştiŭ dreptatea hotărâreĭ luĭ Amvrosie, nicĭ sfiindu-se de stăpânirea împĕrăţieĭ va călca legea Dumneḑeéscă. Insă fiind că maĭ multe cuvinte întrebuinţa Rufin făgăduind că va înduplica pre Amvrosie, ĭ-aŭ poruncit împĕratul să mérgă el maĭ degrab. Şi însuşĭ încă de nădejde bizuindu-se, ĭ-aŭ urmat maĭ încet încredinţându-se în făgăduinţile luĭ Rufin. Iar îndată Dumneḑeescul Amvrosie vĕḑênd pre Rufin ĭ-aŭ ḑis: Neruşinarea câĭnilor o răvneştĭ Rufine. Că sfătuitor făcêndu-te a uniĭ atât de marĭ vărsărĭ de sânge, ţ'aĭ ras de pe frunte ruşinea, şi nicĭ te ruşinezĭ cât de puţin, nicĭ te temĭ, atâta turbându-te asupra Dumneḑeesculuĭ chip. Insă fiind că Rufin îl ruga ḑicênd că şi împĕratul vine, de Dumneḑeésca rîvnă aprinḑându-se Dumneḑeescul Amvrosie, aŭ ḑis: Eŭ o Rufine, maĭ înainte spun că'l voĭŭ opri pre el de a păşi preste sfinţitele pragurĭ. Iar dacă împărăţia o va muta în tiranie, voĭŭ primi şi eŭ cu dulcéţă junghiere. Acestea auḑindu-le Rufin, aŭ înştiinţat prin órecine pre împĕratul de socotinţa Arhiepiscopuluĭ, şi l'aŭ sfătuit să rămâe în curtea împĕrătéscă. Iar împĕratul, în mijlocul oraşuluĭ aceste aflându-le aŭ ḑis, mĕ voĭŭ duce, şi voĭŭ primi dreptele sfătuirĭ. Şi fiind-că aŭ ajuns la sfinţitele îngrădirĭ, înlăuntru în Dumneḑeésca Biserică nu aŭ întrat. Iar cătră Arhiereŭ mergênd, că în casa cea de întâlnire acesta şeḑênd, îl ruga să se deslege de legăturĭ. Iar Arhiereul numea cutezarea tiranicéscă, şi ḑicea că Theodosie s'aŭ turbat asupra luĭ Dumneḑeŭ, şi legile aceluĭa le calcă. Iar împĕratul, nu mĕ mâniŭ, aŭ ḑis, asupra legilor celor aşăzate, nicĭ cu fără de lege doresc a păşi preste sfinţitele pragurĭ, ci pre tine te rog să deslegĭ legătura mea aducându-ţĭ aminte de ĭubirea de ómenĭ a obşteascuĭ stăpân, şi acum închide uşa, pre care stăpânul o aŭ deschis tuturor celor

ce întrebuinţază pocăinţa. Iar Arhiereul ĭ-aŭ dis: Dar care pocăinţă aĭ arătat după atâta fără de lege? Şi cu care doftoriĭ aĭ vindecat ranele cele atât de cu anevoĭa de tămăduit? Iar împěratul ĭ-aŭ dis: A tĕŭ lucru este şi a'mĭ arăta şi a drege doftoriile. Iar al meŭ lucru este a primi cele ce mi să vor da. Atuncea Dumnedeescul Amvrosie aŭ dis: De vreme ce a judeca asupra mânieĭ daĭ voe, şi nu cugetarea pre socotinţe, ce mânia o slobóde, scrie legea care pre hotărârile mânieĭ să le facă nelucrătóre şi de prisos, şi treĭdecĭ de dile socotinţile cele ucigătóre şi de spiculator să rămâe scrise, aşteptând judecata cugetăriĭ. Iar trecênd dilele acelea, ceĭ ce aŭ scris cele cunoscute să arăte cele poruncite, şi atuncea mânia încetând, în deosebĭ judecând cugetarea, va cerceta cele cunoscute, şi va vedea orĭ de sînt nedrepte, orĭ drepte. Şi de le va afla nedrepte, arătat e că va rumpe cele scrise, ĭar de le va afla drepte, va întări, şi numĕrul dilelor nu va vătăma pre ceĭ ce cunosc drept. Acéstă sfătuire împĕratul primind'o, şi prea bună a fi socotind'o, îndată aŭ poruncit a se scrie legea, şi cu slovile mâniĭ sale o aŭ adeverit. Acésta însă făcêndu-se, aŭ deslegat Dumnedeescul Amvrosie legătura. Şi prea credincĭosul împĕrat aşa îndrăznind a întra în Dumnedeésca Biserică, nu stând aŭ rugat pre stăpânul, nicĭ genunchile plěcând, ci cu faţa la pămênt cădênd aŭ slobodit Davíticescul glas, s'aŭ lipit de pămênt sufletul meŭ, vieazi-mă dupre cuvîntul tĕŭ, şi cu mâĭnile smulgându-şĭ periĭ capuluĭ, şi fruntea bătându-şĭ, cu picăturile lacrămilor udând pămêntul, sĕ ruga să dobândéscă ertare. Şi fiind că vremea cerea de a să proaduce sfinţitele darurĭ pre masă, sculându-se cu aceleaşĭ lacrămĭ saŭ suit pre trepte. Apropiindu-se însă, precum obicĭnue, aŭ rĕmas în lăuntru lângă canghele. Ci ĭarăşĭ marile Amvrosie nu aŭ tăcut, ci aŭ învĕţat deosebirea locurilor. Si maĭ întâĭŭ l'aŭ întrebat de voeşte ceva. Iar împĕratul dicênd, că aştéptă împărtăşirea Dum-

neḑeeştilor taîne, l'aŭ făcut cunoscut, slujitor întrebuinţind pre maî marile diaconilor, cum că cele din lăuntru, o împĕrate, singurî de preuţî sînt umblate, îar de ceî-l-alţî de toţî, şi neumblate şi neatinsă, decî eşî, şi împărtăşăşti-te de stare cu ceî-l-alţî, că hlamida împĕraţî face, îar nu preuţî. Şi acéstă sfătuire încă cu bucurie primind'o prea credincîosul împĕrat, aŭ înştiinţat pre Arhiereŭ, că cu sumeţie întrebuinţind aŭ rĕmas în lăuntru între canghele ci ştiind că în Constantinopol acésta se obicînueşte. Insă îî cunosc har, aŭ ḑis, şi pentru vindecarea acésta. Cu atâta de mare şi cu acest fel de faptă bună strălucea şi Arhiereul şi Impĕratul. Eŭ însă pre amândoî îî laud, pre Arhiereŭ pentru îndrăznélă, îar pre împĕratul pentru buna supunere. Şi fierbinţala rîvneî arhiereuluî, şi curăţia împĕratuluî. Iar hotarele buneî cinstireî de Dumneḑeŭ, care de la marile Arhiereŭ le-aŭ învĕţat, şi dupĕ ce saŭ întors în cetatea luî Constandin le-aŭ ţinut. Că îarăşî un Dumneḑeesc praznic, aducêndu-l pre el la Dumneḑeésca Biserică, sfinţitele darurî proaducêndu-se la Sfinţita masă îndată eşind, îar proedrul Bisericeî atuncî Nectarie fiind, întrebându-l pentru ce nu aî rĕmas înlăuntru, măniindu-se abia, aŭ ḑis m'am învĕţat osebirea împĕratuluî şi a preutuluî, abia am aflat învĕţător de adevĕr. Că pre singur Amvrosie l'am vĕḑut episcop cu vrednicie numindu-se. Atâta aŭ folosit mustrarea de la un bărbat strălucit cu fapta bună proaducêndu-ĭ-se.

CAP. XVIII.

Despre împĕrătésa Plachila.

Avea încă şi altă pricină de folos împĕratul. Că ceea ce primise jugul nunţiî înpreună cu el, adese orî îî aducea aminte de Dumneḑeeştile legî, pre sineşî maî întâîŭ cu amăruntul învĕţându-se. Că nu o aŭ învĕţat pre ea stăpânirea împĕrătéscă, ci Dumneḑeescul dor maî mult i l'aŭ

aprins. Că mărimea facereĭ de bine maĭ mare făcea pre ĭubirea cea către făcĕtorul de bine. Indată dar avea mare purtare de grije pentru ceĭ vătămaţĭ la trup, şi pentru ceĭ strîcaţĭ cu tóte mădulările, nu pre slugĭ, nicĭ pre purtătoriĭ de dajde întrebuinţindu-ĭ slujitorĭ, ci însuşĭ se făcea posluşnică lucrătóre, şi prin casele lor pogorîndu-se, şi fieşte-căruĭa dându'ĭ cele de trebuinţă. Aşa şi casele cele de străinĭ ale bisericilor cercetându-le, pre ceĭ ce zăcea bolnavĭ înseşĭ îĭ posluşea, şi de ólele cu mâncare atingêndu-se înseşĭ, şi din zemurĭ gustând şi strachina cu mâncare aducându-le, şi pâĭne frăngêndu-le, şi bucate întinḑindu-le, şi casa ridicând'o, şi cele-l-alte tóte lucrându-le, câte se socot a fi lucrărĭ de slujnice şi de posluşnice. Şi celor rănitĭ le ḑicea se priméscă slujirea, că aur a înpărţi împĕratuluĭ se cuvine. Eŭ însă pentru înseşĭ împĕrăţia slujba acésta o aduc celuĭ ce aŭ dat împĕrăţia. Şi soţuluĭ sĕŭ însă adeseorĭ obicĭnue aĭ ḑice, o bărbate, pururea ţi se cuvine să socoteştĭ, ce eraĭ de demult, şi ce eştĭ acum că acestea neîncetat aducându-ţĭ aminte, nu veĭ fi nemulţemitor către făcĕtorul de bine, şi împĕrăţia care o aĭ primit o veĭ ocârmui dupre lege, şi cu acésta veĭ mulţămi pre cela ţi o aŭ dat. Aceste cuvinte pururea întrebuinţindu-le, ca óre-care prea bună şi potrivită adapare făcea seminţele faptelor bune ale bărbatuluĭ sĕŭ.

Insă maĭ înaĭnte de bărbat saŭ săvîrşit, şi saŭ întâmplat dupĕ câtă-va vreme dupĕ săvîrşirea eĭ, un ceva de acest fel a se face care lucru aŭ descoperit ĭubirea împĕratuluĭ cea către dînsa.

CAP. XIX.

D spre revoluţia ce s'a făcut în Antiohia.

Din pricina deselor rĕsbóe aŭ fost silit împĕratul a însărcina cetăţile cu óre-care contribuţie străină.

Cetatea Antiohenilor însă acest bir nu l'aŭ suferit. Ci vĕḍênd norodul acésta, aŭ spânzurat pre străngĕtoriĭ de banĭ, şi altele aŭ făcut, care ĭubeşte mulţimea a face luând prilej de nerânduĭală, şi chipul cel de aramă al prea lăudateĭ Plachileĭ, că acesta era numele împĕrătesei, l'aŭ oborât şi în multă parte de cetate l'aŭ tărît. De aceste înştiinţindu-se împĕratul, şi măniindu-se precum era de cuviinţă, privilegiile cetăţiĭ le-aŭ stricat, şi ocărmuirea eĭ o aŭ dat cetăţiĭ ceĭ megieşite, cu acésta maĭ ales socotind ale izbândi. Că din început Laodichia zavistuia pre Antiochia. După acestea însă o îngrozea că o va şi arde, şi o va topi, şi o va preface în praf. Iar stăpânitoriĭ şi a omorî pre uniĭ, de la acésta luând cutezarea, maĭ înainte de a cunóşte împĕratul tragodia.

Acestea tóte însă împĕratul le porunci adecă, dar nu se făcea, că oprea legea care marele Amvrosie l'aŭ sfătuit se o puie, fiind dar că aŭ fost venit ceĭ ce aŭ adus îngrozirile, şi Elevih atuncea fiind voevod preste óste, şi Chesarie ocârmuitor curţii împĕrăteştĭ, Magistru însă romaniĭ numesc pre cel ce are dregătoria acésta. Toţĭ dar se aflaŭ în temere, înfricoşindu-se de îngrozirĭ. Insă nevoĭtoriĭ fapteĭ bune ceĭ ce locuĭa în pólele munteluĭ, că mulţĭ se aflaŭ atuncea şi prea bunĭ, multe sfătuirĭ aŭ făcut şi rugăcĭunĭ aŭ adus către barbaţiĭ aceĭa. Iar Machedonie pre Dumneḍeescul, nimica ştiind din cele lumeştĭ, încă şi de Dumneḍeeştele cuvinte cu totul fiind neiscusit. Ci în vârfurile munţilor petrecênd, nóptea şi ḍiua rugăcĭunĭ curate aducênd mântuitoruluĭ tuturor, nespăĭmântându-se de pornirea împĕratuluĭ, nicĭ stăpânirea celor trimişĭ luând'o în minte. In mijlocul cetăţiĭ, apucându-ĭ de haĭnă şi pre unul şi pre altul, le-aŭ poruncit să descalece de pre caĭ. Iar eĭ vĕḍênd un moşneguţ mic, cu terfe próste înbrăcat, întâĭŭ adecă s'aŭ mâniat. Iar fiind că uniĭ din ceĭ maĭ aleşĭ le-aŭ arătat fapta bună a bărbatuluĭ, aŭ sărit de pre caĭ, şi de genunchile aceluĭa apu-

când-se cereaŭ ertăcĭune. Şĭ acesta de Dumneḑeésca înţelepcĭune umplându-se, aŭ întrebuinţat către dînşiĭ acest fel de cuvinte. Spuneţĭ, o ĭubiţilor barbaţĭ împĕratuluĭ, nu eştĭ numaĭ împĕrat, ci şi om, decĭ nu vedea numaĭ împĕrăţia, ci firea socoteştiţĭ. Că om fiind, împĕrăţeştĭ asupra celor de o fiinţă cu tine. Iar firea ómenilor saŭ făcut dupre chipul şi asămănarea Dumneḑeéscă. Decĭ nu aşa cu cruḑime şi fără milostivire să porunceştĭ a se junghia chipul luĭ Dumneḑeŭ. Că mâniĭ pre făcĕtorul muncind pre chipul luĭ. Că socoteşte că şi tu pentru chipul cel de aramă măniindu-te le facĭ acestea. Şi cu cât se osebeşte cel neînsufleţit de cel însufleţit şi viŭ şi cuvîntător, arătat tuturor celor ce aŭ minte. Pre lângă acestea socotéscă şi acelea, că nouĕ cu lesnire ne este în locul aceluĭ un chip a face multe chipurĭ de aramă. Iar luĭ fórte cu neputinţă îĭ este macar un pĕr a face din aceĭa care s'aŭ omorît. Acestea auḑindu-le minunaţiĭ barbaţiĭ aceĭa, prin vestitorĭ aŭ înştiinţat pre împĕratul de cele ḑise, şi aŭ potolit vapaĭa mânieĭ, şi în locul îngrozirilor acelora aŭ scris desvinovăţire, şi aŭ arătat pricina mănieĭ. Că nu trebuia aŭ ḑis, eŭ greşind, o femee prea vrednică de tótă lauda dupĕ mórte se primiască atâta batjocură. Ci asupra mea trebuia a-şĭ înarma mânia eĭ. Aŭ adaos însă că îl dóre şi îĭ pare rĕŭ, că óre-cariĭ din dregătorĭ saŭ omorît, eŭ însă acestea le-am trecut cu vederea, şi îndrăznéla prea lăudatuluĭ monah nesocotind a fi lucru drept se o daŭ uĭtăriĭ, şi legea aceea arătând'o folositóre, pre care marele Amvrosie m'aŭ sfătuit a o scrie.

CAP. XX.

Despre stricarea capiştilor idoleştĭ din tot pămêntul.

Prea credincĭosul împĕrat însă ş'aŭ întors sirguinţa asupra rătăcireĭ idoleştĭ, şi aŭ scris legĭ poruncînd capiştile idoleştĭ să se risipéscă. Că şi marile Constandin, cel vrednic

de tótă lauda, carele întâiŭ aŭ înpodobit împĕrăţia cu buna cinstire de Dumneḑeŭ, şi lumea vĕḑênd'o încă, turbată, de a maĭ jărtfi demonilor adică cu totul aŭ oprit, ĭar capiştile lor nu le-aŭ stricat, ci aŭ poruncit a fi necălcate dar încă şi fiiĭ aceluĭa aŭ umblat pre urmele cele părinteştĭ. Dar Iulian aŭ înoit păgânătatea, şi aŭ înălţat flacăra vechiĭ rătăcirĭ. Iovian însă luând împĕrăţia, ĭarăşĭ aŭ oprit slujirea idolilor. Şi Valentiniean însă cel mare nişte legĭ ca acestea întrebuinţând îndrepta Evropa. Iar Valent tuturor celora-l-alţĭ le-aŭ poruncit să urmeză religia care o vor voi, şi cele ale religieĭ lor să le urmeză. Ci pre singurĭ ceĭ ce apăraŭ apostoleştile dogme aŭ petrecut oştindu'ĭ. Decĭ în tótă vremea împĕrăţieĭ aceluĭa, şi focul cel de jărtfe idoleştĭ se aprindea, şi turnările şi jărtfile se proaduceaŭ idolilor, şi prăznuirile cele obşteştĭ a le păgânilor prin oraşe se săvîrşiaŭ, şi praznicile cele de joc ale luĭ Dionisie se urma, ci cu caprile alergá, şi câinĭ zmulgând, şi turbându-se şi vachecsindu-se, şi cele-l-alte tăcêndu-le, care arată pre rĕutatea învĕţătoruluĭ (adică a Diavoluluĭ). Aceste tóte prea credincĭosul împĕrat Theodosie aflându-le, din rădăcină le-aŭ smult, şi uĭtăreĭ le-aŭ dat.

C. E.

(Va urma).

DARE DE SEAMĂ.

Notiţe istorice asupra lui Iosif I Muşat, Mitropolitul Moldovei (1373—1410), teză pentru licenţă în teologie de Ión A. Grigoriu.

I.

Am înaintea mea lucrarea cu titlul de mai sus a fostului meŭ şcolar Ión A. Grigoriu cu care a obţinut titlul de licenţiat în teologie şi cu care 'şi inaugurézâ în acelaş timp şi activitatea literară teologică. Trebuie să spun de la început că acéstă lucrare e de o deosebită valóre şi mi se umple sufletul de bucurie că conţinutul eĭ e luat din istoria bisericiĭ nóstre naţionale. Am spus'o în nenumĕrate rînduri în acéstă revistă că tineriĭ noştri teologĭ pot pentru îndelungată vreme să-şĭ ia de subiecte al lucrărilor de licenţă momente din istoria bisericiĭ naţionale, căcĭ aprópe totul este de studiat în acéstă privinţă, aprópe totul e de desmormîntat. Şi avem o datorie sfîntă de îndeplinit cu toţiĭ în acéstă direcţiune, fiind-că e timpul şi e şi nevoie de a arăta ce a fost biserica în trecut pentru ţara şi neamul nostru. Trebue să se arate că biserica a fost sórele, care trimetea radele dătătóre de viéţă pentru Român! De aceea iscălesc în totul frumósele cuvinte din prefaţa lucrăriĭ D-luĭ Grigoriu şi anume că: «sub ospiciile bisericiĭ şi

cu nădejdea, că Dumnedeŭ le va ajuta, strămoşiĭ noştri aŭ ştiut să-şĭ impună neamul şi să-l graveze în istoria popórelor cu litere ce nu se pot şterge. Desmormîntarea persónelor, în a căror viéţă sunt puse în evidenţă nobilele şi marile sentimente ale acelora pe carĭ 'ĭ urmăm, o cred de mare folos, căcĭ ne sunt ca o icónă vie a curatelor moravurĭ de atuncĭ, cu totul necesară sbucĭumată vieţeĭ de astă-dĭ a nóstră. Calea sănătósă decĭ, pe care tot-d'auna va trebui să mergem nu este de cât a ne educa la şcóla frumóselor moravurĭ ale acelor bărbaţĭ, carĭ împodobesc paginile trecutuluĭ nostru istoric». Da, e fórte adevĕrat, că biserica a fost în trecutul nostru factorul principal al existenţeĭ şi al desvoltăriĭ nóstre naţionale! Fie-care pagină a istorieĭ nóstre din trecut afirmă şi dovedeşte acésta! Şi suntem datorĭ noĭ ceĭ de astă-dĭ să punem acésta în evidenţă, din multe puncte de privire. Biserica a stat în fruntea tutulor întreprinderilor marĭ. E bine să cunóştem şi să ne inspirăm şi noĭ de la acele figurĭ măreţe, care aŭ muncit dĭ şi nópte, fără preget, pentru binele bisericiĭ şi al neamuluĭ. E în profitul nostru personal acésta! Ne va servi ca un îndemn la muncă şi la abnegaţie!

II.

Să revenim însă la lucrarea D-luĭ Grigoriu.

Am spus de la început, că acéstă lucrare e de o deosebită valóre, fiind-că autorul tratéză o chestiune nu tocmaĭ uşóră din domeniul istorieĭ nóstre bisericeştĭ şi cu documente la îndemână nu tocmaĭ lămurite! Pe lângă acésta espune chestiunea destul de complect pentru studiul de desvoltare al istoriografieĭ nóstre şi că nu se mărgineşte numaĭ la îndeplinirea uneĭ formalităţĭ cerută de regulamentul facultăţiĭ respective. In cele 16 paginĭ de la început, autorul face o privire generală asupra ierarhieĭ bisericescĭ în Moldova până în timpul luĭ Iosif I Muşat şi ajunge la concluziunea, că ierarhie bisericéscă a existat din cele maĭ îndepărtate timpurĭ şi chiar de la rĕspândirea creştinismuluĭ. Ba ce e şi maĭ mult acéstă ierarchie a fost chiar autocefală şi dacă a apelat când-va în altă parte, apoĭ acésta n'a făcut'o de cât la trebuinţă şi unde a găsit cu cale. Interesante

sunt în acéstă parte datele şi părerile relative la dependenţa bisericiĭ Moldoveĭ de *Ohrida, Ţarigrad şi Haliciŭ.* Restul lucrăriĭ în 104 paginĭ coprinde două părţĭ. In partea I tratéză despre *viéţa luĭ Iosif I Muşat, despre timpul cât a păstorit biserica Moldoveĭ şi argumentéză cum că el este primul Mitropolit al Moldoveĭ.* Multe, variate şi încurcate sunt datele asupra primuluĭ mitropolit al Moldoveĭ. Uniĭ susţin că Teoctist ar fi cel d'intâiŭ, iar alţiĭ Iosif. După ce autorul studiază cu cea maĭ mare minuţiositate şi scrupulositate tot ce ne-a rĕmas scris în acéstă privinţă, ajunge la conclusiunea, că Iosif I Muşat e primul mitropolit al Moldoveĭ. De notat e spiritul sever critic al autoruluĭ în studierea diferitelor date, punênd în contradicere pe mulţĭ din cunoscuţiĭ noştri istoricĭ, iar pe alţiĭ luându-ĭ la vale pentru naivitatea lor cea mare în cercetările istorice!

Iosif e fiul luĭ Petru Muşat domnul Moldoveĭ. Mama sa era încă fica luĭ Vladislav Yagello, regele Poloniei. Prin urmare Iosif nu era orĭ şi cine, ci se trăgea din cea maĭ nobilă familie dupre vremurĭ! El s'a călugărit în mănăstirea Neamţuluĭ şi anume în schitul Bogoslovul vechiŭ. La urcarea pe tron a tatăluĭ sĕŭ în anul 1373 pentru a pune capăt stăriĭ încurcate în care lăsase biserica Laţcu-Vodă se înţelese cu divanul ţăriĭ şi împreună hotărîră înaintarea la rangul de mitropolit a fiuluĭ sĕŭ Iosif, care se enumĕra printre clericiĭ localĭ. Hirotonisirea sa de arhiereŭ s'a făcut de către Antonie Mitropolitul ortodox de Haliciŭ. Odată cu sfinţirea sa de Vlădică e adus şi instalat ca mitropolit al Moldoveĭ cu scaunul la Sucéva, unde se afla şi scaunul domnesc. Acest mitropolit era un bărbat instruit şi cu un caracter de o rară statornicie. El a lucrat neîncetat pentru binele şi drepturile bisericiĭ sale, fiind ajutat de familiile domnitóre din ţară şi din afară (cu care se înrudia) şi fiind încurajat şi de iubirea poporuluĭ. El a murit probabil în 1410, după ce a păstorit biserica timp de 37 de anĭ şi fiind în vîrstă de 72 de anĭ!

III.

In partea a II-a autorul tratéză despre activitatea externă

şi internă a Mitropolitului Iosif. Biserica Moldovei era autocefală. Patriarhul de Constantinopol căuta însă motive de a o aduce sub jurisdicţiunea sa. Aşa, Patriarhul Antonie al IV-lea trimite ca Mitropolit pentru Moldova pe un óre-care Ieremia, pe care poporul nu l'a primit pe motiv, că 'şi are mitropolitul sĕŭ. El voind însă a se impune, fu alungat de popor cu necinste în August 1394. Atunci Ieremia spre rĕsbunare afurisi pe episcopii Moldovei şi tótă ţara, nu numai pe vii, dar şi pe morţi. Acéstă afurisanie a lui Ieremia a fost confirmată şi de patriarh. Ea n'a fost însă luată în sémă de Iosif şi de colegul sĕŭ Meletie din părţile Romanului. Patriarchul trimete acum din noŭ un esarch al sĕŭ în persóna Mitropolitului de Vetleem, dar tóte în zadar, căci iarăşi nu e băgat în sémă. Patriarchul apeléză acum la împĕratul bizantin (Manuil Paleologul) ca împreună să lucreze pentru drepturile patriarchiei. Şi în adevĕr, că se trimite Mitropolitul Mitiliniei cu scrisori din partea împĕratului către domnul român din Valahia şi către cel din Moldova. Domnul Moldovei trimite pe protopopul Petru, un bărbat învĕţat şi deştept cu scrisóre către patriarh ca să deslege pe Iosif şi Meletie. Patriarhul însă în loc de a lucra cu duhul blândeţei rĕspunde Domnului cu o vehemenţă în asprimi, în cât rĕmâi uimit dacă e posibil acésta din partea unei căpetenii a bisericii lui Christos. Episcopii români sunt numiţi *hoţi*, *tâlhari*, pseudo-episcopi etc., etc.. Acelaşi stil îl întrebuinţéză Patriarhul şi în scrisórea adresată Mitropolitului Iosif şi Meletie şi 'i ameninţă, că nimic nu este, care să ajute sufletului lor de cât să mérgă la patriarhie ca să se canoniseze pentru cele ce aŭ greşit. Adreséză încă şi o epistolă canonică poporului drept credincios şi preoţilor prin care le face cunoscut, că a numit pe Petru ca loc-ţiitor de Mitropolit şi îndémnă ca să alunge pe mincinoşii episcopi. Relaţiunile dintre Mitropolitul Iosif şi Patriarh devin din ce în ce mai încordate cu tóte ameninţările Patriarhului. Cu venirea lui Juga Vodă la tron se întâmplă să móră episcopul Meletie. Domnul împreună cu Mitropolitul Iosif întăresc ca Mitropolit în părţile Romanului pe Teoctist şi acesta cu bine-cuvîntarea Archiepiscopului de Ohrida pentru ca să înlăture ori şi ce obiecţiune din partea Patriarhului de Constantinopol. Antonie patriarchul de Constantinopol

móre însă şi succesorul sĕŭ Mateĭ caută tóte mijlócele spre a ajunge la împăcare cu Iosif Mitropolitul Moldoveĭ. Patriarhul prin mijlocirĭ diplomatice puse la cale cu împĕratul Manoil Paleologul, înduplecă pe Mircea cel Mare Domnul Munteniеĭ, rudă cu Muşeteştiĭ şi a căruĭ biserică sta în bune relaţiunĭ cu patriarchia ca să intervină pe lângă Iuga-Vodă să se retragă din domnie şi să facă loc frateluĭ sĕŭ Alexandru, supranumit în urmă de cel bun ca să aducă bună armonie între ambele bisericĭ.

Alexandru cel Bun se urcă pe tron în anul 1401 şi ĭa îndată măsurí pentru împăcare, fără însă să se jicnéscă întru ceva prestigiul şi demnitatea Mitropolituluĭ Iosif şi al bisericiĭ sale. Alexandru cel Bun trimite la Constantinopol o delegaţiune spre a mijloci împăcarea. Delegaţiĭ explică patriarhuluĭ, că ţara fiind turburată prin rĕsboiŭ şi prin schimbărĭ de domnie nu s'a putut maĭ de mult să se trimită robĭ saŭ să i se scrie, de aceea Mitropolitul Iosif cere acum *ca creştin şi călugăr* ĭertare. Patriarchul nepricepênd spiritul diplomatic al delegaţilor şi voind în acelaş timp să profite de fericitul prijej se declară împreună cu întregul Sinod mulţămit cu espunerea delegaţilor şi face împăcarea. Patriarhul în bucuria sa cea mare pentru acest fapt a trimis chĭar darurĭ Mitropolituluĭ Iosif şi anume *o mitră*, *un sacos* şi o icónă făcĕtóre de minunĭ avênd zugrăvit pe una din feţele sale *Chipul Maĭcii Domnuluĭ*, ĭar pe cea-l-altă pe al sfîntuluĭ Gheorghe, patronul ţăriĭ.

Mitropolitul Iosif s'a ocupat fórte mult în timpul păstorieĭ sale şi cu organisarea bisericiĭ şi acésta maĭ cu sémă în timpul domnieĭ luĭ Alexandru cel Bun. Alexandru cel Bun orânduind administraţia civilă a statuluĭ pe nouĭ temeliĭ a trebuit să se orânduĭască şi o nouă organisaţie bisericéscă. S'a fiixat reşedinţa mitropolieĭ la Sucéva şi a episcopieĭ la Roman şi s'a maĭ înfiinţat şi episcopia de Rădăuţĭ. Mitropolitul şi cu episcopiĭ aveaŭ de ajutorĭ în administraţie pe protopopĭ.

Tot în acéstă din urmă parte a lucrării sale tratéză Dl. Grigoriu şi chestiunea cărţilor rituale din timpul luĭ Iosif, cum şi în ce limbă se slujĭa în biserică. Maĭ departe vorbesce şi despre şcólele pentru cultura cleruluĭ din timpul luĭ Iosif.

IV.

Am espus cât se póte pe scurt coprinsul lucrăriĭ D-luĭ Grigoriu şi lăsând la o parte chiar unile chestiunĭ neatinse. Lucrarea e de o deosebită valóre prin faptul că tratéză despre o persónă însemnată a bisericiĭ nóstre asupra căreia s'a scris fórte puţin şi în multe privinţe destul de greşit. A studiat dl. Grigoriu cronicariĭ, istoriciĭ, documentele şi a adunat, a coordinat şi ne-a presentat o lucrare complectă, care 'ĭ face laudă. Pe lângă bucuria ce am simţit în urma citiriĭ acesteĭ lucrărĭ, mĕ maĭ simţ dator a o recomanda cu tot dinadinsul cetitorilor acesteĭ reviste spre a'şĭ o procura. Merită să facă parte din biblioteca orĭ şi căruĭ cleric. Doresc încă cu acest prilej tînĕruluĭ teolog ca să-şĭ continue studiile în acéstă direcţiune, căcĭ se vede că e cu aptitudinĭ deosebite pentru acésta.

G....

Note, relative la caracteristica vieţeĭ preotuluĭ Constantin Catichitis, parohul parohieĭ Oprişom, judeţul Mehedinţĭ, extrase din raportul No. 650/98 aľ Protoĭereuluĭ respectiv.

Preotul Constantin Catichitis de la biserica parohială cu hramul Sf. Nicolae din parohia Oprişom, judeţul Mehedinţĭ, s'a născut la anul 1802. In tot timpul cât a fost preot s'a bucurat de respectul parohienilor seĭ şi a celor carĭ l'aŭ cunoscut, pentru viaţa-ĭ corectă, deşteptăcĭunea naturală, şi bunul simţ cu carĭ era înzestrat de sus. A contribuit cu 4000 leĭ, pentru rezidirea Bisericeĭ şi a ajutat material şi moral, pe aceĭ carĭ aŭ recurs la ajutorul seŭ.

A fost veşnic omul datorieĭ, devotat cu trupul şi sufletul până în momentul morţeĭ; neabătut la vre-un viţiŭ, şi lipsit de orĭ şi ce suferinţă trupéscă şi sufletéscă. Până la sfîrşit 'şĭ-a păstrat sănătatea exemplară şi întregimea facultăţilor sufleteştĭ, darurĭ ce le-ar fi păstrat încă multă vreme, dacă nu s'ar fi întâmplat să fie răsturnat din trăsură, aceea ce ĭa pricinuit mórtea.

Sfinţia sa, a servit altaruluĭ 61 anĭ fără ca în acest timp să se fi întâmplat să cadă în vre-o abatere canonică.

Era bun, blând, cinstit, sincer, spiritual, fórte cuviincĭos şi nobil, aşa în cât, era o plăcere pentru cine petrecea câte-va momente în conversaţie cu Sfinţia sa. Pare că'ţĭ reda speranţă de viaţă, şi te sustrăgea din curentul scepticismuluĭ şi al necredinţeĭ timpuluĭ actual.

Un ochiŭ fin, vedea într'ânsul un zel de om deosebit, şi se convingea că credinţa-ĭ nestrămutată în Dumneḑeŭ, şi ĭubirea misiuneĭ sale, ĭa foĭosit, pentru că a făcut dintr'ânsul, pe omul care a putut afla fericirea în acéstă lume, atât de rea şi de nesuferit pentru uniĭ.

Influenţa morală între colegiĭ seĭ, între poporaniĭ seĭ, n'a fost mică, şi prin modul cum ş'a înţeles misiunea şi viaţa pămîntéscă, a adus serviciĭ reale Bisericeĭ din judeţul Mehedinţĭ, contribuind fórte mult la acreditarea adevĕruluĭ, că principiile religiuneĭ creştine, aŭ influenţa aluatuluĭ de a transforma natura omenéscă.

Copie după raportul P. C. Protoiereŭ al Plășeĭ de sus din Capitală sub No. 270 din 4 Septembrie 1897, către Sfînta Mitropolie a Ungro-Vlahieĭ.

In cursul timpuluĭ de un an sub-semnatul inspectând bisericile din plasa de sus, cu cel maĭ profund respect îmĭ permit să aduc la cunoștința Inalt Prea Sfinţieĭ Vóstre cele constatate în mersul afacerilor bisericeștĭ.

Numĕrul clericilor pregătiţĭ spre a putea predica cuvîntul luĭ Dumnedeŭ este mic în plasă, aflându-se numaĭ câţĭ-va absolvenţĭ aĭ Seminaruluĭ complect și numaĭ câţĭ-va licenţiaţĭ în teologie. Dar și aceștia, nefiind pusă în aplicare o regulă isvorîtă dintr'un regulament, prin care să fie scutiţĭ de serviciile dilnice și obligaţĭ cu anul succesiv să aĭbă numaĭ grija predicăreĭ, cad toţĭ în obicĭnuinţa comună de a nu se maĭ gândi la predică, lăsând poporul să se ducă la predicatoriĭ catolicĭ și protestanţĭ.

Aprópe totalitatea celor-l-alţĭ preoţĭ împlinesc serviciile de pură practică religiósă în biserică și în parohie, neputând face maĭ mult orĭ cât ar fi obligaţĭ din causa insuficienţeĭ.

In privinţa serviciuluĭ divin în biserică, am constatat că e de mare trebuinţă și riguros de pus în aplicare un orar precis pentru o generală cunoștinţă și pentru uniformitatea timpuluĭ pentru tóte serviciile divine, ce se sĕvîrșesc în biserică. Din causa lipseĭ de orar precis și determinat, fie-care preot începe utrenia saŭ vecernia când voește: une-orĭ la ora 2, alte-orĭ la 3 și la 5 etc. Acésta a făcut ca adesea să nu găsesc pe preotul sĕptămâneĭ în serviciŭ, comunicându-mĭ însă maĭ târdiŭ, că atuncĭ, când am visitat biserica, serviciul era de mult terminat, de și nu făceam inspecţiĭ de

cât între 6—8 diminéța; iar alții ne găsiți în serviciŭ arătaŭ că atunci aveaŭ de gând să încépă. In vederea acestóra adesea am fost în nedomirire și îndóélă, dispus mai mult a crede că nu s'a săvîrșit serviciul în acéa ḑi, de și preotul respectiv póte să fi fost mai mult saŭ mai puțin de bună credință în spusele sale. Din acel moment am înțeles că o fixare de timp între 6—8, cum e scris în condicele de inspecție e nesatisfăcĕtóre pentru un serviciŭ ce nu ține de cât o oră; căci lasă loc la oscilare și nu e de mirare să lase loc și la abatere de la datorie, fiind loc de eschivare.

In privința pŭrtării clerului se constată în general óre-care ridicare. Sunt óre-care casuri ca unul saŭ altul dintre clerici trec printr'o grădină și singur, saŭ cu familiile lor se opresc ca tótă lumea cu purtare corectă, iar nu în fugă de sĕlbatic prin lume. Acésta n'am credut de cuviință să ó reprim întru cât nu atingea nici búna cuviință, nici prestigiul lor, ci numai le-am spus incidental, când și când: *ori unde se vor găsi să nu uite ce sunt, să fie model; căci ochii tuturor sunt spre ei.* N'aș putea tăcea daca s'ar petrece lucruri, ca unele făcute de un preot văduv, în disponibilitate la berăria Bragadir.

In timpul anului se găsiaŭ preoți disponibili și ne așeḑați în mod definitiv pe la biserici. Dar în interval de un an toți cei găsiți în acéstă stare, hirotonisiți în oraș aŭ fost puși în cunoștința chiriarchiei și sunt acum toți rînduiți în mod statornic, cel menționat mai sus ocupându-se cu alte afaceri de negoț.

Despre unii aflând óre-care abateri, spre a-i corige, am dresat procese verbale la fața locului. I-am chemat în urmă și le-am spus să'și ia séma, dar n'am dat nici un curs lucrărilor, nefiind în intențiunea mea de a face rĕŭ, ci de a pune în calea binelui și a corectitudinei convenită unui cleric conscient de chemarea sa.

Neînțelegerile, pe cât mi-a fost posibil, am căutat să le potolesc și să aduc pacea, ca la Precupeții Vechi; iar unde n'am putut, a decis Consistoriul, ca *Schitu Măgurénu*.

Dintre 4 preoți notorii, unul a început a da probe de îndreptare la *Cărămidarii de sus*, cel puțin până acum; unul de la Spirea-Veche a căḑut isbit de paralisie. Se speră, de și nu cu siguranță a-și impune óre-care schimbare cel de la Sf. Spiridon Vechiŭ; iar al patrulea, de la Sf. Dumitru, este înaintea Consistorului.

Conform articolului 46 din regulamentul de aplicarea legei, am luat în de aprópe băgare de sémă registrele de stare civilă; le-am cercetat cu deamăruntul. Dar în deplină regulă le-am găsit numai la bisericile: Brezoianu, Manea Brutaru, Ghencea, Silvestru, Cre-

rţulescu, Mihaĭ-Vodă, Popa Chiţu, Precupeţiĭ Vechĭ şi Noĭ. In registrele celor-l-alte biericĭ am făcut cuvenitele observaţiunĭ spre a le aduce la uniformitate şi corespondenţa de cifre între registre şi condicile de certificate. Numaĭ la biserica Sf. Ştefan (cuĭbu cu barză), Cucernicul Paroh nu a presentat registre de cât pentru decese, dicênd că nu cere legea registre, ci numaĭ condicĭ de certificate. L'am rugat să nu fie singur escepţie în tótă eparhia şi sper că póte să intre în regulă generală.

Mulţĭ dintre parohĭ aŭ întrebat: ce să facă cu buletinele de naştere, să le opréscă, saŭ să'le înapoeze celuĭ în drept după înregistrare? Avênd în vedere că nimic legal nu este fixat în acéstă privinţă, am răspuns că trebue să lipéscă actul de botez saŭ cununie cu buletinul oficieruluĭ civil şi să le înapoeze titularuluĭ, avênd convingerea că cel puţin în oraşe şi maĭ ales în Bucureştĭ nu se pot aduce buletine falşe, ne trecute în registrele oficieruluĭ, lucru ce se dice că se întîmplă maĭ ales prin comune rurale, punênd pe paroh în posiţiune de a trece date ce nu există la primărie şi decĭ constituind o causă de judecată pentru preot, care n'are buletinul spre a se justifica, pe ce, s'a întemeĭat la botez saŭ la cununie şi spre a se descoperi cine a liberat biletul fictiv.

Inspectând zidirile bisericeştĭ în interior şi exterior am făcut observaţiunile ce am credut necesare pentru îndreptarea unora din scăderile constatate. In urma observaţiunilor făcute s'a reparat pe din afară biserica Dichiu-Tirchileştĭ, biserica Sf. Ión Moşĭ se pune în reparaţiune, bisericeĭ Sibiĭele i s'a renoit pictura, biserica Duşuméua este în reparaţie pentru restaurarea picture; tot asemenea şi biserica Sf, Dumitru Colentina. Biserica Stavropoleos se va repara de Onor. Minister ca monument istoric. Biserica Sf. Spiridon Vechĭŭ nu maĭ póte dăĭnui la un loc cu Societatea Tiruluĭ, care ĭ-a dărîmat clopotniţa şi-ĭ aruncă în uşă tóte gunóele, murdăriile şi'ĭ întinde înainte rufele de baĭe. Biserica Sfinţiĭ Apostolĭ pe din afară este o ruină ce inspiră tristeţe. Abia prin observaţiunile verbale des repeţite s'a putut ajunge ca să se împrejmuéscă în tómna acésta. Biserica Zlătarĭ, de nu se va desfiinţa, are trebuinţă de reparaţie esternă. Biserica Bradu-Boténu în afară şi în năuntru este o ruină ce înghĭaţă inima pjósa. Biserica Cotrocenĭ are nevoĭe de reparaţie şi de restituirea cruceĭ pe clopotniţă; ĭar filiala eĭ Cărămidariĭ este despicată şi ameninţă cu cădere maĭ curînd saŭ maĭ târdiŭ.

Cele-l-alte bisericĭ, în forma, în care le-a construit timpul potrivit cu starea oraşuluĭ de altă dată, sunt în buna stare relativă, a-

vênd unele trebuinţă de óre-care micį reparaţiunì ca Sfinţiĭ Voevoḑĭ, ce se vede de tótă lumea streină, Brezoïanu şi altele. Biserica Popa-Tatu în tómna anuluĭ espirat şi i s'a renoit pictura. Asemenea *Schitu Maĭcilor* de lângă Antim pus în reparaţie de mult s'a deschis la Sf. Petru, fiind în afară şi înăuntru fórte frumos reparat; ĭar pictura tótă în uleĭ făcută din noŭ. Tot asemenea s'a reparat biserica Colţea şi i s'a reînoit tótă pictura,

Maĭ tóte bisericile în limitele posibile aŭ veşmintele necesare, cel puţiu câte un rînd saŭ două. maĭ bune pentru sărbătorĭ. La tóte bisericile, unde se găsesc epitropiĭ compuse din ómenĭ bunĭ şi cu tragere de inimă, cu pietate şi cu căldura credinţeĭ, maĭ nu se simte lipsă de cele strict necesare serviciuluĭ şi-mĭ fac o datorie de a aminti dragostea ce păstréză bisericiĭ Epitropia bisericeĭ Popa-Tatu.

Prescripţiunile regulamentelor Sf. Sinod adesea aŭ rĕmas ne puse în aplicaţinne. Dar dacă prescripţiunile privitóre la deschiderea cutiilor şi distribuirea coprinsuluĭ aŭ rĕmas neaplicate din causa im posibilităţiĭ şi a cunoştinţelor ce ar fi provocat, nu însemna că tóte regulamentele să rĕmână literă mórtă. De aceea am căutat şi necontenit voiŭ stărui, ca să deştept atenţiunea cleruluĭ de a studia şi cunóşte bine tótă legislaţiunea coprinsă în regulamente. Noile regulamente pentru punerea în aplicare a legeĭ din 1893 coprinḑênd principiĭ salutare pentru limpeḑirea situaţiuneĭ bisericeştĭ, inspiră ideea de progres în biserică. Articolul 30 din regulament prevede înfiinţarea la fie-care parohie a uneĭ bibliotecĭ parohiale. Maĭ întâiŭ am stăruit să se pue în aplicaţiune principiul bibliotecilor ca nu prin nebăgare de sémă totul să caḑă în disuetudine şi clerul să se deprinḑă a nu maĭ împlini nimic din prescripţiunile regulamentare; ĭar pe de altă parte principiul de progres fiind dat, am creḑut ca trebue să facem bisericeşte un pas înainte în respectul instrucţiuneĭ bisericeştĭ spre a eşi clerul din starea veche de amorţire intelectuală şi păstorală. Pentru acésta am îndemnat şi notat în condica de inspecţie pentru înfiinţarea bibliotecеĭ parohiale. Dar avênd în vedere că o veche amorţire face ca nicĭ prin gând să nu maĭ tréçă cuĭ-va ce cărţĭ ar trebui să se afle în biblioteca parohială, şi temêndu-mĕ de casurĭ constatate prin comunele rurale de uniĭ protoĭereĭ, ca nu cum-va ceĭ cu atenţiunea nedeşteptată, şi care s'ar găsi în confusiune d n causa neprecisăriĭ art. 30. să nu umple bibliotecile cu romanţe, care abundă prin oraşe şi prin sate, am întocmit o listă de cărţĭ teologice, despre care v'am pus în cunoştinţă în mod verbal. Am ştiut însă că nu toţĭ parohiĭ îşĭ daŭ bine séma de bine-facerile bibliotecіĭ, nicĭ de scopul ce urmăreşte

biserica în lume. Puţiuî aŭ înţeles binele articolului 30, chîar dintre ceî cu óre-care instrucţiune, dovadă este că la circulările făcute de a se conforma cu art. 30 puţinî aŭ rĕspuns. Totuşî o mişcare spre bine s'a produs şi sper că treptat voiŭ fi în măsură de a vĕ aduce la cunoştinţă înfiinţărî de bibliotecî. Cu acésta însă respectuos aduc la cunoştinţa Inalt Prea Sfinţieî Vóstre înfiinţarea de bibliotecî numaî la următórele parohiî: Silvestru, Manea-Brutaru, Ghencea, Brezoîanu, Popa-Chiţu, Sf. Ilie Gorganî, Precupeţiî Vechî, Sf. Ión Moşî, Tirchileştî, Spirea Nouă, Mihaî Vodă.

Parohiî se plâng că nu li se aprobă cifrele prevĕdute de eî în budgete pentru bibliotecă spunêndu-li-se: ce e aîa bibliotecă? Negreşit lucrul fiind noŭ şi în deobşte necunoscut maî în tóte sferele şi stratele, presintă óre-care dificultăţî până când se va cunóşte biue scopul şi maî ales când va resuna de pre anvon vocea predicatorilor noştri bine pregătiţî, atuncî se va recunóşte scopul bibliotecilor. Pentru aceste motive nicî nu am făcut us de o forţare, dar nicî nu voiŭ lăsa să cadă în disuetudine articolul 30 al regulamentuluî, ci pe cât îmî va sta în putere voiŭ stimula, ca preoţiî să-şî adune uneltele misiuneî păstorale, cel puţin să fie utilisate scrierile de către preoţiî viitorî, de óre-ce multe scrierî editate acum nu se maî editéză altă dată, punênd piedică de a poseda o carte. Aş merge până acolo să solicit înalta bună voinţa chiriarhală ca să bine-voiţî a dispune ca nicî o mouografie de teză să nu lipsécă din bibliotecile parohiale, luându se măsură ca studenţiî să le tipărécă în maî mare numĕr cel puţin pentru capitală.

In inspecţiunile făcute am constatat că la unele bisericî, *Icóna*, *Zlătarî şi Silvestru* funcţionéză corurî de vocî bărbăteştî şi femeeştî. Parohiî de la Icóna şi Silvestru în urma uneî circulărî aŭ făcut cunoscut formal existenţa unor asemenea corurî. Sub-semnatul, *ştiind că tótă suflarea trebue să laude pre Domnul*, nu vede un rĕŭ în asemenea compunere de corurî. Dar este bine ca acest lucru să fie încuviinţat de Chiriarhie, spre a nu fi lăsaţî dirigenţiî de corurî să facă ce vor şi să introducă ce voesc eî în serviciul liturgic. Dacă Sfîutul Sinod a dat voîe coruluî din Iaşî, lucru ce serveşte de pre text, totuşî n'a dat o învoire generală pentru tótă ţara.

De aceea respectuos supun cunoştinţeî Inalt Prea Sfinţieî Vóstre acéstă cestiune spre a fi îngrădită cu măsurile necesare pentru o înţeléptă şi de folos funcţionare în biserică a acestor corurî.

In cursul anuluî am întors o seriósă atenţiune asupra serviciuluî religios cerut la diferitele aşedĕminte publice. Spitalele şi casarmele aŭ trebuinţă de preoţî confesorî. Duhovniciî acestor aşedĕminte

aŭ óre-care remunerațiune pentru serviciile ce fac. La aceste așe-ḑĕmînte, din causa necunoștinței legislațiunei bisericeștĭ, se numesc preoțĭ din parohiĭ streine, ĭar nu din parohia în care cade așeḑĕmîntul respectiv. La aceste numirĭ servește ca motiv partea ce a ĭuat un preot în luptele electorale, partea de activitate și de înjosire ce a luat un preot împreună cu glótele pe strade etc. Pentru stingerea acestuĭ rĕŭ încă din timpul Locotenenței Sfinteĭ Mitropoliĭ, provocat de cererile celor în drept am intervenit cu rugăminte să se pună în aplicațiune principiul constant, ca preoțiĭ parohieĭ să fie confesorĭ la asemenea așeḑăminte. In parte s'a împlinit la casarma Cotrocenĭ, ĭar la spitalul Colentina până astă-ḑĭ funcționéză ne canonic un preot de la Tirchileștĭ, când spitalul cade în parohia Precupețiĭ-Vechĭ. Pentru limpeḑirea situațiuneĭ rog înalta buna voință chiriarhală să bine-voĭască a resolva acéstă cestiune stabilind staraa canonică.

La punerea în aplicare a legeĭ cleruluĭ, protoĭereiĭ aŭ întocmit tablourĭ de numĕrul parohienilor și de limitele fie-căreĭ parohiĭ și dupre cerere, le-aŭ înaintat Onor, Primărieĭ în original. In decursul timpuluĭ adesea protoĭeria a avut și are trebuință de aceste tablourĭ pentru stingerea neînțelegerilor provocate de trecere peste limitele parohiale. Presentându-se cestiunea de confesor la spitalul Colentina a trebuit să se știe în ce parohie cade numitul spital. S'a cerut Onor. Primărieĭ tabloul parohieĭ Precupețiĭ-Vechĭ și al Tirchileștilor și s'aŭ înaintat în copie protoĭerieĭ, care le-a trimis Locotenențeĭ Mitropolitane. In Aprilie espirat protoeria a cerut Onor. Primărieĭ să bine-voĭască a da protoĭerieĭ în copie saŭ tipărite tablourile tutor parohiilor plășeĭ de sus, spre a nu fi silițĭ a cere tablourĭ pentru fie-care cas ivit, adesea de resolvat urg nt. Onor. Primărie prin adresa No. 15931 rĕspunde că n'are nicĭ un tabloŭ de la protoĭerie și nu este în măsură de a satisface cererea. Am repetit cererea printr'o nouă adresă, al căreĭ resultat încă nu'l avem Sub-semnatul, crede că o intervenire a Chiriarhieĭ ar putea face să avem tablourile parohiilor pentru o esactă și promptă executare a ordinelor chiriarhale atingĕtóre de asemenea cestiunĭ bisericeștĭ.

Convertirĭ dintre Israelițĭ la ortodoxie aŭ fost de la 1 Ianuarie anul curent și până în present nouĕ (9), dintre mahometanĭ un cas; ĭar trecerĭ de la eterodoxie la ortodoxie aŭ fost (13) treĭ-spre-ḑece casurĭ.

Pentru edificarea și înrîurirea spre tărie ortodoxă a celor matorĭ intrațĭ în sînul bisericeĭ nóstre, sub-semnatul socotesc că ar fi bine să se stabiléscă, nisce forme externe coréspunḑĕtóre cu schimbarea

ce se face în viéța celuĭ ce îmbrățișază ortodoxia. Că, dacă catehisarea, care de cele mai multe orĭ se face necomplect și de cathețĭ ne pregătițĭ, cel puțin aparatul extern să influenteze asupra stăreĭ psihologice. Un singur tabloŭ al luĭ Metodiu a fost în stare să aducă la creștinism pe regele bulgar Bogore și pe tot poporul. Decĭ n'ar fi reŭ ca noiĭ fiĭ aĭ bisericiĭ nóstre să fie elemente bune în tot viitorul vieţeĭ lor. Actualmente ceĭ în vîrstă věd un simplu preot citind și împlinind tot fără nicĭ o pregătire specială în forme. De aceea în viitor sunt póte mulțĭ indiferențĭ, privind pur și simplu numaĭ interesul.

In acéstă privință aș fi de părere ca să disigneze câte-va bisericĭ în capitală pentru botez, anume bisericĭ, care să fie în posibilitate de a avea aparatul necesar: colimvitre pentru fie-care vîrstă, costume pentru intrat cu ele în baie, neputênd ceĭ saŭ cele în vîrstă să stea desěvîrșit goĭ. Pe lângă acestea biserica pentru ceĭ în vîrstă să aĭbă mantele albe cu care să se îmbrace după eșirea din bae și cu care să facă ocolirea pentru solemna recepțiune în sânul bisericiĭ ortodoxe creștine. Pentru copiĭ să fie normă constantă a-șĭ avea haĭne albe pentru botez, fie de madipolon chĭar. Dacă dintre ceĭ în vîrstă ar voi și putea să-șĭ facă mantelă de stofă prețiósă, póte să-șĭ o facă, dar biserica să-șĭ aĭbă tot necesarul ținut într'o perfectă stare de curățenie, inspectată adesea. Pe lângă acestea este bine să se designeze catihețĭ anume, pe de o parte ómenĭ cu instrucțiunea necesară, ĭar pe de alta, ca aceștia să se specialiseze cugetând tot-d'auna ce aŭ de făcut, cum aŭ să procedeze, ce să învețe, cât să învețe pe catehumen? Cu chipul acesta niște asemenea catihețĭ dobândesc atâta dexteritate, în cât fiind stăpânĭ pe principiile sumare, eĭ pot să termine catehisarea complect și în scurt timp. Un om nepregătit nu știe ce să facă, de unde să o încépă și cum să procedeze, ci se presintă maĭ mult ca un descântător, preot cu care catehumenul pentru prima óră are a face pentru intrarea în biserica nóstră și cu a căruĭ impresiune rěmâne póte pentru tot-d'auna în viéță.

Știindu se că cea maĭ mare parte dintre ceĭ intrațĭ în sânul bisericeĭ ortodoxe nu sunt ómenĭ cu dare de mână, ar fi bine ca catihețiĭ să fie remunerațĭ de Minister, spre a nu aștepta plată de la acela, care tocmaĭ trebue mângâĭat și primit cu multă căldură ca fiŭ al bisericeĭ nóstre, ĭar nu să-l importunăm cu cerere de plată, saŭ căutăm rěŭ, când nu plătește.

In cursul timpuluĭ s'aŭ făcut protoĭerieĭ întrebărĭ orale: ce trebue să se facă, când un eterodox singur, ne silit de nimenĭ ar cere

nu numaĭ catehisarea și mirungerea, ci botezare pentru a luĭ deplină convingere de trecere la ortodoxie, maĭ ales știind că botezul tutor eterodoxilor este prin stropire.

Sub-semnatul de și știam practica anterióră regulamentuluĭ Sf. Sinod pentru eterodoxĭ, de a boteza din noŭ pe toțĭ ce doriaŭ a veni în sînul bisericeĭ ortodoxe, totușĭ știind că există un regulament în acéstă privință nu mĭ-am permis a emite nicĭ o opiniune ne autorisat de chiriarhie, care este în drept de a stabili norma, la care să ne supunem pentru buna rînduĭală ce trebue să domnéscă în tóte ale bisericeĭ.

Regulamentul Sf. Sinod pentru eterodoxĭ nu precizéză anume cine sunt eterodoxĭ. Dacă sub numele de eterodoxĭ trebue să înțelegem pe romano catolicĭ, pe armenĭ, pe protestanțĭ cu tóte nuanțele: luteranĭ, calvinĭ, anabaptiștĭ, cvacherĭ, socinienĭ, mormonĭ. Dintre aceste secte multe aŭ pătruns până la noĭ. Pentru acésta este necesar să ne dea o interpretațiune articoluluĭ I din Regulament spre a ștĭ cum trebue să procedăm, când Chiriarhia ne ordonă de a satisface cererea unuĭ proselit de una din confesiunile citate, când regulamentul preciséză, ca introducerea în biserica ortodoxă să se facă prin mirungere, fără a aștepta vre una din sectele protestante.

In biserica nóstră este stabilit și prevădut chiar în confesiunea luĭ Petru Movilă, ca la casurĭ grabnice afundarea cu numele sfinteĭ treimĭ, adică botezarea unuĭ copil bolnav o póte face orĭ-ce creștin, bărbat sau femee, numaĭ să fie creștinĭ afundătoriĭ și să pronunțe în numele Tatăluĭ, al Fiuluĭ și al Sfîntuluĭ Duh, negreșit în virtutea preoțieĭ universale din care fac parte toțĭ creștiniĭ. Dacă copilul trăește se chiamă în urmă preotul să citéscă slujba. Asupra celor ce are de făcut preotul în aceste casurĭ nu este nimic stabilit și precisat. Pentru acésta preotul la tótă slujba botezuluĭ de la început. Citește exorcismele saŭ lepădările, când copilul este creștin, sfințește aghiazma, când n'are să maĭ afunde pe nimenĭ. Dacă aicĭ nu este nimic precisat și formulat, cel puțin natura, realitatea lucruluĭ și rațiunea forțéză să se recunóscă că cele sevîrșite nu maĭ pot avea loc și că rĕmâne a se sĕvîrși numaĭ cele din urmă afundărĭ. Asupra acestuĭ punct, pentru regularitatea procedăreĭ la cas, rog înalta chibzuință a Inalt Prea Sfințieĭ Vóstre, să bine-voiască a decide pentru o generală știință.

Tot acĭ respuctuos supun la cunoștința Inalt Prea Sfințieĭ Vóstre ca în cas de a se admite după cerere rebotezarea unuĭ eterodox să nu citéscă exorcismele, omul fiind deja creștin.

Copiiĭ eterodoxilor presentațĭ numaĭ la botezul ortodox ar fi bine

să fie stabilit ca eĭ să fie botezaţĭ ca orĭ ce copil de ortodox şi trecut în registru, în urma uneĭ cererĭ formale adresată de părinţĭ parohuluĭ, fără să maĭ aibă loc cererĭ către Chiriarhie, numaĭ avênd naş ortodox. Pentru buna rînduĭală şi aci socotesc că este necesară decisiunea Chiriarhieĭ, pe care s'o aducem la cunoştinţa cleruluĭ spre a se conforma.

In privinţa părţeĭ financiare n'am insistat în inspecţiunĭ, ştiind că Onor. Primărie, care liberéză sumele de întreţinere, este maĭ mult de cât orĭ-cine în măsură de a verifica şi controla tótă starea economică. Dacă aş fi intrat în asemenea cestiunĭ cu tótă intensitatea, aş fi provocat póte o sumă de vijăliĭ între epitropiĭ şi autoritatea bisericéscă alergând eĭ pe la Primărie. Dar pentru liniştea dorită în biserică am evitat asemenea vijăliĭ, lăsându-ĭ în mâna Primărieĭ, când numaĭ aŭ la cine să plângă pentru réua administraţie bănéscă.

De alt-fel nicĭ un paroh n'a sesizat protoeria pentru vre o neorînduĭală de felul acesta.

Acestea sunt cele ce am putut constata timp de un an şi cu cel maĭ profund respect le supun la cunoştinţa Inalt Prea Sfinţieĭ Vóstre, dorind asupra multor puncte soluţiunile necesare pentru o corectă orientare, ce-mĭ este atât de necesară în îndeplinirea datoriilor cu care Inalta încrederea Chiriarhală a bine-voit a mĕ însărcina.

Sunt cu cel maĭ profund respect al Inalt Prea Sfinţieĭ Vóstre prea plecat şi prea supus servitor.

DONAȚIUNI.

D-l Alexandru Plagino dăruind un rând veșminte naționale bisericești, bisericei cu hramul Sfîntul Ión parohiala din comuna Moldoveni plasa Oltul de jos-Balta, județul Romanați, i se aduce mulțumiri publice.

Se aduc mulțumiri publice preotului Radu Ciubucénu, parohul bisericei cu hramul Sf. Ión din com. Moldoveni, jud. Romanați, care binevoind a oferit cărți bibliotecei parohiei Moldovenii: Un Catavasier vechiŭ tipărit cu litere chirilice, tóte catavasierele în grecéște și apoi tóte iar în românește tot cu aceleași litere cari se pot citi de ori-cine; Una broșură întitulată „Vino la Iisus" carte morală religiósă. Una broșură colecțiunea tuturor parabolelor Mântuitorului lucrată de C. Ionescu; Un manual de Tipicul bisericesc ediția de Roman; Una carte de rugăciune către a tot puternicul Dumnedeŭ pentru Domn și Națiune în timp de resbel; Una carte de Te-Deumuri; Una broșură „Visita păstorală și canonică" făcută de adormitul întru fericire Episcopul Iosif Bobulescu în Olt-nia anul mântuirei 1881. Un op Evangheliile și Epistolele Duminicilor; Una Evanghelie cu explicațiuni; Un număr din revista „Bis. Ort. Rom. pe anul 1881; 12 numere pe anul 1884, 11 numere pe 1885; 5 numere pe 1886; 3 numere pe 1887; 9 numere pe anul 1893; 12 numere pe 1894; 12 numere pe 1895;

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțumiri persónelor mai jos notate cari aŭ bine voit a dărui bisericii cu serbarea Adormirea Maicii Domnului cathedrala parohiei Târgu-Bujor din județul Covurlui, obiectele notate în dreptul fie-căruia precum urméză: D-l Costică Economu, Administratorul moșiei Golășei, a donat un rînd de vestminte preoțesci complecte precum și un rînd de acopereminte pentru sfintele

vase tóte de stofă, în valóre de 250 l. D-l Petrache Sârbu. a donat 2 sfeșnice argintate pentru sf. masă și una icónă Sfinții Apostolî Petru și Pavel, tóte în valóre de 65 leî; D-l Hristache Damaschin a donat 2 îmbrăcămințî pentru sf. Masă, una de pânză de in și una de lână precum și o covertură, tustrele în valóre de 80 l. Ilie Filipescu a donat icóna M. D-luî și a profetuluî Ilie precum și o candelă argintată, tóte în valóre de 200 l. Toma Filipescu cu soția sa Sofia aŭ donat o cruce de argint în valóre de 100 l. Gh. B. Ionescu, perceptor a donat Mineele pe 12 lunî, ediția Sf. Sinod, legate cu piele marochin în valóre de 180 l. Edmond Basero comptabil la administrația moșieî Golășeî a donat sf. vase cu accesoriile lor, în valóre de 125 l. Ión Manea Brățileanu a donat: Apostolul, Evhologiul, Psaltirea, un Penticostar Octoihul mare și Evangelia, tóte legate cu piele marochin în valóre de 220 l. D-șóra Elena Petrescu, învĕțătóre a donat o îmbrăcăminte pentru analog lucrată în catifea în valóre de 20 leî. D-șóra Aglaia D. Pascu maestră de lucru la șcóla de fete din Târgu Bujor a donat un acoperămînt pentru iconostas lucrat cu catifea în valóre de 30 l. D-l Petru Boureanu, dirigintele șcóleî din Târgu Bujor a donat o perdea de lână pentru ușile împĕrătescî și o icónă Nascerea Domnuluî nostru Iisus Christos, ambele în valóre de 40 l. D-l Andreî Stancu, primar a donat o icónă mică Sfințiî Voevodî în valóre de 13 l. D-l Gh. Bălăne cu, notar, idem a donat o icónă mică Sf. M. Gheorghe în valóre de 13 l. D-l Niță Filipescu, idem icóna Sfințiî Impărațî Constantin și Elena în valóre de 13 l. D-l Nicolae Ciudin idem icóna Sf. Ierarh Nicolae în valóre de 13 leî; iar soția sa Elena a donat un Epitrahil și un acoperămînt pentru Sf. Vase ambele în valóre de 17 l. D-l Dimitrie Săvulescu, icóna Sf. M. Dimitrie în valóre de 13 l. D-l Mihalache Athanasiu, icóna sf. Vasile în valóre de 13 l. D-l Mihail I. Vasilache, icóna sf. Treî-Ierarhî, în valóre de 13 l. D-l Ilie Gh. Costea icóna Sf. Profet Ilie în valóre de 13 l. D-l Gh. Corbu, pictor, icóna Prea Cuviósa Parascheva în valóre de 13 l. D-l Nicolae Popescu, pictor, a donat icóna sf. M. Archidiacon Ștefan în valóre de 13 l. D-l Ión P. Damaschin, a donat o învelitóre pentru Sf. Masă și un leghicer, ambele obiecte în valóre de 25 leî. D-l Nicolae Giurgea, Epitrop a donat biserichiî filiale Sf. M. Dimitrie din cotuna Umbrăreștî, parohia Tîrgu-Bujor un acoperĕmînt pentru sf. Masă și o perdea pentru ușile împĕrătescî, ambele în valóre de 25 leî.

D-l Ión M. Carp și soția numituluî Safta, din comuna Pănceștî, cătuna Poenarî, județul Roman aŭ oferit biserichiî Parohiale din comuna Avereștî județul Roman un rînd vestminte preoțescî din ștofă de mătase complecte în valóre de 180 l. D-l Ión Timofte, cu soția sa Ana din comuna Avereștî, aŭ dăruit la menționatul templu una cruce de paradă, în valóre de 35 l. D-na Maria I. Podolénu a donat Biserichiî din arătata comună cincî perdele în valóre de 15 l. Pr. Gh. Platon actualul parohî în comuna citată a donat biserichiî din Avereștî, una Evanghelie cu litere străbune ediția Sf. Sinod, legată cu piele și frumos picturată pe ambele fețe în valóre de 33 l. 50 b. Pentru

procurarea unuĭ rînd sfinte Vase de argint şi zugrăvirea a 5 icóne în valóre de 146 leĭ, în trebuința bisericiĭ parohiale din comuna Averescĭ, aŭ contribuit persónele următóre: D-niĭ Constantin Podolénu 22 l. Dimitrie Şelaru învĕțător şi cântăreț în comuna Avereştĭ 5 l. Ión Timofte 7 l. George Ghimpu 4 l. George Th. Ciobănaşu 7 l. Ion Popovicĭ 5 l. George Duca 1 l. George Vrabie 2 l. Ión l. Iosub 1 l. Ión Prăjescu 1 l. Mihalache Carp 1 l. Procopie Donicĭ 1 l. Vasile Tăbăcaru 1 l. Enache G. ăjdeanu 1 l. Gh. Apostol 1 l. 60 b. Teodor Iosub 1 l. Teodor Vrabie 1 l. Ión Jeleru 2 leĭ, şi alțiĭ cu sumĭ maĭ micĭ de 1 leŭ, maĭ adăogând şi Epitropia BisericiĭI 65 l. cu carĭ s'a format suma de 146 l. Cântărețul Constantin Mitru de la biserica parohială din comuna Bogzeştĭ plăşile unite, județul Roman, a donat numiteĭ bisericĭ o ipogonatie în valóre de 10 leĭ. Catinca Tomşa un acoperemînt pe sf. Masă, la biserica din satul Bogzeştĭ, în valóre de 8 leĭ. Pentru care li-se aduc mulțumirĭ publice.

Din partea Sfinteĭ Episcopiĭ a Huşilor se aduce căldurósé mulțămirĭ tuturor pioşilor creştinĭ, carĭ aŭ contribuit cu banĭ şi obiecte în folosul maĭ multor bisericĭ din județul Fălciŭ şi anume: D-neĭ Paraschiva Bancovicĭ din Huşĭ, pentru că a dăruit bisericeĭ Sf. Dimitrie din acest oraş un left de aur; Nicolae Toma, pentru că a donat bisericeĭ parohieĭ Basga o Psaltire nouă legată cu piele de marochin. Dănilă Lanciŭ şi Vasilica Şopârlénu, din Vasluĭ, precum şi Constantin Ioniță Balaur din Albeştĭ, pentru că aŭ contribuit cu suma de 27 leĭ şi 25 banĭ la cumpărarea unuĭ rînd de vestminte preoțeştĭ pentru biserica parohială din Albeştĭ. Maria Angheluță Tofan din Fălciŭ, pentru că a dat bisericeĭ parohieĭ Fălciu a II-a, un rînd vestminte preoțeştĭ în valóre de 75 leĭ. Locuitoruluĭ Dumitrache Zegrea, pentru că a donat bisericeĭ parohieĭ Ghermăneştĭ, o cădelniță de metal şi un prosop în valóre de 20 leĭ. Constantin Filon şi Gh. Motaş, pentru că a dat bisericeĭ parohieĭ Crăanăşenĭ, cel întâĭ, două sfeşnice marĭ de alamă în valóre de 108 leĭ, iar cel al doilea un felon, epitrahil şi mânecărĭ de adamască în valóre de 60 l. Locuitorilor din Stănileştĭ, carĭ aŭ contribuit la facerea unuĭ rînd veştminte preoțeştĭ de mătase albă în valóre de 200 leĭ; apoĭ locuitorilor carĭ aŭ contribuit la cumpărarea unuĭ rînd de veştminte preoțeştĭ pentru biserica parohieĭ. Dimitrie Andriescu, fost subprefect şi Vasile Turbure, comerciant, pentru că cel întâĭ a făcut grilajul din fața bisericeĭ parohieĭ Olteneştĭ, iar cel de al doilea gardul de la cimitir.

Se aduc mulțumirĭ publice persónelor care aŭ avut bună-voință a contribuĭ la reparația bisericeĭ Filiale Sf. Nicolae, din parohia Lupşia de sus, plasa Motru de sus, distr. Mehedințĭ, cu banĭ şi obiecte:

Preutul I. Lupşianu 300 l. 30 b. G. Roşianu 294 l. 75 b. Preutul N. Andreian 48 l. Mihaĭ Vasile 84 l. V. Burtea 49 l. 50 b. M. Calofirescu 38 l. D. Păduraru 36 l Pătru Andreiŭ 38 l. I. Mustăța 36 leĭ. N. Mustață 36 l, Trică Daea 34 l. Dumitraşcu Bîsicu 33 l. Niță al Mărichi 32 l. 25 b. Sandu Burtea 32 l. Gh. Girjóbă 32 l Stan

Popescu 31 l. N. Burtea 28 l. 65 b. N. Piscă 25 l. D. Iovița 25 l. Gruea Negrescu 25 l. Ióna B. Ionașcu 24 l. 30 b. Ghițe Cârcénu 23 lei 50 b. D. Ivan, C. Pescaru, Radu Pufan, I. Marian, I. Muntónu și I. C. Gógă câte 53 lei. V. Gógă 22 l. 50 b. I. D. Cóndă 22 l. 25 b. I. Andrei și D. Stroescu câte 22 l. I. Negrescu, I. Dochiu, I. S. Pescaru, Băloi Pufan, Matei Pufan, N. Vilcu, I. Drulă și Maria V. Marian câte 21 l. Elisaveta Răcescu 20 l. 20 b. M. Bideleci, I. Bidileci. I. I. Pufan și M. Aendu câte 20 lei. Preotul N. Catan și V. Pescaru câte 19 lei. N. Vipie 18 l. 50 b. Barbu Daea și Luca Gógă câte 18 lei. M. Istodur 17 lei. 35 b. C. Stroescu 18 lei. 15 b. N. Codițe, G. Stroescu, C. Leurzan și I. Corcodel câte 17 lei. Gr. Mar an și Gh. Bidileci cate 16 lei. 50 bani. I. Trușconiu, Const. I. Pescariu, I. Cocârlă, D. Roșu, Maria Vișianu și I. Andreiu câte 16 lei. M. Leurzan 15 l. 50 b. Ghițe Vipie și Maria Mrița câte 15 l. V. Trusconiu 14 l. 50 b. I. Stroescu, I. I. Pufan și Sandu Semenciu câte 13 l. Ghițe Bidileci, Gh. Ciocan și Gh. Drulă câte 12 l. I. I. Ulariu 11 l. 50 b. Dinu Condulescu 11 lei. Marian Busuioc 10 l. 50 b. Const. Dochiu. Preotul V. Popescu, Filip Popescu, Ilie M. Vasile și Nicolae I. Trusconu câte 10 lei. I. Popescu Ploștina 33 l. I. D. B. Samarinești 24 l. P. Bengulescu 22 l. I. Ghelmegénu și V. Călăpărean câte 12 l. Gh. Ghindă, St. Cojocaru și C. Iorga câte 11 lei Gr. Cioabă 10 l. 50 b, I. M. Popescu, Petru Giubega, P. Drăghia și Traian câte 10 l. S. G. Pufan 10 l. 50 b. I. Bidileci și I. Pătruți câte 10 lei. D. Ionescu 9 lei. 50 b. N. Ghindoco 8 lei. Afară de acești 100 locuitori, cari aŭ contribuit cu sume însemnate, aŭ mai contribuit mulți alți locuitori cu sume de la 10 lei în jos până la suma totală de 4300 lei.

Dl. Ión Croitorul a dăruit bisericei parohiei Grozești, din județul Mehedinți, o colimvitră în valóre de 18 lei, și pentru acéstă ofrandă, Epitropia sus ḑisei biserici îi aduce mulțumiri publice.

D-na Ruxandra din parohia și comuna Popesci, jud. Râmnicu-Sărat, împreună cu fiica sa Zoe Codrénu, aŭ dăruit bisericei parohiale din acea parohie, un rînd veștminte preoțești. în valóre de 160 lei. Pentru acéstă faptă lăudabilă li se aduce de către epitropia sus ḑisei comuni mulțămiri publice.

Din partea sfintei Episcopii a Eparhiei Hușilor, se aduc călduróse mulțămiri D-lui Nicolae Pădurariu, din comuna Banca, județul Tutova, pentru că a dăruit bisericei parochiale cu hramul Adormirea Maicei Domnului, din numita comună, un Euhologiu legat cu piele de marochin în valóre de 15 lei.

Din partea Sfintei Episcopii a Hușilor, se aduc călduróse mulțămiri obștiei locuitorilor comunei Sendrești, din plasa Corod-Pereschi, județul Tutova, pentru că aŭ contribuit la reparațiunea bisericei filiale cu hramul sfinții Voevodi din numita parohie, cu suma de 325 lei.

Se aduc mulțămirĭ publice persónelor, care aŭ făcut deosebite donațiunĭ bisericeĭ parohiale cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, din Drăgășanĭ, județul Vâlcea: D-nele Maria D. Predescu, două perechĭ perdele (batistă), Elisaveta Ilie Marinescu, două perechĭ perdele și o pólă la iconostas, cusu e, pe etamină, cu mătasă. Ana D. Șerbănescu, patru perdele de plisă négră și două de matasă. Elisaveta C. Pop a dăruit acoperemintele sfintelor vase, cusute cu mătasă pe etamină. Ana G. Stănescu, a îmbrăcat în argint icóna împărătéscă Maica Domnuluĭ, costând 1200 leĭ.

Chiriarchia Dunăreĭ de jus aduce mulțămire publică D-luĭ Ghiță Găitan din Galațĭ, care a dăruit bisericeĭ cu hramul Sf. M.M. Gheorghe, din u'ba Sangeorge, una piatră de marmoră pentru sfînta Masă, în valóre de 150 leĭ.

Dl. Constantin Ghica, marele proprietar din comuna Deleniĭ, plasa Coșula-Miletin, județul Botoșanĭ, a bine-voit a repara cu spesele sale esteriorul bisericeĭ filiale cu hramul Sf. Pulheria din cotuna Nârcovaciĭ, și anume: Acoperemîntul, tencuitul, văruitul și facerea din noŭ a unuĭ pridvor. De asemenea și Preotul Ioan Gheorghiu, parohul numiteĭ parohiĭ, a înființat o bibliotecă parohială, dăruind 100 Reviste „Biserica Orthodoxă Română“, și o Liturghie. Pentru acestea pióse și lăudabile fapte creștinești, Epitropia le aduce numiților donatorĭ viĭ și călduróse mulțumirĭ.

Se aduc mulțămirĭ publice D-luĭ Dimitrie N. Crăcănușĭ, care a dăruit un felinar bisericeĭ filiale cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, din parohia Petreni Costeștĭ, județul Vâlcea.

Dl. Marin Șerbănescu cu soția sa Dumitra dăruind bisericeĭ din parohia Plenița, județul Dolj, treĭ perdele de borangic pentru sfintele icóne împărăteștĭ, i se aduce mulțămirĭ publice.

Preotul, cântăreții și maĭ mulțĭ locuitorĭ enoriașĭ aĭ bisericeĭ din comuna Morteni, județul Dâmbovița, bine-voind a dărui bisericeĭ parohiale din acea comună cărțĭ bisericeștĭ, Epitropia le aduce donatorilor mulțumirĭ publice.

D-l Ilie Ión Săbăранu dăruind bisericiĭ Cuviósa Parascheva din comuna Orbeasca de jos, jud. Teleorman, șapte chilo unt de lemn i se aduce mulțumirĭ publice.

Maĭ mulțĭ pioșĭ creștinĭ enoriașĭ aĭ bisericiĭ Sf. Nicolae (Dușuména) din Capitală, bine-voind, aŭ contribuit cu diferite sume la reparația numiteĭ bisericĭ, li se aduc mulțumirĭ publibe.

Familia decedatuluĭ Ion T. a Preoteseĭ, din parohia Străóniĭ de jos plasa Zăbrăuțĭ, județul Putna, dăruind bisericiĭ „Sf. Voevodĭ“ din a

cea parohie un rînd vestminte în valóre de 120 leĭ, li se aduce de către epitropia sus-ḑiseĭ bis. mulțumirĭ publice.

D-na Vasilichia St. Tomescu a dăruit bisericiĭ Sf. Apostol Filip din urbea Văleniĭ de Munte, Județul Prahova, icóna Maiciĭ Domnuluĭ frumos pictată în valóre de leĭ 40. D-na Maria Pr. Al. Niculescu icóna Domnuluĭ Christos tot în valóre de 40 leĭ; şi D-nul Dinu şi soția sa Elena Brutaru perdelele de pânză, frumos țesute pentru icóneie din tinda bisericeĭ. Pentru care li se aduc mulțumirĭ publice.

D-l Dimitrie Cărăbuş din oraşul Focşanĭ, dăruind bisericeĭ filiale „Vovidenia" din parochia „Sf. Dimitrie" acea urbă, un prapur şi două sfeşnice de alamă în valore de 60 leĭ, i se aduce mulțumirĭ publice de către epitropia sus ḑiseĭ bisericĭ.

Preotul Dimitrie Rălescu, din urbea Focşanĭ, a dăruit bisericeĭ parohiale „Intrarea în Biserică" din ḑisa urbă, un policandru în valóre de 180 leĭ şi două f linare în valóre de 15 leĭ; asemenea pentru cumpărarea a două candelabre pe Sf. Masă şi repararea icónelor împărăteştĭ, din aceeaşĭ biserică, aŭ contribuit: D-na Sultana Marin cu 30 leĭ; D-na Smaranda N. Lascăr cu 10 l. D-niĭ Tache Bădic, Teodor Niculescu, Ioniță Enache, Ion Catichi, Nică Panciu. şi Vasile Iordache, cu câte 5 leĭ, iar D-l Nică Toea cu 2 l. Pentru care li se aduc mulțumirĭ publice.

D-l Zamfir Ion din comuna Raciu, județul Dambovița a dăruit biseri eĭ parohiale din numita comună un cazan de aramă pentru botezat copiĭ în valóre de leĭ 33. pentru care i se aduce mulțumirĭ publice.

Chiriarchia Dunăreĭ de jos aduce mulțumire pulică locuitoruluĭ Ştefan Nicolescu din parochia Casapchioĭ, jud. Tulcea, care a dăruit bisericeĭ cu serbarea Sf. Dimitrie din numita parohie una candelă de argint.

Chiriarchia Dunăreĭ de jos aduce mulțumirĭ publice D-luĭ Comerciant Haralambie Popescu, care a dăruit bisericeĭ din parohia Oltina jud. Constanța, un rînd de vestminte preoțeştĭ, în valóre de leĭ 231 şi o colimvitră de aramă, în valóre de leĭ 51; D-luĭ Ión M. Popescu, administratorul bălțeĭ Oltina, care a dăruit un epitrahil, în valóre de leĭ 18 şi D-luĭ Nicolae Zavergiu, care a dăruit tot un epitrahil în valóre de leĭ 20.

Se aduc mulțumirĭ publice pioşilor creştinĭ carĭ aŭ bine-voit să facă maĭ multe daniĭ bisericilor din coprinsul parohieĭ Mitropolieĭ, din oraşul Târgovişte: D-l Petrică Petrescu a făcut două icóne marĭ îmbrăcate peste tot cu argint, aşeḑându-le la drépta şi stânga altaruluĭ lângă părțile împărăteştĭ, în tâmpla bisericiĭ Lemnuluĭ Maica Domnu-

luĭ și Domnul Christos. D-l Ión I. Stematiu o icónă de argint mică cu imaginea Maĭciĭ Domnuluĭ. D-l Mihalache Câmpeanu a reparat sf. Vase poleindu-le precum și două crucĭ. D-na Efrosina Zorileanu a dăruit o perdea lungă de etamină așeḑată pe atlas alb și brodată elegant pentru icóna Maĭciĭ Domnuluĭ de la Mitropolie. D-șóra Elena H. Constantinescu o pólă de etamină brodată cu mătasurĭ colorate și cu pluș bleŭ pe ambele laturĭ tot pentru Maĭca Domnuluĭ, D-l Răducanu Grigorescu Boboc, o candelă mare de argint în greutate de ½ oca argint, pentru icóna Maĭceĭ Domnuluĭ de la biserica Stolniculuĭ; D-șóra Maria Atanasiu Petrescu, o perdea de atlas de mătase, lucrată fórte elegant bine brodată cu janilurĭ, pentru ușile Impărăteștĭ. D-șóra Titi M. Protopopescu, un rînd procovețe de catifea bordo, compuse din treĭ bucățĭ garnisite și brodate cu fir și cincușĭ de argint poleițĭ. D-nul Dimitrie Strâmbeanu cu soția sa Maria a făcut și dăruit bisericeĭ Stolniculuĭ un Epitaf care costă peste 100 leĭ, precum și preotul bisericiĭ I. M. Abrămescu garnisind acest epitaf și așeḑându-l în ramă spre conservare a cheltuit leĭ 73; Mahalagiiĭ bisericiĭ Lemnuluĭ reparând biserica a și zugrăvt'o după trebuință, cu care s'a cheltuit peste 3500 l.

Din partea epitropieĭ bisericiĭ parohieĭ Hănăsenĭ din jud. Tutova se aduc căldurόse mulțumirĭ D-luĭ Toma Ciocan din cătuna Raiŭ, comuna Murgenĭ, jud. Tutova, pentru că a contribuit cu suma de 80 leĭ, la cumpărarea unuĭ rînd vestminte preoțeștĭ de ștofă de mătase, pentru biserica filială cu patronul Sf. Ierarh Nicolae din cătuna Raiu.

Epitropia bisericiĭ S-țiĭ Voevoḑĭ din urbea Iașĭ aduce mulțumirĭ publice D-neĭ Maria Haritonescu care a dăruit bisericiĭ cu patronul Sf. Voevoḑĭ din Comuna Durneștĭ, jud. Botoșanĭ, un rînd veștminte preoțeștĭ de catifea négră, în valóre de 120 leĭ.

D-na Ecaterina Dumitriu din Giurgiu, a dăruit bisericiĭ parohiale cu hramul sf. Nicolae, din comuna Frasinu icóna Ierusalimul zugrăvit pe pânză, i se aduce mulțumirĭ numiteĭ dómne.
Locuitorul Gheorghe N. a Fléreĭ, a dăruit bisericiĭ filiale din satul Sărata din parohia Comuneĭ Dobrenĭ, un sfeșnic de lemn în valóre de 4 leĭ; ĭar D-l Leon Bogdan proprietarul moșieĭ Dobreniĭ, a oferit bisericeĭ cu patronul Adormirea aceeașĭ parohiĭ Dobreniĭ două icóne micĭ pentru iconostas în valóre de 40 leĭ. Epitropia le exprimă mulțumirĭ publice pentru ofrandele făcute.

D-l Constantin Pecĭovaliștónu și soția sa, la repararea bisericeĭ parohiale Prigoria, plasa Amaradia, jud. Gorj a contribuit cu leĭ 900. Epitropia sus ḑiseĭ bis. le aduce mulțămirĭ publice.

Se aduc mulțumirĭ publice D-luĭ Miron Dumitrescu Copreanu care a dăruit bisericeĭ parohiale din comuna Gârbovĭ, județul Ialomița, un rînd complect de odăjdiĭ preoțeștĭ de mătase cu fir, în valóre de leĭ 160, cum și persónelor de maĭ jos carĭ aŭ contribuit cu osebite sume

pentru facerea tâmpleĭ de la ḑisa biserică: Ştefan Petre Ioniță 30 l. M. Rădulescu 30 l. Pr. G. Dinulescu 20 l. Micluş Georgescu 2 l. Meltiade B. Teodoru 21 l. G. Borşaru 7 l. D-na Aucuța V. Petcu 10 l.

D-na Păuna Vasiliu, din urbea Focşanĭ, dăruind bisericiĭ parohiale Sf. George Nordic, din acea urbă, un stihar preoțesc de adămască-mătase, în valóre de 46 leĭ; D-l Stoĭan Stoenescu, proprietar, dăruind aceleiaşĭ bisericĭ, Icóna MaĭciĭDomnuluĭ, pusă pe un pedestal înaintea icónelor Impĕrăteştĭ în valóre de 150 leĭ; D-l Mitiu Mateescu, comercsant, a dăruit două strănĭ pentru cărțĭ, un iconostas şi două sfeşnice, tóte de lemn de teĭ, lucrate în tabliĭ şi sculptat, în valóre de 125 leĭ; D-na Maria C. Coliu, dăruind un rînd vestminte preoțeştĭ de mătase, brodate cu fir de aur, în valóre de 450 leĭ. Epitropia le exprimă mulțumirĭ publice pioşilor donatorĭ.

D-l Vasile Caragea, din urbea Craĭova, dăruind o candelă de argint în valóre de leĭ 36, iar D-na Maria Vălénu, un epitrahil de damasc, în valóre de leĭ 20, biserciceĭ cu hramul Adormirea, parohia Petre-Boji, din urbea Craĭova, li se aduc mulțumirĭ publice din partea Epitropieĭ.

D-l Dimitrie Florea Bănuțescu, din urbea Craĭova, dăruínd pentru împrejmuirea şi repararea bisericiĭ cu hramul Sf. Nicolae, parohia Craĭovița, din urbea Craĭova, județul Dolj 1500 leĭ, i se aduce publice mulțumirĭ.

D-l Ión S. Parapénu, arendaşul moşieĭ Bianca, bine-voind a construi cu propriile D sale mijlóce, biserica filială din cătunul Baraĭtam pendinte de parohia Drăgăneştĭ, județul Prahova, pentru care a cheltuit suma de 12000 leĭ. Epitropia aduce piosuluĭ donator mulțumirĭ publice.

D-l Alexandru Constantinescu, proprietarul moşieĭ Gaştenĭ, din comuna Fundul-Răcăciunĭ, jud. Bacăŭ, dăruind bis. Sf. Voevodĭ din comuna Gâştenĭ, un rînd sf. vase şi un chivot cu inscripția „dat de micul Constantin, în ḑiua botezuluĭ sĕŭ“, şi împodobind icónele şi uşile împĕrăteştĭ cu perdele de atlas, Epitropia ḑiseĭ bisericĭ aduce piosuluĭ donator, mulțumirĭ publice.

Preotul Ştefan Murgăşanu, parohul parohieĭ Murgaşu din județul Dolj, cu propriele sale mijlóce acoperind cu şiță biserica parohială din acea comună, cheltuind cu acéstă lucrare suma de 1400 leĭ, Epitropia îĭ exprimă mulțumirĭ publice.

Parohul parohieĭ Ungurelu de sus, plasa Amaradia, județul Gorj, Preotul Ion Buşe, înființând biblioteca parohială şi însuşĭ dăruind 173 volume cu coprins variat. Pentru acéstă faptă laudabilă şi demnă de imitat i se aduc mulțumirĭ.